

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Katja Kuclar

Naslov naloge: Primerjava glavnih vidikov življenja starostnikov pred prihodom v Dom starejših Slovenska Bistrica in po nastanitvi v njem

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Število strani: 124

Število tabel: 25

Število prilog: 3

Mentor: doc.dr. Srečo Dragoš

Ključne besede: staranje, stari ljudje, institucionalno varstvo, socialno delo

Povzetek: Nenehno podaljševanje delovne dobe in s tem precej zmanjšana možnost, da bi otroci doma poskrbeli za svoje starše, je velik razlog, da je čedalje več odločitev za bivanje v domovih za starejše. V svoji nalogi sem z raziskavo ugotovila, kakšne spremembe doletijo osebe s prihodom v dom starejših, ter primerjala življenje intervjuvancev pred prihodom v dom in po nastanitvi v njem. Glavne teme, ki sem jih raziskovala, so: prihod v dom, materialno stanje, prehrana, čistoča, aktivnosti, stiki, osamljenost, nega in zadovoljstvo z bivanjem. Intervjuje sem opravila v Domu starejših Slovenska Bistrica. Ugotovila sem, da so stanovalci v večini zadovoljni z bivanjem in da je za marsikatero osebo življenje v domu bolj kvalitetno kot v domačem okolju.

Title: Comparison of the main aspects of the life of elderly people before and after moving to the old people's home Slovenska Bistrica

Key words: Ageing, elderly people, institutional care, social work

Abstract: As people work longer hours, the possibility of children taking care of their parents at home is diminishing. As a result, more and more people decide to live in old people's homes. In my diploma thesis, I carried out research in order to ascertain what changes people experience when moving to an old people's home, and compared the life of my respondents before and after. My research was focused on the following main aspects: arrival at the home, material circumstances, food, cleanliness, activities, social contacts, loneliness, care, and satisfaction with living in the old people's home. Based on interviews conducted at an old people's home in Slovenska Bistrica, I found out that the residents are, for the most part, satisfied with their new living situation and that for many, the quality of life there is higher than it was at home.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**PRIMERJAVA GLAVNIH VIDIKOV ŽIVLJENJA
STAROSTNIKOV PRED PRIHODOM V DOM STAREJŠIH
SLOVENSKA BISTRICA IN PO NASTANITVI V NJEM**

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Katja Kuclar

Ljubljana, 2016

PREDGOVOR

V svoji diplomski nalogi sem raziskovala glavne vidike življenja stanovalcev doma starejših pred prihodom in po prihodu v dom. Osredotočila sem se na naslednje dejavnike: prehrana, čistoča, aktivnosti, higiena, nega, stiki, osamljenost in zadovoljstvo z bivanjem v domu. Želela sem izvedeti, kako se življenje starostnikov spremeni po prihodu v dom starejših v primerjavi z življenjem v domačem okolju. To sem raziskovala z intervjuji, ki sem jih izvedla med sedemnajstimi stanovalci Doma starejših Slovenska Bistrica.

Vsi moji sorodniki, ki so že vstopili v tretje življenjsko obdobje, so še zmožni poskrbeti zase, zato še vedno živijo v svojem domačem okolju. Večina izmed njih je mnenja, da je dom starejših nekaj slabega, in upajo, da bodo lahko do smrti živeli doma in skrbeli zase. Zaradi teh prepričanj sem tudi sama začela negativno razmišljati o domovih in dobila občutek, da se človeku po prihodu v dom življenje popolnoma spremeni, predvsem na slabše. Ker mi v času študija ni uspelo opravljati obvezne prakse s starejšimi, sem se odločila, da si za diplomsko nalogo izberem naslov na temo starejših, ki živijo v domu. Želela sem izvedeti, kakšno je dejansko stanje v domu in kako so starostniki zadovoljni z življenjem v instituciji.

Na tem mestu bi se najprej rada zahvalila svojemu mentorju doc. dr. Sreču Dragošu, ki je kljub prezaposlenosti sprejel mentorstvo in mi pomagal pri izdelavi diplomskega dela. Zahvaljujem se tudi gospe Soršak, direktorici Doma starejših Slovenska Bistrica, ki mi je dovolila izvajanje raziskave v domu. Zahvalo izrekam tudi gospe Ačko, socialni delavki doma, ki mi je pomagala pri izpeljavi intervjujev, in vsem intervjuvancem, ki so si vzeli čas za odgovarjanje na moja vprašanja. Hvala tudi vsem drugim, ki so mi s kakršno koli pomočjo stali ob strani, me spodbujali in mi bili v moralno oporo.

KAZALO

1. TEORETIČNI UVOD	7
1.1. STAROST IN STARANJE	7
1.2. SOCIALNO DELO S STARIMI	10
1.3. SOCIALNO DELO V DOMOVIH ZA STARE	15
1.4. SOCIALNO VARSTVO IN SOCIALNOVARSTVENE STORITVE ...	18
1.5. DOLGOTRAJNA OSKRBA	19
1.6. INSTITUCIONALNO VARSTVO	22
1.7. DOMOVI ZA STAREJŠE.....	23
1.7.1. Prehrana starejših	28
1.7.2. Nega in oskrba v domovih	29
1.7.3. Zasebnost in intimnost.....	31
1.7.4. Prosti čas in aktivnosti starejših.....	31
1.8. SOCIALNE MREŽE IN STIKI STAREJŠIH.....	33
1.8.1. Star človek in svojci	35
1.8.2. Stanovalci in zaposleni	36
1.8.3. Sostanovalci	37
1.8.4. Osamljenost.....	37
1.9. DOM STAREJŠIH SLOVENSKA BISTRICA	39
2. PROBLEM.....	42
3. METODOLOGIJA	43
3.1. VRSTA RAZISKAVE	43
3.2. MERSKI INSTRUMENT	43
3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE	44
3.4. ZBIRANJE PODATKOV	44
3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	44

4. REZULTATI	46
4.1. OSEBNI PODATKI IN PRIHOD V DOM.....	46
4.2. MATERIALNO STANJE	46
4.3. PREHRANA	47
4.4. ČISTOČA	47
4.5. AKTIVNOSTI.....	48
4.6. STIKI	49
4.7. OSAMLJENOST	50
4.8. NEGA	50
4.9. ZADOVOLJSTVO Z BIVANJEM.....	51
5. RAZPRAVA	53
6. SKLEPI	58
7. PREDLOGI.....	60
8. UPORABLJENA LITERATURA	61
9. POVZETEK.....	65
10. PRILOGE	67
10.1. VPRAŠALNIK	67
10.2. ZAPIS INTERVJUJEV	68
10.3. HIERARHIJA POJMOV	117

SEZNAM TABEL

Tabela 10.1.: Razlogi za odhod v dom.....	70
Tabela 10.2.: Občutek domačnosti.....	72
Tabela 10.3.: Zasebnost.....	73
Tabela 10.4.: Opremljenost sobe	75
Tabela 10.5.: Financiranje doma.....	76
Tabela 10.6.: Priboljški	78
Tabela 10.7.: Ocena prehrane v domu	80
Tabela 10.8.: Ocena prehrane pred prihodom v dom	82
Tabela 10.9.: Ocena čistoče v domu	84
Tabela 10.10.: Ocena čistoče pred prihodom v dom	86
Tabela 10.11.: Aktivnosti pred prihodom v dom	88
Tabela 10.12.: Nadaljevanje aktivnosti v domu	90
Tabela 10.13.: Obiskovanje domskih aktivnosti	92
Tabela 10.14.: Manjkajoče aktivnosti	94
Tabela 10.15.: Stiki pred prihodom v dom.....	96
Tabela 10.16.: Spremembe v pogostosti stikov.....	99
Tabela 10.17.: Stiki s sostanovalci.....	101
Tabela 10.18.: Stiki z zaposlenimi	103
Tabela 10.19.: Osamljenost pred prihodom v dom	105
Tabela 10.20.: Osamljenost v domu	107
Tabela 10.21.: Higiena v domu.....	109
Tabela 10.22.: Higiena pred prihodom v dom.....	110
Tabela 10.23.: Zdravstvene storitve v domu	112
Tabela 10.24.: Želene spremembe v domu	114
Tabela 10.25.: Upoštevanje stanovalcev doma	116

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. STAROST IN STARANJE

» Staranje je normalno biološko dogajanje, kateremu je podvrženo vsako živo bitje « (Birska, 1992: 9).

Človek se stara vse življenje. Starati se začnemo že ob rojstvu. Ta proces traja pri ženskah v povprečju 80,9 let, pri moških pa 72,7 let (Statistični urad Republike Slovenije, 2015). Povprečna starost pa se iz leta v leto zvišuje in s tem narašča število stare populacije. Accetto (1987: 11) navaja razloge za to: izboljšanje zdravstvenega varstva prebivalstva, upad nalezljivih bolezni, večja industrializacija predvsem dežel v razvoju, večja urbanizacija prebivalstva ter manjša rodnost in plodnost. Na dolžino človekovega življenja vplivajo tudi številni drugi dejavniki. Pečjak (1998: 31) jih našteva: spol, rasa, geografska lega, socialno ekonomski položaj in poklic.

V teku življenja prehajamo v tri poglobljena življenjska obdobja: mladost, srednja leta in starost. Ramovš (2014: 48) tretje življenjsko obdobje razdeli na tri podobdobja:

1. Zgodnja starost (od 66 do 75 let) je obdobje, ko se človek navaja na upokojsko svobodno življenje. Običajno je človek v tem obdobju še dokaj zdrav in trden ter živi zelo dejavno.
2. Srednja starost (od 76 do 85 let) je obdobje, ko se človek privaja na upadanje svojih moči in zdravja, izgublja vrstnike, večini umre zakonec.
3. Pozna starost (po 86. letu) je obdobje, ko človek kot prejemnik pomoči postaja za mlajši generaciji nemi učitelj najglobljih temeljev človeškega dostojanstva, medtem ko pa sam opravlja zadnje naloge v življenju.

Staranje velja za individualni proces, saj se pri vsakem človeku kaže na drugačen način, vsakdo ga drugače zaznava in doživlja. Na hitrost staranja ima velik vpliv dednost in kakovost življenjskih razmer. Staranje pospešujejo številni dejavniki, kot so: vlažno vroče podnebje, mestno življenje, nezdrav način življenja, napačna prehrana, premalo gibanja, služba, škodljive navade in razvade (Ramovš, 2014: 45).

Staranje prinaša številne spremembe. Fink, Jelen-Jurič in Kolar (2011: 15) spremembe delijo na biološke, psihične in socialne. Pri biološkem staranju gre za funkcijske spremembe delovanja organizma. Močno se zmanjša regeneracijska sposobnost, prevladovati pa začnejo

procesi razgradnje. Začne se spreminjati zunanji videz človeka, spremeni se delovanje telesnih organov, zmanjša se zmogljivost organizma. Psihične spremembe se kažejo v duševni utrujenosti, spomini se vračajo v preteklost, spremenijo se interesi človeka, pojavi se interes za rutino, težje se prilagajajo, za novosti pa postanejo manj dovzetni. Postanejo lahko egocentrični, kar pomeni, da se veliko bolj ukvarjajo sami s sabo, interesi in potrebe drugih jim postanejo manj pomembni, pogosto govorijo o svojih boleznih in težavah. Želja in zagon po ustvarjalnosti padata. Socialne spremembe se kažejo v tem, kako posameznik doživlja staranje v odnosu do družbe. Spopada se s spremembami v povezavi z njegovim načinom življenja, eksistenco in osebno identiteto. Sooča se z upokojitvijo, odhodom otrok od doma, z izgubo partnerja, smrtjo prijateljev, boleznijo, s težavami s spolnostjo, z odhodom v domsko varstvo, s spremenjenim finančnim stanjem; včasih določenih opravil ni več sposoben samostojno opravljati.

Velika prelomnica v procesu staranja je, ko se človek upokoji. Konec delovne dobe pogosto pomeni izgubo določene funkcije in vloge. Upokojenec se lahko v prvih tednih ali mesecih po upokojitvi sooča z resnimi kriznimi stanji, ki jih sprožijo občutek nepotrebности, izločenosti, življenja brez vsebine, izguba avtoritete in poklicnih odgovornosti ter finančna negotovost (Birsa, 1992: 24).

Za marsikoga pa upokojitev ne predstavlja krize, ravno obratno. Upokojitve se razveselijo, saj nekateri v teh poznih letih uresničijo želje iz mladih ali zrelih let. Marsikdo začne obiskovati univerzo za tretje življenjsko obdobje, spet drugi se začnejo ukvarjati z aktivnostmi, za katere prej morda ni bilo časa. Če je človek v tem obdobju zdrav, lahko še leta plodno živi in ustvarja.

Požarnik (1981: 91) navaja štiri probleme, s katerimi se soočajo upokojenci ob upokojitvi. Prvi problem nastane, ko si mora upokojenec drugače razporediti čas. Dokler je človek zaposlen, mu služba uravnava potek življenja. Določa, kdaj mora vstati, iti od doma, koliko časa ima za zajtrk, odmerja delovni čas, določa, kdaj počiva ter kdaj gre na dopust. Novi »prosti čas«, ki ga prinese upokojitev, pa je neprimerno daljši, zato upokojence spremljajo občutki zbežanosti in nebogljenosti, saj si ga morajo sami zapolniti vsak dan in vse leto. Z upokojitvijo pride tudi do zmanjšanja socialnih stikov, ki je drugi resni problem. Prijateljstva in poznanstva se nekoliko spremenijo in uplahnejo, zlasti pri ljudeh, ki so imeli največ prijateljev in znancev med sodelavci, saj se počutijo izobčene, češ da po upokojitvi ne sodijo

več mednje. Večina upokojencev se sooča tudi s problemom zmanjšanja sredstev za življenje, zato so primorani živeti skromno. Razočaranje doživijo ljudje, ki so navajeni živeti razkošno, saj pričakujejo, da bodo po upokojitvi vseprek uživali življenje. Ti ljudje se teže prilagodijo novemu življenju. Četrty problem, ki ga avtor navaja, je prevelika usmerjenost v poklicno delo. Marsikdo danes ne dela za to, da bi živel, temveč živi, da bi delal. Problem, ki zaradi tega nastane ob upokojitvi, je, da tak človek ne ve več, čemu bi živel in kaj bi počel.

Vsak človek premišljuje o starosti. Radi bi doživeli visoko starost, obenem pa nam misel na starost zbuja strah. Vse pogosteje starost povezujemo z negativnimi pridevniki, kot so: betežen, neboljen, osamljen, nadležen, čudaški, odrinjen, izoliran, reven (Birska, 1992: 14).

Vedo ali znanost, ki govori o starosti, staranju in starih ljudeh, imenujemo gerontologija. Delimo jo na tri področja:

- Socialna gerontologija se ukvarja s socialnimi vidiki staranja in starosti. Podrobno proučuje vplive družbenih premikov na staranje in starost ter vpliv stare populacije na razvoj družbe.
- Medicinska gerontologija, imenovana tudi geriatrija, proučuje zdravstvene vidike staranja in starosti ter vpliv staranja in starosti na razvoj organizacije zdravstva.
- Eksperimentalna gerontologija pa s poskusi na živalih proučuje dinamiko staranja (Accetto, 1987: 6-8).

Področje gerontološkega raziskovanja delimo na štiri temeljna področja:

- kronološko staranje: starost je definirana na osnovi posameznikove starosti, to pa ni nujno povezano s posameznikovim zdravjem, duševnimi sposobnostmi in socialnim statusom;
- biološko staranje: povezano je s spremembami v telesu, ki se kažejo v zmanjšanju sposobnosti delovanja organizma;
- psihološko staranje: poudarjene so spremembe senzoričnih in perceptivnih procesov, mentalnih funkcij, osebnosti in motivacije zaradi procesa staranja;
- sociološko staranje: opozarja na spremembe, ki jih posameznik zaradi starosti doživi v družbi, družini in na individualni ravni (Mali, 2008: 41).

Zdravje starejših ljudi je v povprečju praviloma slabše kot pri mladih. Nekatere bolezni se v starosti pojavljajo pogosteje, nekatere pa se v tem obdobju šele pojavijo. Za starost so značilne tudi kronične bolezni in bolehanje za več boleznimi hkrati (Požarnik, 1981: 13).

Najpogostejši vzroki in zdravstvene težave, ki ovirajo dejavno življenje in zaradi katerih starostniki potrebuje zdravstveno nego, so: motena gibljivost, oslabitev vida in sluha, nepravilna ali pomanjkljiva prehrana, inkontinenca, zmedenost, demenca, depresija, izguba, žalovanje in umiranje, bolezni srca in ožilja, maligna obolenja, presnovne bolezni – diabetes, revmatoidne bolezni, bolezni dihal, poškodbe in samomori (Fink et al., 2011: 132).

1.2. SOCIALNO DELO S STARIMI

V začetku prejšnjega stoletja so o socialnem delu s starimi ljudmi pisali le v ZDA. Na splošno je bilo moč opaziti velik odpor socialnih delavcev do dela s starimi ljudmi, saj so bili mnenja, da je delo s starostniki nepomembno, nekoristno in potratno. Potrebe in zahteve starih ljudi pa so povezovali z revščino, odvisnostjo in dobrotlostjo. Kasneje, v šestdesetih in sedemdesetih letih, zanimanje za socialno delo s starimi naraste (Mali, 2008: 60).

Vzroki za tak preobrat so naslednji:

- »porast števila ljudi, zaradi česar so stari ljudje pomembna družbena skupina;
- razvoj politike upokojevanja, socialnih in zdravstvenih služb;
- pozitivnejše predstave o starosti in staranju ter pozitivnejši odnos socialnih delavcev do ukvarjanja s starimi ljudmi;
- razvoj socialne gerontologije po drugi svetovni vojni;
- spoznanja različnih strokovnjakov, denimo geriatrov, kliničnih psihologov, delavcev v zdravstveni negi, delovnih terapevtov, da je pri delu s starimi ljudmi mogoče doseči dobre rezultate;
- postopna profesionalizacija socialnega dela in razvoj znanosti socialnega dela;
- pozitivne izkušnje socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi in hkraten vpliv starih ljudi na socialno delo, kar je omogočilo raznolikost socialnega dela« (Koskinen, 1997 po Mali 2008: 60-61).

Zanimanje za socialno delo s starimi se je v tem obdobju povečalo tudi v Sloveniji in ustanovljena je bila Visoka šola za socialno delo (Videmšek 2013, po Ambrožič in Mohar 2015: 54). To obdobje je bilo za Slovenijo še posebej pomembno, saj se je šele začelo razvijati socialno delo s posameznikom. V tujini se je v tem času poleg dela s posameznikom že začelo pojavljati skupnostno socialno delo in delo s skupino, katerega so prakticirali v domovih za stare, bolnišnicah, rekreacijskih in dnevnih centrih ter psihiatričnih klinikah.

Čeprav smo v Sloveniji nekoliko zaostajali za razvojem socialnega dela v tujini, smo ga kmalu dohiteli (Mali 2008, po Ambrožič in Mohar 2015: 54).

»Socialno delo s starimi ljudmi je danes pomembna specialnost naše stroke. Njena specifičnost temelji na nekaterih spoznanjih, kot sta:

- gledanje na starost kot na funkcijo bioloških, psiholoških in socialnih procesov, ki vključujejo tudi določene izgube, življenjske prehode in specifične vire;
- starost je enkratna faza v življenju človeka, za katero so značilne posebne funkcije, viri in krize« (Milošević Arnold, 2003: 9).

Mali (2008: 64-65) povzame Koskinenovo (1997: 8) opredelitev specifičnosti socialnega dela s starimi ljudmi. Izhaja iz sodobnega razumevanja staranja kot kombinacije bioloških, psiholoških in družbenih procesov. Ti procesi prinašajo določne življenjske spremembe, zaradi katerih stari ljudje potrebujejo specifično pomoč. Da bi bil socialni delavec kar se da uspešen pri delu s starimi, potrebuje znanja o procesu staranja, socialni politiki do starih ljudi, o različnih pristopih in metodah ter strokovnih spretnostih, kot na primer sposobnost komuniciranja, presojanja, sposobnost sodelovanja v multidisciplinarnih timih in povezovanja različnih generacij. Socialni delavec mora znati oceniti psihične, emocionalne, kognitivne in socialne zmožnosti starega človeka. Preverja možnosti samooskrbe, išče vire moči v starem človeku in njegovem okolju ter možne ovire v suportivnem okolju.

Milošević Arnold (2003: 1) pravi, da morajo socialni delavci, ki se ukvarjajo s starimi ljudmi, imeti primerne osebnostne lastnosti, obvladovati spretnosti socialnega dela in imeti ustrezna znanja o starosti in staranju. Le tako lahko socialni delavec razume specifično problemov starih in nudi najustreznejše, individualno prilagojene oblike pomoči vsakemu staremu človeku.

Mali (2008: 65) navaja Koskinena (1997), ki pravi, da socialni delavec pomaga starim ljudem tako, da skupaj z njimi poveča njihove zmožnosti in sposobnosti za spopadanje s težavami in za reševanje problemov. Socialni delavec lahko nastopi v vlogi koordinatorja storitev, tako da pomaga staremu človeku in njegovi družini pridobiti pomoč različnih služb v njihovem okolju. Socialni delavec ima lahko tudi velik vpliv na izboljšanje interakcij med starimi ljudmi in drugimi ljudmi v družini in širšem socialnem okolju. Še naprej si je potrebno prizadevati za odpravo diskriminatorskega odnosa do starih ljudi in podkrepiti njihova prizadevanja za pridobivanje socialnih, ekonomskih in političnih pravic.

Pri delu s starimi ljudmi je potrebno upoštevati naslednja načela:

- Mobilizacija moči in sposobnosti starih ljudi: s podporo in motivacijo pomagamo človeku, da odkrije svojo moč, vire in sposobnosti za premagovanje težav.
- Maksimalno funkcioniranje: socialni delavec pomaga staremu človeku, da si ponovno pridobi sposobnosti in jih kar se da najbolje uporabi v vsakdanjem življenju. Človek naj se pri tem opre na lastne moči.
- Zagotoviti okolje, ki človeka ne bo omejevalo: morebitno premeščanje starega človeka iz funkcionalno neprimernega življenjskega okolja v primernejše mora potekati postopoma. Pri tem je potrebno upoštevati posameznikove želje in potrebe ter odpraviti ovire v bivalnem okolju.
- Etičnost pri delu: stare ljudi moramo obravnavati s spoštovanjem in ohranjati njihovo dostojanstvo. Star človek ima pravico do potrebnih in stvarnih informacij, do zaupnosti, mora imeti možnost, da odločitve o svojem življenju sprejema sam. Nemalokrat se namreč dogaja, da se svojci in strokovnjaki o namestitvi v institucionalne oblike varstva odločajo namesto starega človeka in v njegovem imenu.
- Upoštevanje kulturnih razlik: socialni delavec potrebuje znanja o kulturnih razlikah in jih mora spoštovati, saj se odnos do sprejemanja pomoči, ravnanja v času bolezni, ob smrti, odnos do življenja v instituciji bistveno razlikuje od kulture do kulture.
- Sistemska perspektiva: specifičnost socialnega dela je tudi v tem, da poudarja pomen interakcij med posameznikom in okoljem. Pomembna je sposobnost za ohranjanje skladnosti sistemov in za povezovanje posameznika s pomembnimi sistemi v njegovem okolju – družina, prijatelji, sosedje.
- Postavljanje ustreznih ciljev: cilji, ki jih pri sodelovanju postavi uporabnik in socialni delavec, se morajo ujemati s konkretnimi okoliščinami in izhajati iz dejanskega stanja. Hkrati morajo uporabnika tudi motivirati za optimalno aktivnost pri doseganju zastavljenih ciljev (Burack-Weiss, Brennan, 1991:5-14 po Milošević Arnold, 2003: 9-10).

Milošević Arnold (2004:12, po Mali, 2008: 70-76) predstavi koncepte, ki jih uporabljamo pri delu s starimi:

1. Partnerstvo: v partnerskem odnosu uporabnik in socialni delavec sodelujeta pri definiranju in reševanju problema, skupaj gradita medsebojno zaupanje, kooperativen odnos, v katerem oba aktivno sodelujeta in pri čemer socialni delavec upošteva pravice uporabnika in mu jih pomaga uveljaviti.

2. Perspektiva moči: Saleebey (1997:3, po Čačinovič Vogrinčič, 2010: 243) pravi, da socialni delavec skuša odkriti, raziskati in izkoristiti uporabnikovo moč in vire, ko mu pomaga pri doseganju zelenih izidov in ciljev. Uporabnika sprašujemo po zaželenih razpletih, sanjah, po virih, po opori v družini in pri prijateljih, po dobrih preteklih izkušnjah itd. Potrebno je raziskati, kaj človek zna, kje so njegove močne strani in kako jih on razume.

3. Zagovorništvo: pomeni zavzemanje za uresničitev potreb in želja posameznika ali skupine, katerega namen je večanje občutka moči posameznika, da pridobi več samozaupanja, postane asertivnejši, dobi več izbire v življenju, izboljša njegovo kvaliteto in zmanjša izgube, prikrajšanost ter izključenost (Zaviršek et al., 2002 po Mali, 2008:73). Po Zaviršek et al. so temeljne naloge zagovorništva naslednje:

- »krepitev uporabnika oziroma skupine uporabnikov: informiranje, učenje spretnosti, spremljanje v institucije (na primer v center za socialno delo, na občino, k zdravniku ipd.), iskanje novih možnosti in izbir, pomoč pri uresničevanju pravic in socialnega varstva, izdelava individualnega načrta za samostojno življenje;
- zavzemanje za uporabniške cilje: ustanovitev stanovanjske skupine, organiziranje službe za osebno asistenco, ustanovitev mobilnega kriznega tima za ljudi s težavami v duševnem zdravju, odstranitev arhitektonskih ovir v lokalni skupnosti ipd.;
- spremembe v širšem okolju: odpravljanje diskriminatorskih praks, spremembe javnega mnenja, spremembe v zakonodaji, nabiranje sredstev za neodvisne zagovornike, vpeljava neposrednega financiranja socialnih storitev ipd.«

4. Antidiskriminacijska usmeritev: gre za usmerjenost proti predsodkom, negativnemu odnosu in neustrezni obravnavi ljudi zaradi njihovega spola, rase, religije, etnične pripadnosti, starosti ali katerih drugih značilnosti. Milošević Arnold (2003: 13) govori o posebni vrsti diskriminacije, ki se kaže pri delu s starimi ljudmi, imenovani *ageizem*.

Pečjak (1998: 67) ageizem opredeli kot izločanje osebe iz družbenega življenja zaradi koledarske starosti. Starejši ljudje so kljub medsebojnim razlikam strpani v enotno skupino, ki jim je predpisana enaka družbena vloga. V Glasilu sivih panterjev (1, 2, 1995 po Pečjak, 1998: 67) je ageizem opredeljen kot:

- diskriminacija, ki temelji na koledarski starosti;
- nazor, da ljudje prenehajo biti individuumi po preživetem določenem številu let;
- določanje sposobnosti in vloge na podlagi posameznikovih let;

- proces stereotipiziranja in diskriminiranja ljudi, ker so stari.

5. Skupine za samopomoč: to so prostovoljne skupine, v katerih se zbirajo ljudje z enakimi problemi in stiskami, in sicer z namenom, da bi podpirali drug drugega in si med seboj izmenjavali izkušnje in informacije o virih, ki so se pokazali za koristne pri reševanju njihovih problemov (Barker, 1995 po Milošević Arnold, 2003: 13). Med skupinami za samopomoč so pri nas najbolj razširjene skupine starih ljudi za samopomoč. Namen je reševati osamljenost starih ljudi, ki živijo v domovih za stare, in tistih, ki so osamljeni v domačem okolju (Ramovš et al., 1992: 211 po Mali, 2008: 75). Stari, zlasti v domu upokojencev, so že po naravi bolj pasivni, vdajo se v usodo in se sami težko privadijo nečesa novega in neznanega. Nema lokrat se pri starih ljudeh začnejo pojavljati občutki nekoristnosti, nepomembnosti in potisnjenosti na rob življenja. Ti občutki povzročijo, da se velikokrat potegnejo vase in postanejo malodušni. V skupinah za samopomoč se spopadajo s problemom osamljenosti, duševne praznine, iščejo smisel življenja tudi v obdobju starosti in skušajo odpraviti omenjene tegobe (Bizjak, 1999: 93).

6. Socialne mreže: pomenijo povezavo med posameznikom in drugimi ljudmi v njegovem življenjskem obdobju. Razlikujemo neformalne in formalne socialne mreže. Pod neformalne mreže štejemo družino, sorodstvo, sosede, prijatelje ali druge, na katere se lahko star človek v primeru potrebe opre. Pod formalne mreže pa se štejejo vsi formalizirani stiki posameznika z njegovim okoljem. Star človek, ki biva v domu, potrebuje socialno mrežo ljudi, iz katere črpa socialno oporo tako, da se z njimi poveže in ohranja stike. Poleg stikov z ožjimi svojci je pomemben člen socialne mreže starega človeka osebje v domu, saj jih potrebuje, da se lahko zateče k njim po pomoč (Mali, 2008:75-76).

7. Skupnostna skrb je kolektivno zasnovana in ima za cilj povečanje kvalitete življenja v skupnosti, vzpostavljanje raznih vrst fleksibilnih mrež pomoči, ki so na voljo v življenjskem okolju potencialnih uporabnikov. Pomembno je, da se načrtovalci skupnostne pomoči opirajo na potrebe uporabnikov. Proces uveljavljanja koncepta skupnostne skrbi je povezan z deinstitucionalizacijo in ustanavljanjem ustreznih služb pomoči v skupnosti in stanovanjskih skupin, v katerih ljudje lažje ohranjajo svojo identiteto in samostojnost (Mali, 2008:76).

1.3. SOCIALNO DELO V DOMOVIH ZA STARE

Vsak dom za stare ima praviloma zaposlenega enega ali več socialnih delavcev. Njihovo delo zajema delo s posamezniki, skupinsko in timsko delo, organizacijsko delo, veliko pa je tudi administrativnega poslovanja (Ramovš, Kladnik, Knific in sodelavci, 1992: 76).

Vloga socialne delavke v domu je:

- pomoč stanovalcem doma pri reševanju njihovih problemov,
- delo s sistemi, da bi ljudem zagotovili potrebne vire in storitve,
- povezovanje ljudi z ustreznimi sistemi, ki bi podpirali njihovo funkcioniranje (Milošević Arnold, 2003: 31).

Milošević Arnold (2003: 32) opredeli bistvo vloge socialne delavke kot skrb za vse tisto, kar lahko v najžlahtnejšem pomenu razumemo kot socialno delo. Gre za zagotavljanje vsega, kar stanovalec kot posameznik potrebuje za kvalitetno bivanje v domu.

Mali (2008: 83-84) pravi, da socialni delavec v domu prihaja v stik s stanovalci doma v različnih časovnih intervalih. Socialni delavec je prisoten od prvega stika posameznika z institucijo do faze, ko se bivanje v instituciji konča. V vsaki fazi so naloge socialnega delavca drugačne in specifične, vse pa se med seboj prepletajo in povezujejo.

Mali (2008: 83-84) naloge domskega socialnega delavca razdeli na:

- »naloge socialnega delavca pred prihodom stanovalca v dom,
- naloge socialnega delavca v času bivanja stanovalca v domu,
- naloge socialnega delavca ob odhodu stanovalca iz doma,
- naloge socialnega delavca za zagotavljanje dobre klime v domu,
- naloge socialnega delavca kot spremljevalca institucionalnega življenja stanovalcev.«

1. Naloge socialnega delavca pred prihodom stanovalca v dom:

Nepogrešljive so naslednje naloge:

- Sodelovanje z bodočim stanovalcem

Prvi stik z bodočim stanovalcem in njegovimi svojci pomeni temelj poznejšega delovnega odnosa in procesa sodelovanja. Postati bi moralo pravilo, da socialni delavci bodoče stanovalce pred sprejemom v dom obišejo na domu in s tem z njimi vzpostavijo boljši odnos ter spoznajo njihovo življenjsko okolje. Ta informacija bi jim koristila pri nameščanju in

iskanju najprimernejših sostanovalcev. Socialna delavka ob prvih stikih povpraša bodoče stanovalce in svojce glede njihovih pričakovanj, nato pa jim predstavi možnosti za njihovo uresničitev. Nemalokrat pa je socialna delavka v vlogi zagovornika, in sicer v primerih, ko star človek ne more izraziti svoje volje, oziroma ta ni upoštevana (Milošević Arnold, 2003: 33-34).

- Sodelovanje z drugimi strokovnjaki

Socialni delavec ima ključno vlogo v odnosu do drugih strokovnjakov, ki sodelujejo v procesu sprejemanja uporabnikov v dom, saj ima največ informacij o prosilcih in njihovih življenjskih okoliščinah. Tesno sodeluje tudi z različnimi strokovnjaki, zaposlenimi v drugih institucijah, ki prihajajo v stik z bodočim stanovalcem (Mali, 2008: 85).

- Sodelovanje s svojci

Socialni delavec mora ugotoviti razloge za odločitev odhoda starega človeka v dom, prav tako pa se mora prepričati, da je odločitev zares njegova. Nemalokrat namreč družinski člani ne upoštevajo mnenja starega človeka, temveč gledajo le na svoje interese. Svojci pogosto odhod v dom vidijo kot edino možno rešitev iz stiske, star človek pa morda ne. Prav zato je pomembno, da socialni delavec v skupnih pogovorih s svojci in starim človekom ugotovi resnično pripravljenost starega človeka za odhod v dom (Mali, 2008: 85).

- Informiranje

Pred vselitvijo v dom socialna delavka starega človeka seznanja z informacijami, ki mu bodo pomagale, da se bo v novem okolju kar najbolje znašel. Predstaviti mu mora hišni red, način plačevanja doma, dejavnosti v domu, delavce. O pričakovanjih in posebnostih novega stanovalca pa mora socialna delavka obvestiti zaposlene v domu in morebitne sostanovalce in stanovalce enote, v katero bo nameščen (Milošević Arnold, 2003: 34).

2. Naloge socialnega delavca v času bivanja stanovalca v domu

Po Milošević Arnold (2004: 35) Mali (2008: 86-87) našteva opravila socialnega delavca v tej fazi:

- podpira stanovalca v procesu prilagajanja na življenje v domu, pomaga pri vzpostavljanju nove socialne mreže znotraj doma in ohranjanje stare v domačem okolju;
- spodbuja svojce za njihovo sodelovanje pri dejavnostih doma (oblike izobraževanja, delavnice, skupine za samopomoč pri premagovanju občutkov krivde ...);
- posreduje v konfliktnih situacijah med stanovalci ter med stanovalci in delavci;
- razvija prostovoljno delo;

- sodeluje pri organizaciji različnih interesnih dejavnosti in prireditvev, na primer praznovanje rojstnih dni stanovalcev.

3. Naloge socialnega delavca ob odhodu stanovalca iz doma

Stanovalec lahko zapusti dom iz različnih razlogov. Naloga socialnega delavca je, da mu pomaga in uredi vse potrebno v zvezi s prenehanjem bivanja v domu. Naloge, ki jih mora postoriti pred odhodom iz doma, so:

- priprava odpusta stanovalca v domače okolje, v drugo institucijo ali novo okolje; socialni delavec uredi vse potrebne formalnosti, ki se nanašajo na zaključek odnosa z institucijo;
- obravnava predloga za premestitev stanovalca v drugo institucijo; na podlagi poznavanja stanovalca in okoliščin lahko socialni delavec sprejme vlogo zagovornika in svetovalca, ki poskuša pomagati stanovalcu, da bi bolje sprejemal institucionalne norme;
- urejanje prenehanja bivanja stanovalca zaradi smrti; socialni delavec obvesti svojce o smrti stanovalca, informira svojce o zadevah, povezanih s smrtjo stanovalca, organizira sloves od pokojnika (Mali, 2008: 87).

4. Naloge socialnega delavca za zagotavljanje dobre klime v domu

Kot lahko razberemo iz zgoraj navedenih nalog socialnega delavca v posamezni fazi, vidimo, da socialni delavec veliko energije vlaga v delo s stanovalci in njihovimi svojci. Prav tako je potrebno, da socialni delavec dela na vzpostavljanju dobrih odnosov med stanovalci, svojci in delavci doma, saj se ti trije sistemi med seboj srečujejo in prepletajo. Pri tem je pomembno, da se ustvarijo pogoji za dialog, v katerem bo vsak lahko brez strahu pred posledicami izrazil svoja pričakovanja, želje, potrebe in morebitna nezadovoljstva (Milošević Arnold, 2003: 36).

5. Naloge socialnega delavca kot spremljevalca institucionalnega življenja stanovalcev

Socialni delavec popelje stanovalca v novo življenjsko okolje in nov način življenja skupaj z njim in na njemu primeren način. Dom za stare že v osnovi ni naklonjen posamezniku, saj je njegov cilj skrb za množico starih ljudi. V posameznika in na njegovo prilagajanje na domski način življenja je usmerjen socialni delavec, ki odkriva posameznikove potrebe, želje in interese. Zaradi tega pogosto pride v protisloven položaj s prevladujočo filozofijo institucije in sodelavci, ki imajo po večini medicinski profil (Mali, 2008: 88-89).

1.4. SOCIALNO VARSTVO IN SOCIALNOVARSTVENE STORITVE

»Socialno varstvo je sistem dejavnosti na državni in civilno-družbeni ravni, ki je namenjeno reševanju materialne in medčloveške ali odnosne socialne problematike ter preprečevanju socialne patologije pri posamezniku, skupinah in na nacionalni ravni« (Ramovš, 1995: 151).

Med ukrepe socialnega varstva uvrščamo pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje, zdravstveno varstvo, socialne prejemke in pomoči, socialne storitve, institucionalno varstvo ter ostale pobude s področja socialne varnosti. Dejavnosti socialnega varstva ureja Zakon o socialnem varstvu. Posameznikom, družinam, širši skupnosti, predvsem pa posameznim skupinam je s socialnim varstvom zagotovljena pravica do dostojnega življenja (Fink et al., 2011: 28).

Cilj socialnega varstva starejših je omogočiti starejšim čim daljše samostojno življenje v njihovem okolju ali pa jim zagotoviti različne oblike pomoči v primeru, da potrebujejo pomoč pri zadovoljevanju življenjskih potreb. Izvajalci socialnega varstva za oskrbo starejših so centri za socialno delo, domovi za starejše, oskrbovana stanovanja, koncesionarji, zasebniki in pravne osebe, ki imajo dovoljenje za delo in pomoč na domu (ibid.).

Za odpravljanje že obstoječih socialnih stisk in težav Milošević Arnold (2003: 27-29) navaja naslednje najpogostejše izvajane storitve:

a) Prva socialna pomoč: človek po navadi poišče pomoč šele takrat, ko uvidi, da sam ali s pomočjo bližnjih ne bo zmožel rešiti problema. Neuspeh reševanja problema običajno stisko še poveča, kar povzroči pri človeku občutke nemoči. To še posebej velja za stare ljudi, ki imajo občutek, da postopoma izgubljajo kontrolo nad svojim življenjem. Socialni delavec starostniku pomaga pri prepoznavanju problemov in ga seznani s potrebnimi informacijami o obstoječih možnostih pomoči in vrstah storitev. Storitve izvajajo socialni in drugi strokovni delavci v Centrih za socialno delo in v domovih za stare.

b) Osebna pomoč: soočanje z izgubami, ki jih prinaša proces staranja, je boleče in človek v takšni situaciji pogosto potrebuje strokovno pomoč v obliki svetovanja. Socialni delavec mora biti sposoben prepoznavati stisko, tudi če je starostnik ne izreče neposredno. Mora ga poslušati z razumevanjem, nanj gledati celostno, upoštevati vse vidike njegovih potreb, mu dati podporo in občutek varnosti.

c) Pomoč družini: tu gre za pomoč družinskim članom pri usposabljanju za boljše sožitje in funkcioniranje družine kot primarne človeške skupnosti. Težav starega človeka ne moremo obravnavati brez povezave z okoljem, v katerem živi. Družinskim članom se nudi psihosocialna podpora in instrumentalna pomoč, ki jih poveže v delujočo skupnost več generacij.

č) Pomoč na domu in socialni servis: v okviru javne službe se je pomoč na domu razvila v storitev, ki jo poznamo kot socialno oskrbo, ki se izvaja na domu uporabnika.

Storitev se prilagodi potrebam posameznika in obsega:

- gospodinjsko pomoč: gre za prinašanje enega pripravljenega obroka ali nabavo živil in pripravo enega obroka, pomivanje uporabljene posode, osnovno čiščenje bivalnih prostorov, odnašanje smeti, postiljanje postelje in osnovno vzdrževanje spalnega prostora;

- pomoč pri temeljnih dnevni opravilih: pomoč pri oblačenju, slačenju, umivanju, hranjenju, opravljanju osnovnih življenjskih potreb, vzdrževanje in nega osebnih ortopedskih pripomočkov;

- pomoč pri ohranjanju socialnih stikov: pomoč pri vzpostavljanju socialne mreže z okoljem, prostovoljci in s sorodniki, spremljanje upravičenca pri opravljanju nujnih obveznosti, informiranje ustanov o stanju in potrebah človeka ter priprava na institucionalno varstvo (http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstvene_storitve/pomoc_druzini/).

d) Institucionalno varstvo: je ena izmed najbolj razširjenih oblik pomoči v Sloveniji. Na naših tleh so že v 11. stoletju začeli ustanavljati »špitale«, ustanove, v katerih so izvajali najnujnejšo oskrbo starostnikov, obubožanih in neozdravljivo bolnih. Šlo je za hiralnice, namenjene najnižjemu sloju prebivalstva. Sprva bolj socialna narava teh ustanov se je začela v 18. stoletju spreminjati v socialno-zdravstveno in ljudje so bili deležni tudi zdravstvene pomoči. Po drugi svetovni vojni so nekaj teh ustanov zaprli, v 60. letih pa so se v reševanju problematike starejših začeli bolj sistematični pristopi (Cafuta, 1997: 141).

1.5. DOLGOTRAJNA OSKRBA

Pri dolgotrajni oskrbi gre za dalj časa tajajočo oskrbo in podporo ljudem, ki zaradi izgube ali odsotnosti telesne, psihične ali intelektualne samostojnosti potrebujejo pomoč pri temeljnih življenjskih opravilih. Njen namen pa ni samo v omogočanju preživetja človeka, temveč mu v njegovem domačem okolju ali organiziranem institucionalnem varstvu omogočiti varnost in

čim bolj kakovostno življenje, kljub omejenosti njegovih psihofizičnih sposobnosti (Globovnik, Kokot, Križan in Vovk-Korže, 2011: 26-27).

Bistvo dolgotrajne oskrbe je zagotovilo, da ljudje, ki so odvisni od tuje pomoči, ostanejo čim dlje v svojem domu. Vsak, ki potrebuje tujo pomoč, se najbolje počuti v domačem okolju, v svojem domu, ki mu je blizu in ga pozna. Za marsikoga namreč predstavlja velik stres izločitev iz družine in selitev v novo in tuje okolje, ki je neredko brez topline (Toth, 2009: 12).

Dolgotrajna oskrba je razmeroma nov pojem in je v rabi šele zadnjih nekaj let. Prej je bilo področje dolgotrajne oskrbe vedno v ozadju zanimanja socialnega dela in tudi drugih disciplin. Čeprav je bila skrb za ljudi z dolgotrajnimi stiskami vedno ena glavnih nalog socialnega in zdravstvenega varstva, so po navadi več pozornosti posvetili aktualnim in trenutnim stiskam. Dolgotrajne stiske pač niso bile nekaj nujnega, temveč nekaj, kar lahko človek prenese, potrpi in se lahko znajde sam ali skupaj s pomočjo svojcev. Stiske starejših so zato ostale nerazumljene in spregledane. Velik vpliv na to je imela institucionalna ureditev, saj so ljudi z dolgotrajnimi stiskami preprosto dali v ustanove, ki so bile pogosto na robu strokovnega dela (Flaker et al., 2008: 3).

Govor o ljudeh, ki doživljajo dolgotrajne stiske, se je začel z dezinstucionalizacijo (ibid.). To je proces zapiranja velikih ustanov in prestrukturiranje v drugačne skupnostne službe, ki se je začel po drugi svetovni vojni, ko so spremenili načine reševanja socialnih stisk, stroka pa je razkrila zatiralne in destruktivne vidike institucij. Dezinstucionalizacija ne pomeni le sprememb v organizaciji, temveč tudi spremembo vrednot. Ljudje se začno zavedati, da imajo pravico do življenja v skupnosti, do vključenosti v družbo in pravico do odločanja o svoji usodi in življenju, kljub boleznim ali morda manjši prisebnosti (ibid.: 20).

Potreba po dolgotrajni oskrbi se je povečala tudi zaradi demografskih sprememb, saj bolj ko se stara prebivalstvo, večja je potreba po organiziranju pomoči ljudem, ki sami dolgoročno ne morejo poskrbeti zase in so pri opravljanju življenjskih funkcij odvisni od drugih. Pomoč, ki jo taki ljudje potrebujejo, se ne nanaša samo na zdravstvene storitve, temveč v večji meri potrebujejo pomoč pri izvajanju dnevnih aktivnosti, zagotovljeno varnost, pomoč pri vključevanju v socialno okolje in pri rekreaciji (Toth, 2009: 10).

Naraščanje potrebe po dolgotrajni oskrbi je povzročil tudi napredek v medicini, saj na primer več ljudi preživi nesreče, hude bolezni in zato potrebujejo oskrbo (Flaker et al., 2008: 20).

Tako kot v večini evropskih držav tudi v Sloveniji hitro narašča število starejšega prebivalstva, ki prinaša vrsto sprememb na področju socialnega varstva, socialne in stanovanjske politike, zaposlovanja in plačnega sistema. Države so zaradi specifičnih potreb starejših na področju socialne varnosti in zdravstva pred velikim izzivom - kako na eni strani zagotoviti kakovostno starost, na drugi pa, kako uvesti učinkovite reforme na področju dolgotrajne oskrbe in spodbuditi zaposlovanje na omenjenem področju, saj se povpraševanje po oskrbi silovito veča (Globovnik et al., 2011: 26).

Pri nas je dolgotrajna oskrba izrazito institucionalna. Skoraj 40% ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, živi v socialnih zavodih, 35% jih prejema le dodatke v obliki denarnih prejemkov, le 25% ljudi pa prejema neko obliko skupnostne oskrbe (Flaker, Nagode, Rafaelič in Udovič, 2011: 252).

V Sloveniji nimamo ustreznega urejenega sistema dolgotrajne oskrbe in osebne asistenc. Prejemki in storitve niso povezani v enovit sistem, prav tako ni koordinacije med različnimi službami, zaradi česar se zmanjšuje kakovost in učinkovitost na tem področju ter omejuje dostop določenim skupinam prebivalstva. Večina formalnih storitev se izvaja v institucionalni obliki, medtem ko so storitve pomoči na domu, preventive, zgodnje rehabilitacije, pa tudi uporaba sodobnih informacijskih tehnologij precej nerazvite. V prihodnjih letih se bo zaradi hitrega večanja števila starejših oseb potreba po storitvah dolgotrajne oskrbe še povečevala, predvsem za osebe, ki so starejše od 80 let (http://www.mddsz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/1966/7227/).

Zakon o dolgotrajni oskrbi pomeni veliko in pomembno inovacijo in ima vsaj trojno nalogo: zagotoviti sredstva za izvajanje dolgotrajne oskrbe, ustvariti organizacijo dolgotrajne oskrbe in določiti postopek, ki bi omogočil zavarovancem, da uveljavljajo pravice in si zagotovijo potrebne storitve. Poleg tega zakon seveda definira polje dolgotrajne oskrbe, ga razmeji od obstoječih sistemov socialne varnosti (socialnega in zdravstvenega zavarovanja in varstva), vendar ga hkrati definira kot samostojno področje (Flaker et al., 2011: 283).

Cilji zakona o dolgotrajni oskrbi so:

- uvesti solidarnostno financiranje področja dolgotrajne oskrbe na načelih socialnih zavarovanj in na ta način zagotoviti finančno vzdržen sistem ter tako povečati socialno varnost in kakovost življenja ljudi, ki imajo zmanjšano sposobnost samooskrbe in potrebujejo pomoč pri opravljanju življenjskih aktivnosti;
- omogočiti dostopnost do kakovostnih individualiziranih storitev oziroma pravic dolgotrajne oskrbe vsemu prebivalstvu, ki jih potrebuje, pri čemer imajo prednost tiste oblike pomoči in podpore, ki upravičencem zagotavljajo, da ostanejo v domačem okolju;
- spodbujati odgovornost posameznika in njegove družine za zagotavljanje primerne ravni oskrbe in pomoči oziroma socialne varnosti v času, ko so odvisni od pomoči druge osebe;
- doseči večjo učinkovitost in transparentnost sredstev, ki se vlagajo v dolgotrajno oskrbo;
- povezati izvajalce dolgotrajne oskrbe v funkcionalno celovit, racionalen in učinkovit sistem;
- načrtno razvijati preventivno delovanje na tem področju in spodbujati rehabilitacijo v dolgotrajni oskrbi ter spodbujati uporabo sodobnih tehnologij na področju dolgotrajne oskrbe;
- zagotoviti podporo invalidom pri izvajanju tistih aktivnosti, vezanih na vključevanje v družbo, ki jih zaradi najtežje vrste in stopnje invalidnosti ne morejo opravljati sami (http://www.mddsz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/1966/7227/).

Uvedba dolgotrajne oskrbe bi pomenila investicijo v uporabnike. V prvi vrsti bi uporabnikom omogočala, da ostanejo v skupnosti oziroma da se v skupnost vrnejo. S tem uporabniki ohranijo svoje vire pomoči in podpore, ekonomsko in socialno aktivacijo, podaljšanje svojih družabnih angažmajev in ohranijo prispevek družbi. Z uvedbo dolgotrajne oskrbe starejši ostanejo dlje časa aktivni, mlajši pa imajo več možnosti za rehabilitacijo in vključevanje. Dolgotrajna oskrba je torej investicija v samostojnost in dejavnost ljudi, ki so sicer pasivni (Flaker et al., 2011: 329).

1.6. INSTITUCIONALNO VARSTVO

Življenje ljudi je celo življenje povezano z različnimi institucijami. Že začetek življenja je vezan na institucijo, in sicer porodnišnico, večji del mladosti poteka v institucijah, kot so vrtec, osnovna in srednja šola in fakulteta, najbolj aktiven in produktiven del življenja pa preživimo v institucijah, kjer smo zaposleni. V starosti pa se znajdemo spet v drugih institucijah, zlasti bolnišnicah in domovih za stare (Mali, 2008: 9).

Fink et al. (2011: 29) pravijo, da »institucionalno varstvo obsega vse oblike pomoči v zavodu, v drugi družini ali drugi organizirani obliki, ki upravičencu nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine. Osnovna oskrba zajema bivanje, organizirano prehrano, varstvo in zdravstveno varstvo.«

Institucionalno ali domsko bivanje je ena od oblik varstva starejših ljudi. Lahko je le začasna oblika, ko gre za proces rehabilitacije ali pa sezonsko bivanje. Vendar večina, ki se odloči za ta način bivanja, ostane v instituciji doživljenjsko. Ljudem, ki so funkcionalno ovirani, institucionalno varstvo maksimalno zagotavlja zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb in osnovno zdravstveno varstvo. Namen institucije je popolna zadovoljitev potreb, ki si je posameznik ne more več individualno zagotoviti (Hojnik-Zupanc, 1994: 2).

Izvajalci institucionalnega varstva so:

- domovi za starejše
- posebni socialno varstveni zavodi
- varstveno delovni centri
- socialno varstveni zavodi za usposabljanje
- nadomestne oblike bivanja in oskrbe

(http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstvene_storitve/institucionalno_varstvo/).

1.7. DOMOVI ZA STAREJŠE

»Demografske spremembe, ki so v 'razvitih družbah' vse vidnejše, se kažejo tudi v Sloveniji. Oskrba starega človeka v veliki meri ne poteka več v ožjem družinskem okolju in vedno več starih ljudi tretje življenjsko obdobje preživi v domu za stare. Prehod v tak dom je za stare ljudi velika sprememba na različnih življenjskih področjih, na primer na čustvenem in fizičnem. Kaže se v spremenjenem funkcioniranju socialnih omrežij, opravljanju dnevni rutin, ne nazadnje pa ima tudi različne finančne posledice. Stari ljudje, ki zaradi zdravstvenih, duševnih ali socialnih sprememb ne morejo živeti v svojih domovih ali pri sorodnikih, se odločajo za življenje v domovih za stare ljudi« (Kornhauser, Mali, 2013: 321).

Razlogi za odhod starega človeka v dom so lahko različni. Starostnika lahko pestijo zdravstvene težave, osamljenost, strah, preobremenjenost, pomanjkanje časa, neustrezni pogoji za življenje doma, neusposobljenost svojcev za izvajanje nege in oskrbe v domačem

okolju ali pa potrebuje stalen nadzor (Fink et al., 2011: 49). Požarnik (1981: 145) dodaja še nesposobnost samooskrbe, utesnjenost, nesoglasje v skupnem gospodinjstvu z otroki, slabe stanovanjske razmere in pri moških želja po gospodinjski oskrbi.

Birsa (1992: 32) opozarja, da je prvi pogoj pri odločanju o preselitvi v dom starejših to, da se starostnik in njegovi svojci znebijo predsodkov, saj so danes domovi za starejše neprimerljivo boljši v primerjavi z domovi v preteklosti. Naziv hiralnica, ki ga je včasih imel dom za starejše, je potrebno preslišati, saj nikakor ne ustreza razmeram v današnjih domovih.

Postopek za sprejem v dom za starejše se začne z vložitvijo prošnje, ki jo lahko vloži starejši človek sam, svojci, prijatelji ali socialna služba, pač odvisno od tega, v kakšnem socialnem in zdravstvenem stanju je človek, ki potrebuje domsko varstvo. Vlogo običajno sprejme socialna služba v domu. Potrebno je vložiti:

- »1. prošnjo s kratkim opisom stanja in pogoji življenja,
2. zdravniško spričevalo, s katerim je dokazana zdravstvena potrebnost sprejema,
3. zagotovitev plačila mesečnih stroškov v domu (pokojninski odrezek ali dokaz o rednem viru dohodkov, izjavo svojcev, s katero se zavezujejo za doplačevanje, oz. odločbo socialne službe, kadar prosilec nima ustreznega vira dohodkov)« (Belič, 1997: 134).

Fink et al. (2011: 57) navajajo, da prošnjo obravnava komisija za sprejem, premestitev in odpust. Sestavljajo jo strokovni vodja zavoda, socialni delavec, vodja zdravstveno negovalnega programa, lahko pa tudi kateri drugi strokovni delavci.

Po sprejemu starostnika v dom se zanj začne obdobje prilagajanja na novo okolje in nov način življenja. Star človek se mora sprizniti s pravili doma in se prilagoditi domskemu načinu življenja. Marsikateremu starostniku v visoki starosti pa prilagajanje, sprejemanje novih pravil in ustvarjanje novih navad povzroča težave (Fink et al., 2011: 60).

Belič (1997: 131) in Fink et al. (2011) ugotavljajo, da je od človeka samega, svojcev, če jih ima, in osebja v domu odvisno, kako se bo človek prilagodil na nov način življenja in sprejel dom. Požarnik (1981: 146) dodaja še naslednje dejavnike, ki vplivajo na prilagajanje starostnikov na domsko situacijo. Pravi, da se stari ljudje, ki gredo radi v dom, lažje prilagodijo novim okoliščinam. Prav tako se lažje prilagodijo ljudje, ki so prej živeli sami, težje pa tisti, ki prihajajo iz »urejenih družinskih razmer«. Lažje je tudi bolj odprtim ljudem, optimističnim in tistim, ki znajo hitro navezati stike. To velja tudi za zdrave, inteligentne in s

svojim življenjem zadovoljne starostnike. Težje se prilagodijo ljudje, ki preveč gradijo na samostojnosti in neodvisnosti ali pa so do drugih sumničavi ali celo sovražni in se zato hitro počutijo prizadeti, užaljeni in ogroženi. Na življenje v domu se hitreje prilagajajo ženske kot moški, seveda pa na prilagajanje vpliva tudi tip doma oziroma razmere, ki vladajo v njem. Čim bolj je dom organiziran, lažje in hitreje se človek v njem znajde in prilagodi.

Ramovš (2015: 20) navaja tri značilnosti, ki jih morajo imeti domovi za starejše, da bi veljali za kakovostnejše:

- biti mora v domačem kraju, saj se človek tam počuti bolj domače, deležen pa je tudi več obiskov svojcev, ki ga lahko mimogrede obišejo, ko gredo po nakupih, ali vnuki, ko gredo iz šole;
- vsak stanovalec mora imeti svojo sobo s sanitarijami, da ohranja zasebnost in intimnost, ki sta bistveni za ohranjanje človekove dostojanstvenosti. Celotna skupina stanovalcev pa mora imeti tudi veliko bivalno kuhinjo, kjer se stanovalci družijo in odganjajo osamljenost;
- način življenja, oskrbe in nege mora biti čim bolj podoben vsakdanjemu življenju v domačem gospodinjstvu.

Dejavnosti v domu za starejše so namenjene dobremu počutju stanovalcev in kakovostnemu življenju v instituciji. Osnovna oskrba zajema bivanje v ogrevanih, opremljenih in vzdrževanih eno-, dvo-, tri- ali večposteljnih sobah. Zagotovljeni so sanitarni prostori, prostori za osebno higieno, skupni prostori in prostori za izvajanje programov. Dom stanovalcem zagotavlja pranje, likanje, šivanje, čiščenje in vzdrževanje prostorov, objekta in okolice. Zajema tudi pripravo in serviranje hrane in pijače, ki je primerna starosti in zdravstvenemu stanju starostnika. V osnovne dejavnosti so štete tudi vse storitve, ki se nanašajo na pomoč pri zagotavljanju vseh življenjskih aktivnosti (Fink et al., 2011: 50).

Birsa (1992: 33) opozarja, da so velik problem večposteljne sobe. Stanovalci se morajo temu prilagoditi in se delno odpovedati svoji zasebnosti, kar pa zna biti težko. Pri nekaterih neprijeten občutek zbuja dejstvo, da se morajo iz toplega in domačega doma preseliti v neosebno, skoraj vojaško opremljeno sobo, z neznanimi sostanovalci. Tisti, bolj zadržani, se pri tem lahko zaprejo vase in so nezmožni vključiti se v skupna dogajanja. Zanje bi se moralo bolj zavzeti domsko osebje, zlasti strokovni delavci. Marsikateri bi se še udeležil kake dejavnosti, če bi le dobil od nekoga malce spodbude. Tako pa ves čas preživijo v sobi,

zagrenjeni in z mislimi v preteklosti, še zlasti, če imajo občutek, da so se jih svojci s premestitvijo znebili.

Ramovš (1992: 73 po Mali, 1998: 131) našteva, kaj v celoti gledano ponujajo domovi:

- »nastanitev, prehrano in zdravstveno nego stanovalca;
- aktivnosti in rekreacijo, ki ustreza potrebam stanovalcev;
- fizioterapijo in delovno terapijo;
- prehrano, zdravstveno nego in druge potrebne storitve za stare, ki živijo v domačem okolju v okolici doma;
- organizirano dnevno varstvo za stare«.

Požarnik (1981: 143) pravi, da imajo starejši ljudje nekakšno predstavo o »idealnem« domu za starejše. Tiste, ki živijo doma, navdušuje naslednje:

- v domu naj bi bile le enoposteljne sobe;
- dom naj bi bil postavljen na robu mesta, obdan z zelenjem in dobrimi prometnimi zvezami s središčem mesta;
- dovoljenje stanovalcem, da prinesejo svojo opremo, kar je želja predvsem žensk;
- jedilnice naj bi bile čim manjše in intimno urejene;
- v domu ne sme vladati nikakršna prisila nad starejšimi prebivalci.

Se pa stališča tistih, ki že živijo v domu, v marsičem razlikujejo od stališč ljudi, ki še vedno živijo doma. Med prebivalci doma je namreč manj takih, ki si želijo biti sami v sobi, bolj se navdušujejo za to, da bi bil dom v središču mesta, ne zavračajo domskega pohištva in skupnega hranjenja, saj vidijo v tem možnost za interakcijo z drugimi, za pogovore in družabnost.

V ameriških raziskavah je bilo potrjeno, da se v domu najboljše počutijo ljudje, ki so se za dom odločili sami, po svoji volji. Zmotno je prepričanje, da se ljudje v domovih ne morejo dobro počutiti zaradi omejenosti in osamljenosti. Avtorica pravi, da je dolgo delala v domu in ugotovila je, da se je 70 do 80% stanovalcev dobro vživelo v skupno življenje in niso trpeli. Mnogo stanovalcev je dom za starejše sprejelo za svoj tretji dom (Belič, 1997: 131).

Institucija s svojim načinom delovanja in pravili življenja vpliva na ljudi v njej večplastno, celostno in zajema pravzaprav vsa področja človekovega delovanja. Obenem pa ljudje vstopajo v institucijo z že oblikovanimi osebnostnimi značilnostmi, določenim znanjem,

sposobnostmi in navadami. Osnovni problem institucije je v tem, da institucijo sicer ustvarjajo posamezniki, a kljub temu ni v celoti prilagojena posameznikovi osebnosti (Mali, 2008: 133).

Ramovš et al. (1992: 28-30) pravijo, da je »v institucionalnem bivanju tako rekoč nemogoče organizirati življenje za toliko ljudi z različnimi življenjskimi navadami tako, da bi bilo vsem dobro. Za starega človeka je temeljni problem odhod iz domačega okolja, saj človek ni več odprt za spremembe, vse njegove življenjske navade pa ga vežejo na dom, v katerem se je dobro znašel.«

Goffman domove za starejše poimenuje totalne ustanove, saj delujejo kot nadomestilo človekovim potrebam (Flaker, 1988: 76 po Mali, 1998: 131).

Po Goffmanu (1961: 17) vsi vidiki življenja v totalni instituciji potekajo na istem kraju in pod isto oblastjo. Vsaka faza dnevne aktivnosti poteka vpričo velikega števila drugih ljudi, ki so enako obravnavani in od katerih zahtevajo, da skupaj delajo isto stvar. Za vse dejavnosti obstaja urnik, ki ga od znotraj vsiljuje telo uradnikov s sistemom eksplicitnih formuliranih opravil, z namenom zadovoljitve ciljev ustanove. Goffmanov koncept totalne institucije prikazuje moč institucije nad življenjem posameznika, po drugi strani pa opozarja na moč posameznika za preseganje institucionalnih pritiskov. Čeprav niso vse totalne ustanove fizično izolirane od zunanjega sveta, je zaprtost pred svetom, v smislu stikov, zelo velika. Avtor poudarja moralno zaprtost, ki se odraža v ločevanju sveta na »zunaj« in »znotraj«. Totalne institucije niso izločene iz družbe, temveč označujejo njen rob (Mali, 2008: 134-135).

»Goffmanovo opredelitev totalne ustanove lahko strnemo v nekaj značilnosti: mortifikacija (razglasitev vlog, programiranje, kontaminacija, medosebna kontaminacija), birokratizacija življenja, disciplinski sistem (hišna pravila, nagrade in privilegiji, kazni, fraternalizacija) in sekundarne prilagoditve« (Mali, 2008: 135).

Goffman pravi: »Totalna ustanova je hkrati idealen tip in družbeno dejstvo. Totalne ustanove imajo skupne značilnosti in nobena ni značilna samo zanje in nobene ne bomo našli čisto v vseh – vendar pa je v vsaki totalni ustanovi mogoče najti veliko število teh značilnosti« (Flaker, 1998: 19).

Mali (1998: 134-136) je v raziskavi, ki jo je izvajala v domu upokojencev, ugotovila, da v njem živijo štiri tipi stanovalcev:

1. Pasivni tip: Sem spadajo stanovalci, ki so zadovoljni z vsem, kar jim dom ponuja, saj so mnenja, da se morajo z vsem sprijazniti. Takega odnosa ni težko razumeti, saj starostniki odhod v dom smatrajo za »končno postajo« v življenju, zato hočejo zadnji del življenja preživeti v miru in brez izpostavljanja.
2. Konstruktivni tip: Konstruktiven pogled na življenje v domu imajo zlasti stanovalci, ki živijo v domu že več kot 6 let. Poznajo različne načine in metode dela, zato znajo oceniti, kaj bi bilo treba izboljšati.
3. Tip vdanih v usodo: Gre za ljudi, ki so v dom prišli s težkim srcem in se nanj in na življenje v njem še niso navadili. So pa prepričani, da jim ne preostane nič drugega, tako da vztrajajo v svojem bednem položaju. Večinoma gre za nepokretne stanovalce, ki so razočarani nad seboj in življenjem v domu, po drugi strani pa razumejo, da svojci zanje ne morejo več skrbeti, zato so sprijaznjeni s svojim položajem v domu.
4. Uporniški tip: Redki, vendar so stanovalci, ki bi na vsak način nekaj spremenili, kar jim ni všeč. Če se osebje premalo trudi, jim ne ustreza, če se preveč, jim prav tako ni prav. Svoje nezadovoljstvo izražajo z uporom proti vsaki prijazni besedi.

1.7.1. Prehrana starejših

Za ohranitev zdravja v starosti je potrebna skrb za pravilno prehrano. Številne bolezni, kot so povišan krvni tlak, sladkorna bolezen, srčne bolezni in debelost, se pogosteje pojavljajo v tretjem življenjskem obdobju, in sicer zaradi nepravilne prehrane. Prehrana v tem obdobju vpliva celo na imunost, pojavljanje nalezljivih bolezni, pa tudi na trajanje okrevanja (Accetto, 1987: 97).

Uravnotežena prehrana je pomembna za rast in razvoj organizma, za regeneracijo celic, sintezo hormonov, produkcijo energije ter za splošno dobro počutje. Potrebe starostnikov po hranilih in energiji se zmanjšajo zaradi manjše telesne dejavnosti in upočasnjenega metabolizma. Lahko pride do škodljivih posledic za zdravje, če se vnos hranil preveč zmanjša. Priporočeno je, da dnevni obrok hrane vsebuje čim več sadja, zelenjave, polnovrednih ogljikovih hidratov, prehranskih vlaknin, vitaminov in mineralov. Zmanjšati je potrebno vnos maščob in sladkorja. obroki naj bodo razporejeni enakomerno čez dan. Priporoča se štiri do pet obrokov – trije glavni obroki ter dopoldanska in/ali popoldanska malica (Fink et al., 2011: 71-74).

Čas med zajtrkom, kosilom in večerjo naj bo 3 do 4 ure. Če človek postane lačen v času med glavnimi obroki, je priporočljivo, da vmes pomalica kos kruha, sadje ali jogurt. Dobro bi bilo, če bi vsak obrok vseboval svežo in kuhano zelenjavo, sadje in škrobne jedi z veliko vlaknin. Pomembne so tudi količine živil v obroku, ki naj bodo uravnotežene. Primerno ravnotežje hranil za zdravo prehrano bi bilo na primer: ena petina krožnika mesna jed, dve petini priloga in dve petini kuhana zelenjava (Pavčič, 1997: 64).

Pavčič (ibid.: 65) opozarja, da mora biti v celodnevni prehrani zagotovljen vsaj en liter tekočine. Sem spadajo razne juhe in enolončnice, tople pijače, kompoti, sadni sokovi, mleko itd. Priporočljivo je, da pijače vsebujejo čim manj dodanega sladkorja, še bolje, če ga sploh ne. Veliko tekočine in prehranskih vlaknin namreč preprečuje zaprtje, ki je pri starejših kar pogosta nadloga. V novejših raziskavah so potrdili pozitiven učinek zmerne pitja vina za zdravje. Kozarec vina, predvsem rdečega, pri kosilu ali večerji zmanjšuje nevarnost bolezni srca in ožilja.

Fink et al. (2011: 79) opozarjajo na to, da se pogosto dogaja, da svojci, ki prihajajo na obisk samo občasno, nimajo vpogleda v prehranjevanje starostnika, prav tako pa niso seznanjeni z morebitnimi spremembami. Navadno menijo, da starostnik v domu premalo poje, zato s seboj prinašajo najrazličnejšo hrano in pijačo. Zelo pomembno je, da osebje v domu svojcem ob obisku posreduje potrebne informacije o prehranjevanju in pitju starostnika. Na primer, če ima starostnik predpisano dieto, ali ima težave s požiranjem, ali se mu hrana zaletava, ali jo odklanja, če ima prebavne motnje...

1.7.2. Nega in oskrba v domovih

Pojem oskrba je osnovni pojem dolgotrajne oskrbe starostno onemoglih, bolnih in invalidnih ljudi. V ožjem pomenu oskrba pomeni pomoč, ki jo oskrbovanec potrebuje pri osnovnih in funkcionalnih vsakodnevnih opravilih. Oskrbovanje nemočnega je dvosmerni odnos, pri katerem oba dajeta in tudi prejemata, seveda vsak na drugačen način. Onemogli prejema od oskrbovalca pomoč, oskrbovalec pa z oskrbovanjem lahko razvija svojo osebnost, zlasti solidarnost, ki je osnovna človeška zmožnost za lastni razvoj in preživetje skupnosti (Ramovš, 2014: 68).

»Nega telesa v poznih letih življenja je lahko preprosta, a vendarle učinkovita. Mora pa biti prilagojena posebnostim, ki spremljajo to življenjsko obdobje« (Kern, 1997: 71).

Zdravstveno nego lahko širše opredelimo kot skrb za zdravje celotne populacije, kot dejavnost, katere naloga je, da posamezniku, družini in skupnosti pomaga v vseh stanjih zdravja in bolezni. Starost ni bolezen in marsikdo lahko kljub starosti opravlja osnovne življenjske potrebe samostojno. Vendar pa je veliko starejših nagnjenih h kroničnim boleznim in k zdravstvenim težavam, kar lahko privede do tega, da potrebujejo pomoč pri zadovoljevanju teh potreb in so lahko v celoti odvisni od pomoči drugih (Fink et al., 2011: 65).

Po številu zaposlenih v domovih za ostarele prevladuje zdravstveno negovalna služba. Delo v njej je kontinuirano in prilagojeno potrebam stanovalcev ter njihovemu zdravstvenemu stanju. Zaposleni v zdravstveno negovalni službi stanovalcem nudijo nego, zdravniško oskrbo, rehabilitacijo in pomoč pri zadovoljevanju fizičnih, psihičnih, socialnih in duhovnih potreb. S tem so stanovalcem olajšane zdravstvene težave in omogočeno bolj kakovostno življenje. Pomembno vlogo imata tudi fizioterapija in delovna terapija, ki z različnimi dejavnostmi pripomoreta k uspešni rehabilitaciji, h kakovostnejšemu življenju in udobnemu počutju stanovalcev (ibid.: 50 – 51).

Domovi starostnike ob sprejemu razvrstijo po kategorijah, in sicer glede na potrebe po zdravstveni negi in oskrbi. Kategorije oskrbe določa vsak dom posebej in se po domovih nekoliko razlikujejo, kategorije zdravstvene nege pa so poenotene v celotnem sistemu zdravstvenega varstva. Oskrbo v domovih delimo na naslednje kategorije:

- Oskrba I je namenjena starostnikom, ki ne potrebujejo neposredne osebne pomoči. Posameznik je pomičen in sposoben sam opravljati vsakodnevna opravila in osebno higieno. Kategorija zajema bivanje v opremljenih in ogrevanih sobah ter čiščenje le-teh, celodnevno prehrano, pranje osebne in domačanskega perila ter koriščenje vseh skupnih prostorov.
- Oskrba II je namenjena starostnikom z zmernimi starostnimi in zdravstvenimi težavami v manjšem obsegu, ki potrebujejo oskrbo in pomoč pri nekaterih vsakodnevnih opravilih in osebni higieni.
- Oskrba III/a je namenjena starostnikom, ki jih pestijo najzahtevnejše starostne in zdravstvene težave in potrebujejo stalno skrb, oskrbo, pomoč in varstvo negovalnega osebja.
- Oskrba III/b je namenjena starostnikom z najzahtevnejšimi starostnimi in zdravstvenimi težavami in potrebujejo 24-urni nadzor, varstvo in oskrbo (ibid.: 59).

V domovih za stare poteka zdravstvena nega 24 ur na dan. Zaradi zasebnosti in ker je dom za starejše socialni zavod in stanovalcem predstavlja drugi dom, nadzirajo le tiste, ki si to želijo in če njihovo zdravstveno stanje to zahteva. Vsi stanovalci doma imajo v sobi, pri postelji, klicne naprave, tako da lahko po potrebi pokličejo osebje. So pa naprave fiksne in dosegljive samo iz postelje, zato ob morebitnem padcu niso dosegljive in stanovalci ne morejo poklicati pomoči (Križaj in Zaletel, 2003: 162).

Stanovalcem doma se nudi tudi redna zdravniška oskrba, saj ima vsak dom zdravnika, ki prihaja enkrat ali večkrat tedensko. Nekateri večji domovi pa imajo zdravnike redno zaposlene (Belič, 1997: 129).

1.7.3. Zasebnost in intimnost

Varna osebna intimnost je pomembna vse življenje. Njeno kakovost ali pomanjkanje človek odločilno občuti v starosti. Starajočemu se človeku daje varno intimnost njegov osebni prostor. Že za otroka je pomembno, da ima svoj kotiček, in za odraslega, da ima svoj delovni in osebni prostor. Na stara leta pa človeku postaja njegovo stanovanje z opremo ter bližnjo okolico del njega. Ob preselitvi v bolnišnico ali v dom za stare pa mu izguba njegovega intimnega prostora povzroča hud osebni šok. Nehoteno bivanje v večposteljni sobi vzame človeku njegov osebni prostor in ga materialno razosebi (Ramovš, 2014: 67).

Ittelson in sodelavci (1974 po Hojnik Zupanc, 1999: 31) opredelijo zasebnost kot »dinamično kategorijo, skozi katero posameznik lahko kontrolira svojo komunikacijo z okolico, prenaša informacije v različne smeri in svobodno izbira prostor, čas in način druženja z drugimi.«

Hojnik Zupanc (1999: 32) govori o zasebnosti v starosti kot o ranljivi spremenljivki, saj se na eni strani zaradi upokojitve, smrti partnerja in vrstnikov zmanjšajo želeni stiki, na drugi strani pa mora star človek nemalokrat svojo zasebnost žrtvovati zaradi neposredne prostorske bližine neznanih oseb ali zaradi vdora tujih ljudi v svoj dom, ki mu pomagajo pri vsakdanjih življenjskih opravilih. Oseba lahko zavestno spremeni potrebo po zasebnosti, vendar le, če se sprijazni s starostnimi spremembami in se jim prilagodi.

1.7.4. Prosti čas in aktivnosti starejših

Potrebe, ki jih imajo ljudje v prostem času, so zelo različne. Pogosto so družabne narave ali pa gre za hobije, šport, zabavo. Gre za družabno participacijo, ki je po navadi prostovoljna in

nevezana. Prosti čas bi lahko definirali kot dejavnosti, ki si jih izberemo sami in imajo za nas pomen. Po eni strani je prosti čas definiran kot skupek dejavnosti, po drugi strani pa kot časovni in socialni okvir dejavnosti (Flaker et al., 2008: 216).

Mladi ljudje po navadi sanjarijo o dnevih, ki bi jih imeli samo zase, v starosti pa so ti dnevi nekaj povsem običajnega. Na žalost le redko prinaša zadovoljstvo, ki ga zaposleni ljudje pričakujejo od prostega časa v starosti. Namesto da bi bil prosti čas vir brezskrbnosti, zabave in uresničevanja interesov, katerim se zaradi zaposlenosti niso mogli posvetiti, je prosti čas v starosti pogosto izvor dolgočasje, nemira, skrbi, obupa in osamljenosti. Za tako negativen učinek prostega časa v starosti so največkrat omenjeni trije vzroki, in sicer:

- Prosti čas je v starosti pravzaprav posledica prisile, saj se starejši zanj največkrat ne odločajo sami, temveč do tega pride zaradi upokojitve.
- Ker se prosti in delovni čas ne izmenjujeta več kakor pri delovnem človeku, izgubi prosti čas psihološko privlačnost. Velika privlačnost je namreč prav v nasprotju: prosti čas – delovni čas.
- Zaradi poklicnega dela in časa, ki mu ga ljudje namenijo, večinoma ne razvijejo interesov, spretnosti ali osebnostnih potez, s katerimi bi lahko izpolnili obilje prostega časa v starosti. Mnogi stari ljudje se zaradi tega v tem obdobju dolgočasijo, njihov prosti čas pa se jim zdi prazen (Požarnik, 1981: 125-126).

Glede na lastno koristnost starejši ljudje ločijo dve vrsti dejavnosti v prostem času:

- obisk kina, gledališča, opere, koncertov in drugih kulturnih prireditev, gledanje televizije, poslušanje radia, branje, razni obiski, obisk trgovin, sprehodi, razne igre in potovanja;
- le delno ali nič pa po njihovem mnenju nimajo opraviti s prostim časom naslednje dejavnosti: izobraževanje, sodelovanje v društvih ali družbenih organizacijah, delo na vrtu, hišna opravila, skrb za vnučke ali druge otroke in podobno. Odločno prepogoste so današnje oblike pasivne izrabe prostega časa starejših, kot na primer gledanje televizije ali poslušanje glasbe, in premalo je tistih oblik, ki bi ohranjale ali celo dvigovale osebnostno in socialno strukturo starejših (Lozinšek, 1987: 4).

Stanovalci domov za starejše preživljajo svoj prosti čas z udeleževanjem pri zaposlitvenih dejavnostih, ki jih organizirajo domovi. Ali se bo star človek udeležil teh dejavnosti, je seveda odvisno od volje, želje, počutja in zdravstvenega stanja. Za zdrave in samostojne stanovalce je na voljo več dejavnosti, za nepokretne pa zelo malo. Problematičnost preživljanja prostega

časa se pokaže prav pri nepokretnih in pri tistih, ki ne znajo ali ne morejo najti smisla življenja v novem okolju (Mali, 2006: 25).

Nepogrešljiva dejavnost v domovih za starejše so zagotovo delovne terapije. Delovni terapevt gleda na stanovalca doma kot na človeka s prehojeno življenjsko potjo z vsemi njegovimi posebnostmi. Prisluhne njegovim potrebam, željam in oceni njegove zmožnosti, nato pa predlaga in pripravi zanj primerno aktivnost. Stanovalcem pomaga pri vključevanju v domsko skupnost in pri navezovanju stikov z drugimi (Breljih in Grom, 1999: 3).

Glavni namen in cilj delovne terapije je pomoč stanovalcem doma, da ohranijo najvišjo stopnjo delovanja. Delovni terapevt ima v domu tudi nalogo organizirati prostočasne aktivnosti, prireditve in praznovanja. Je vezni člen med domom in širšim družbenim prostorom. V domu goji in razvija življenje v skupnosti in prispeva k vključevanju doma v širše okolje in razvija možnosti za povezovanje med generacijami; še posebej skrbi za to, da človek v starosti nadaljuje z aktivnim življenjem (Tušar in Breljih, 1999: 24).

1.8. SOCIALNE MREŽE IN STIKI STAREJŠIH

Socialna mreža pomeni povezavo posameznika z drugimi ljudmi v njegovem okolju. Ločimo neformalne socialne mreže, kamor štejemo stike z družino, sorodniki, sosedi in prijatelji. So mreže ljudi, na katere se lahko človek zanese in opre v primeru potrebe. Druge socialne mreže pa se imenujejo formalne, kamor spadajo formalizirani stiki posameznika z njegovim okoljem (Milošević Arnold in Poštrak, 2003: 23).

Ena temeljnih človekovih potreb je potreba po stikih in druženju. Človek je družabno bitje, zato so stiki z drugimi ljudmi fiziološka nuja, še bolj pa nuja civilizacije. Skozi celotno življenje vzpostavimo veliko različnih stikov, od globokih trajnih vezi do bežnih vsakdanjih stikov. Ne glede na intenzivnost in vrsto stikov nas ti zaznamujejo, govorijo o tem, kaj smo, kažejo na našo identiteto in lastno vrednost ter omogočajo, da ustvarjamo svet okoli sebe (Flaker et al., 2008: 258).

Kakovost človekovega življenja je v vseh obdobjih življenja odvisna od dobrega razmerja med njegovo osebno samostojnostjo in ustrežno vpetostjo v medčloveške povezave. Človek za svoj razvoj potrebuje družbo ljudi pa tudi samoto, saj kdor ni samostojen in ni sposoben samote, tudi v družbi ni ustvarjalen in tvoren. Velja tudi obratno. Ljudje, ki so v skupnosti

pomenili največ, so odhajali sami zase na samotni kraj, da so se tam odpočili in v sebi zbrali svoje osebne vire (Ramovš, 2014: 50 – 51).

Ramovš (ibid.) navaja vloge, ki jih imajo socialne mreže za človeka:

- pomagajo mu, da uspeva, ustvarja, napreduje in zadovoljuje svoje potrebe;
- postavljajo pravila igre za družbeno sožitje;
- človekovo vedenje in ravnanje »sejejo« v družbeno sprejemljive in nesprejemljive vloge;
- varujejo ga pred pomanjkanjem in nevarnostmi, hkrati pa mu povzročajo nevšečnosti s svojimi omejitvami;
- pomagajo mu v težavah, da ne propade.

Flaker et al. (2008: 261) ugotavljajo, da so stiki stekani v mreže, ki so lahko bolj goste, omejene na določeno ozemlje ali skupnost, lahko pa se širijo in imajo stike razsejane po različnih ozemljih in segmentih družbenega delovanja. Razlikujemo med zaprto spletenimi omrežji in redko spletenimi mrežami, ki segajo daleč. V zaprto prepletene mreže štejemo bližnje stike z ljudmi, ki so nam geografsko blizu in jih pogosto vidimo. To so na primer sosedje, sodelavci in bližnji sorodniki. Med redko spletene mreže pa štejemo oddaljene, vendar pomembne stike z ljudmi, ki jih ne vidimo pogosto in segajo tudi v druge družbene prostore izven tistega, v katerem živimo. Sem spadajo stiki s starimi znanci, bivšimi sošolci, odseljenimi prijatelji, poslovnimi sodelavci iz drugih držav, daljnimi sorodniki in tako naprej.

Dragoš (2000: 293) pravi, da staranje vpliva na socialne mreže, na izbiro ljudi, s katerimi se družimo, in na način, kako to počnemo. Velja pa tudi obratno, saj socialne mreže vplivajo na staranje, kar pomeni, da ne moremo razumeti socialnih vidikov staranja, če ne poznamo obsega socialnih vezi, njihovih potencialov, kvalitet in učinkov.

Empirične raziskave kažejo, da so učinki socialnih mrež povezani z nižjo smrtnostjo in zdravstvenim stanjem starih ljudi s kardiovaskularnimi obolenji, z umrljivostjo zaradi raka in z nivojem funkcionalnih zmožnosti. Potrjeno je, da so socialne mreže varovalni dejavnik, seveda pa ne za vse v enaki meri. Učinek socialnih mrež je odvisen od treh bistvenih okoliščin, in sicer od materialnega stanja, fizične kondicije starega človeka in spola (ibid.: 304).

Starostniki, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, se v vsakdanjem življenju nemalokrat znajdejo v situaciji, kjer je njihova potreba po druženju omejena. Večinoma se soočajo s šibkimi in

revnimi socialnimi mrežami, z osamljenostjo, s težavami pri vzpostavljanju in vzdrževanju socialnih stikov. Vse to samo povečuje njihovo osebno stisko (Flaker et al., 2008: 304). Njihove socialne mreže so v večini primerov zelo majhne in omejene na ozek krog ljudi, zlasti družinskih članov in redkih prijateljev. Šibke socialne mreže so navadno posledica umika in stigme, ki lahko bistveno preoblikuje odnose. Na začetku so morda obiski družine in prijateljev še pogosti, postopoma pa postajajo vse redkejši in omejeni na ozek krog enih in istih ljudi (ibid.: 305).

Pri starem človeku, ki je v domu za starejše, prihaja do interakcij med njim in sostanovalci doma, njegovimi svojci in zaposlenimi.

1.8.1. Star človek in svojci

Zagotovo je družina ena najstarejših oblik skupnega življenja ljudi. Temelji na sorodstvenih vezeh in pomeni temeljno enoto družbene organizacije, brez nje pa si ne moremo predstavljati delovanja družbenega sistema. Družino zato imenujemo kot univerzalno družbeno institucijo in kot nepogrešljiv del človeške družbe (Milošević Arnold in Poštrak, 2003: 31).

S prihodom v dom izgubi star človek dotedanje socialne stike. S svojci ni več povezan v stalnem odnosu, temveč se odnos omeji na tedenske ali še redkejše formalne obiske. V sobi ni sam, dobi enega ali več sostanovalcev, ki so mu tujci. Izgubi vso povezavo s svojo življenjsko okolico, v kateri je živel: s sosedi, znanci in domačim okoljem, ki je človeku priraščeno k srcu. Zaradi starosti in bolehnosti se le redki vračajo domov na obisk, saj se izogibajo potovanjem. Tako izgubijo stik tudi z ljudmi, s katerimi so sicer imeli le površne stike, vendar so jim ti dajali nekakšno širino njihovega doma. Nekateri svojci, kljub odhodu bližnjega v dom, lepo skrbijo zanj, večina pa ima le redke stike s svojci in svojim naravnim okoljem. Z daljšanjem dobe bivanja v domu pa postajajo ti stiki še redkejši. Najdemo pa tudi starostnike, ki so v domu popolnoma osamljeni in zapuščeni od vsega zunanjega sveta (Ramovš et al., 1992: 52).

Flaker et al. (2008: 300) pravijo, da se pogosto dogaja, da obiski v ustanovi nimajo vsebine, svojci in stanovalci po nekaj izmenjanih besedah in informacijah ne vedo, o čem bi se sploh še pogovarjali. Če bi bile med obiskom omogočene dejavnosti in vzpostavljeno čim bolj domače okolje, potem bi lahko izmenjave dobile več vsebine, vse pa bi potekalo v bolj sproščenem vzdušju. Institucionalno okolje ne spodbuja osebnih interakcij zaradi samega

duha institucije in ker ljudje ne počnejo skupaj nič takega, na kar bi se lahko pogovori nanašali. Gre le za to, da svojci opravijo obisk, prinesejo kakšno sadje, vprašajo po počutju in povejo, kaj je novega v domačem okolju.

1.8.2. Stanovalci in zaposleni

Odnosi med stanovalci in zaposlenimi so hierarhično fiksirani na podrejenost in nadrejenost. To je zakonitost, ki je neodvisna od obojih. Stanovalec je na vsakem koraku v vlogi odvisnega, ki potrebuje pomoč. To je lahko izjemno ponižujoče za človeka, ki je bil vse življenje samostojen in ponosen. Ta odnos deluje tudi na zaposlene, saj jih neopazno potiska v brezčutnost do podrejenih in popredmeteno ravnanje z njimi. Fiksiran odnos ne prinaša zadovoljstva, sreče ali ustvarjalnosti, saj je vsaka fiksacija nasprotje svobode, ki je temelj človeške dejavnosti in medčloveško odnosne ustvarjalnosti (Ramovš et al., 1992: 54).

Da bi delavci zares razumeli svet stanovalcev, se jim morajo čim bolj približati, spoznati njihove interese, želje, pričakovanja, trenutne življenjske obremenitve in vrednote ter se vživeti vanje. To je mogoče doseči le s pristnimi stiki in v odprtem dialogu. Odprti dialog in reflektiranje delovnih izkušenj omogoča redna supervizija oziroma intervizija, saj se delavcem omogoči, da se med sabo pogovorijo o dogodkih, ki jih pri delu doživljajo, da se učijo iz lastnih delovnih izkušenj, jih predelajo in se iz njih nekaj naučijo za naprej. Je pa tudi priložnost za učenje odprte komunikacije (Milošević Arnold, 2003: 44).

Zdravstveno negovalni delavci so s stanovalci doma v stiku vsak dan, tako da lahko s pozornim opazovanjem zaznajo vsako spremembo pri posamezniku, o kateri lahko seznanijo svojce in tako vzpostavijo z njimi dober odnos. Prav tako bi morali imeti svojci možnost odkrito govoriti z delavci doma, ko starostnik svojcem zaupa o svojih doživetjih v domu, tudi o manj prijetnih. Za to je potrebno ustvariti razmere, ki bodo omogočile odprt pogovor brez strahu pred posledicami kritičnih pripomb, pri delavcih pa ne bo potrebe po obrambni drži (Trček, 1994: 66 po Milošević Arnold, 2003: 45).

Pomembno je, da je osebje bolj človeško in odprto za vse vrste stikov. Dotiki, izrazi naklonjenosti, nasmeh ali prijazen ton glasu zaposlenih so še toliko bolj pomembni, ko imajo ljudje zmanjšano možnost besednega izražanja in razumevanja. Nujno je potrebno razvijati dobre odnose na nebesedni ravni. Uporabnike predvsem moti profesionalni odnos, ki ga imajo zaposleni do stanovalcev. Bolj pomembne kvalitete osebjia so toplina, spoštljivost,

potrpežljivost, da niso zadirčni, da so se pripravljene prilagajati potrebam starostnikov in da spoštujejo njihove izbire ali odločitve (Flaker et al., 2008: 322).

Pri odnosu med stanovalcem in osebjem je pomembno ustrezno razmerje med profesionalnostjo opravljenega dela in medčloveškim odnosom. Visoka profesionalnost brez toplote vodi v hladen odnos. Staremu človeku, ki je v tem odnosu podrejen in odvisen od pomoči, je človeška toplina enako pomembna kot profesionalnost opravljene storitve (Hojnik Zupanc, 1999: 100).

1.8.3. Sostanovalci

»Ena redkih prednosti totalne ustanove je, da je lahko tudi družabni prostor, saj v njej biva veliko ljudi pod isto streho, kar omogoča družbene stike« (Flaker et al., 2008: 299).

Goffman (1961, po Flaker et al., 2008: 276-277) opisuje živahno socialno življenje v totalnih ustanovah, kjer se ustvarjajo klike, zaveznitva in prijateljstva. Zaradi nasprotij in delitve na stanovalce in zaposlene se med stanovalci pogosto ustvarja bratstvo in intenzivno povezovanje. Ločenost od zunanjega sveta ustvarja »moratorij socialnih obveznosti«, kar pomeni, da se ustvarja vzdušje, ki omogoča prijateljstva, do katerih v vsakdanjem življenju ne bi prišlo.

Se pa tudi zgodi, da osebi, ki živita v isti sobi, ne najdeta pravega kontakta, zato lahko pride do konfliktov; edina možna rešitev je, da ti dve osebi razdvojijo in eni od oseb najdejo drugega sostanovalca.

Varovanci doma imajo veliko možnosti za skupna druženja, če si tega le želijo, pa naj gre zgolj za srečanja v jedilnici ob obrokih, pri aktivnostih, ki jih dom nudi, ali pa v samih prostorih doma in njegovi okolici.

1.8.4. Osamljenost

»Človek je biološko in psihološko bitje, a tudi socialno, zato težko živi sam. Občutek osamljenosti je zato v starosti povezan z izgubo bližnjih oseb in redkejšimi socialnimi stiki. Službe ni več, drugih socialnih obveznosti je malo« (Mali, 2002: 317).

Ko rečemo, da je človek osamljen, nimamo v mislih le pomanjkanja stikov z njegovimi bližnjimi, temveč tudi izgubo stikov iz njegovega širšega okolja, ki je bilo del njegovega

življenja. Tudi odnosi, ki niso bili tako poglobljeni, so človeku sporočali, da spada v določeno okolje. V ustanovi se nekaterim posreči na novo vzpostaviti podobne razmere, vendar le redkim. Gotovo je osamljenost ena največjih tegob, s katerimi se soočajo starostniki v domovih (Ramovš, Kladnik, Knific in sodelavci, 1992: 52).

Zmotno je mišljenje, da je osamljenost najpogosteje prisotna pri starejših ljudeh. Ljudje doživljajo osamljenost v vseh življenjskih obdobjih. Požarnik (1981, 134-137) opozarja, da se lahko počutimo osamljene kljub temu, da smo v družbi ljudi. Prav tako se človek lahko počuti osamljenega ob vsakodnevnem srečanju z znancem, saj njun odnos po dolgih letih poznanstva ne raste več in že vnaprej vesta, kaj bo kateri povedal, čutil ali napravil. Obstajajo pa tudi ljudje, ki imajo zelo malo stikov z drugimi, a se ne počutijo osamljene. Požarnik omenja, da se stari ljudje nad osamljenostjo bolj pritožujejo na podeželju kot v mestih, saj ima starejši človek v mestu več možnosti za razvedrilo in stike z drugimi ljudmi. Občutek osamljenosti je močno odvisen tudi od tega, kaj pričakujemo od stikov. Starejši človek, ki pričakuje, da ga otroci obiskujejo vsak dan, se bo počutil osamljenega, če obiskov nekaj dni ne bo. Obstaja povezava med boleznijo in osamljenostjo. Bolni ljudje so bolj osamljeni kakor zdravi, saj si sami ne morejo najti zadosti razvedrila in družabnosti, hkrati pa imajo željo po pogostejših obiskih.

Rezultati raziskave, izvedene v ZDA, povezave med boleznijo in osamljenostjo ne pokažejo. S staranjem je osamljenost vplivala na zdravje ljudi, ni pa slabše zdravje povečevalo občutka osamljenosti (Fees, Martin, Poon, 1999: 237; po Mali 2002: 319).

Ena glavnih stisk, s katero se soočajo ljudje s potrebo po dolgotrajni oskrbi, je vsekakor osamljenost. Razlog za to je lahko izguba prijateljev, sredstev, dogodkov, ki so jih osamili, ali pa so se za osamljen način življenja odločili sami in stike zavračajo. Navadno pa gre za splet obojega. Zaradi teh razlogov je nujna krepitev družabnosti na področju organiziranja pomoči in podpore ljudem s potrebo po dolgotrajni oskrbi. Potrebujejo namreč pomoč pri navezovanju, ohranjanju in obnavljanju stikov s svojci in drugimi (Flaker et al., 2008: 306-307).

1.9. DOM STAREJŠIH SLOVENSKA BISTRICA

Po skoraj desetletju truda in prizadevanj Občine Slovenska Bistrica in Doma dr. Jožeta Potrča Poljčane so se decembra 2013 odprla vrata težko pričakovanega Doma starejših Slovenska Bistrica, ki deluje kot enota poljčanskega doma. Dom sprejme 124 stanovalcev, od katerih se jih je 65 postopoma preselilo iz poljčanskega doma v svoj domači kraj (<http://www.dom-poljcane.si/stran/enota-slovenska-bistrica>).

V domu je omogočeno bivanje v 24 enoposteljnih in 50 dvoposteljnih sobah, vsaka soba pa ima tudi svojo kopalnico. Sobe so razporejene v sedem bivalnih enot z dnevnimi prostori in kuhinjami. V pritličju doma je atrij, kjer je možno preživljati prosti čas na svežem zraku tudi znotraj doma. V domu je urejena recepcija z okrepčevalnico, ki je namenjena druženju stanovalcev z njihovimi svojci. V enoti nudijo tudičasne namestitve, ki jih starejši potrebujejo, ko gredo svojci na zaslužen dopust, v zdravilišče ali se zdravijo v bolnišnici (brošura Doma starejših Slovenska Bistrica).

V Domu starejših Slovenska Bistrica so naravnani na posameznika, kar pomeni fleksibilnejšo organizacijo dela, prizadevanje zaposlenih, da bi sledili dejanskim potrebam stanovalca, spoštovanje njihovih življenjskih navad, želja in pričakovanj. Arhitektura in notranja zasnova prostorov jim omogoča izvajanje modela gospodinjskih skupnosti, v katerih skušajo stanovalcem zagotoviti življenje in druženje čim bolj podobno tistemu, ki so se mu morali odreči z odhodom v dom starejših.

(<http://www.dom-poljcane.si/stran/enota-slovenska-bistrica>)

Dom poleg celodnevnega varstva starejših ljudi nudi tudi možnost dnevnega varstva. Namenjeno je ljudem, starejšim od 65 let, ki so osamljeni in potrebujejo družbo. V varnem in prijetnem okolju nudijo dnevno varstvo dvanajstim uporabnikom. Enota nudi pomoč tudi družini na domu. Namenjena je uporabnikom, ki imajo zagotovljene bivalne in druge pogoje za življenje v domačem okolju in se zaradi starosti in invalidnosti ne morejo oskrbovati in negovati sami, njihovi svojci pa takšne oskrbe in nege ne zmorejo ali nimajo možnosti. Storitve se prilagaja potrebam posameznika in obsega: pomoč pri temeljnih dnevnih opravilih, gospodinjsko pomoč in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov. Ena od storitev, ki jih enota prav tako nudi, je razvoz kosil na dom v oddaljenosti do treh kilometrov od Doma. Nudijo zdravo in uravnoteženo prehrano, z možnostjo dietne hrane, vsak dan med 11.30 uro in 14.00

uro. Kosilo si prav tako lahko odnesete domov ali pa jo zaužijete kar tam, v njihovi jedilnici (brošura Doma starejših Slovenska Bistrica).

Rezultati ankete, ki so jo izvedli lansko leto med stanovalci doma, so pokazali na sorazmerno visoko zadovoljstvo uporabnikov z domskimi storitvami. Stanovalci so svoje zadovoljstvo ocenili z oceno 4,59, svojci pa z oceno 3,99, pri čemer je najvišja možna ocena 5. Uporabniki storitev pomoči na domu so zadovoljstvo izrazili z oceno 4,73, njihovi svojci pa z 4,71 (Ajd, 2016: 7).

Dom starejših Slovenska Bistrica je bil odlično sprejet med ljudmi in v lokalnem okolju. Pohvalijo se lahko s prostovoljci, katerih število in obseg opravljenega dela, se lahko kosa s primerljivimi okolji v večjih mestnih središčih. Dom je konec prejšnjega leta pridobil certifikat kakovosti za institucionalno varstvo starejših po modelu E-QALIN, ki je mednarodni certificiran model kakovosti na področju socialnega varstva. Certifikat pomeni priznanje za njihovo delo, hkrati pa zavezo za nenehno prizadevanje za višjo kakovost storitev po meri uporabnika. V Sloveniji ima izmed 98 domov za starejše ta certifikat manj kot 15 domov, zato je njihov ponos ob pridobitvi certifikata še toliko večji. V prihodnosti si želijo postati medgeneracijski center, ki bo združeval in razveseljeval vse generacije in bogatil življenja njihovih stanovalcev (ibid.).

2. PROBLEM

Prebivalstvo celotnega sveta se sooča z naraščanjem starega prebivalstva, to pa povečuje potrebo po institucionalnem varstvu. Stari ljudje odidejo v dom iz najrazličnejših razlogov. Nekaterim odhod predstavlja olajšanje in zadovoljstvo, spet drugim pa odpor in povzroča stres, zlasti če odhod v dom ni bil njihova želja. Po prihodu v dom se mora star človek prilagoditi pravilom doma in neznanemu okolju, kar pa lahko nekaterim povzroča težave, saj se star človek težje prilagaja novostim.

Odpor do domov za starejše ima tudi večina starejših, pa tudi mlajših ljudi iz moje okolice. Zlasti starejši so mnenja, da ko enkrat prestopiš prag doma za starejše, se ti življenje konča. Ostaneš sam, osamljen in nepomemben. Tudi sama sem imela slabo mnenje o domovih za stare, saj nisem poznala nobenega, ki bi tam preživel svoje tretje življenjsko obdobje. Menim, da so za takšna mnenja »zaslužni« predvsem domovi v preteklosti, kjer se zaposleni niso tako zelo zavzemali in trudili za zadovoljstvo stanovalcev. Časi se spreminjajo, prav tako pa tudi delovanje institucij, ki imajo čedalje večjo željo, da kolikor mogoče ugodno zadovoljijo človekove potrebe, in se trudijo stanovalcem omogočiti kakovostno življenje.

Sama sem vedno rada čas preživljala v družbi starejših ljudi. Polni so zanimivih zgodb in modrosti ter vedno veseli, da jih je nekdo pripravljen poslušati in jim posvetiti delček svojega časa. V času študija mi ni uspelo obvezne prakse opravljati s starejšimi, čeprav sem imela veliko željo. Ko sem izbirala področje za svojo diplomsko nalogo, nisem dolgo premišljevala, saj sem si resnično želela vstopiti v dom starejših in izvedeti, kako so stanovalci zadovoljni z bivanjem in katera področja življenja so se spremenila po odhodu v dom.

V kvalitativni raziskavi sem se osredotočila na naslednje teme: prihod v dom, materialno stanje, prehrana, čistoča, aktivnosti, stiki, osamljenost, nega in zadovoljstvo z bivanjem.

Preden sem izvedla raziskavo, sem si na podlagi dotedanjšega vedenja o življenju v domovih postavila naslednje teze:

- Stanovalci se v domu za starejše ne počutijo domače.
- Stanovalci, ki si morajo deliti sobo z drugo osebo, nimajo dovolj zasebnosti.
- Stanovalci so bili bolj zadovoljni s prehrano pred prihodom v dom.

- Stanovalci so bolj zadovoljni s čistočo v domu kot s čistočo doma.
- Večina stanovalcev v domu ne more nadaljevati z aktivnostmi, s katerimi so se ukvarjali pred prihodom.
- Stanovalcem doma se po prihodu v dom zmanjšajo stiki z osebami, s katerimi so se družili pred prihodom v dom.
- Po prihodu v dom so stanovalci bolj osamljeni kot pred prihodom v dom.
- Stanovalci doma starejših so zadovoljni z bivanjem v domu.

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je kvalitativna in deskriptivna.

Pri kvalitativni raziskavi gre za to, da osnovno izkustveno gradivo sestavljajo besedni opisi, ki jih poda določeno število oseb. Opise sem pridobila s polstrukturiranim intervjujem. Gradivo sem obdelala in analizirala na besedni način. Gre tudi za deskriptivno ali opisno raziskavo, saj skušam ugotoviti, kakšne so razlike med življenjem doma in življenjem v domu starejših.

Neodvisne spremenljivke:

- spol
- starost

Odvisne spremenljivke:

- prihod v dom
- materialno stanje
- prehrana
- čistoča
- aktivnosti
- stiki
- osamljenost
- nega
- zadovoljstvo z bivanjem

3.2. MERSKI INSTRUMENT

Kot merski instrument sem uporabila smernice za intervju oziroma vprašalnik, s katerim sem pridobila primarne podatke. Vprašalnik vsebuje 9 sklopov vprašanj, in sicer: prihod v dom, materialno stanje, prehrana, čistoča, aktivnosti, stiki, osamljenost, nega in zadovoljstvo z bivanjem. Zajema 25 vprašanj odprtega tipa, kar pomeni, da so vprašanci na vprašanja odgovarjali brez vnaprej ponujenih možnosti odgovorov. Vprašalnik je priložen v dodatku.

3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacijo sestavljajo prebivalci Doma starejših Slovenska Bistrica. Skupaj jih je 124. Vzorec predstavlja 17 oseb, starih nad 63 let. Od tega je 11 žensk in 6 moških. Vzorec je slučajnostni. Socialna delavka doma mi je pripravila seznam večjega števila stanovalcev, katere je že vnaprej seznanila z mojim prihodom in namenom le-tega. Osebe, s katerimi sem opravljala intervjuje, sem naključno izbirala iz seznama.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Na dan, ko sem se odpravila intervjuvat stanovalce, me je na recepciji že čakal seznam stanovalcev, katerim je socialna delavka že omenila, da prihajam. Intervjuvance sem iz seznama izbrala naključno. Če katerega ni bilo v sobi ali je ravno imel obiske, sem si izbrala naslednjega iz seznama. Vsakemu stanovalcu sem se predstavila in jim razložila vzrok in namen svojega prihoda. Vseh 17 je privolilo v sodelovanje. Intervjuji so potekali v prostorih doma, ki so si jih stanovalci izbrali sami. Pogovore sem posnela na diktafon, seveda z njihovim dovoljenjem. Intervjuji so trajali različno dolgo. Nekateri so bili z odgovori kratki, spet drugi so mi poleg odgovorov na vprašanja zaupali še kakšne zgodbe iz svojega življenja. V povprečju pa je intervju trajal kakih 40 minut. Intervjuje sem opravljala v mesecu aprilu 2016.

3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Najprej sem posnete intervjuje iz diktafona prepisala na računalnik in jih obdelala po metodi kvalitativne analize. Odgovore intervjuvancev sem združila po vprašanjih. Stanovalce doma starejših sem označila s črkami od A do P. V odgovorih sem podčrtala stavke ali dele besedila, ki se nanašajo na zastavljeno vprašanje. Podčrtane stavke ali dele besedila sem vnesla v razpredelnico ter jim pripisala kode. Kode sem nato hierarhično uredila. Za vsako vprašanje sem naredila svojo razpredelnico.

Za konec sem definirala še ključne kategorije:

PRIHOD V DOM

Kategorija zajema podatke o razlogih za odhod v dom, ali se starostniki v domu počutijo domače, imajo dovolj zasebnosti, vključuje pa tudi oceno njihovega zadovoljstva z opremljenostjo sobe.

MATERIALNO STANJE

Pod kategorijo materialno stanje sem spraševala po njihovi pokojnini in če le-ta zadostuje za plačevanje bivanja v domu. Zajema tudi podatke o tem, če si lahko stanovalci privoščijo še kakšne priboljške ali storitve, ki niso v sklopu doma.

PREHRANA

To kategorijo sem razdelila na zadovoljstvo s prehrano pred prihodom v dom in zadovoljstvo z njo v domu.

ČISTOČA

Kategorija zajema opredelitev, kako je bilo poskrbljeno oziroma kako so za čistočo poskrbeli v domačem okolju in kako so zadovoljni s čistočo sobe in drugih prostorov v domu.

AKTIVNOSTI

Kategorija vključuje navedbe, s katerimi aktivnostmi in hobiji so se stanovalci ukvarjali pred prihodom v dom in ali lahko s temi aktivnostmi in hobiji nadaljujejo tudi v domu. Vključuje tudi navedbe aktivnosti, ki se jih stanovalci udeležujejo v domu, ter katere aktivnosti v domu morda pogrešajo.

STIKI

Kategorija zajema navedbe o pogostosti obiskov svojcev pred prihodom starostnikov v dom ter podatke o zmanjšanju oziroma povečanju števila obiskov po prihodu v dom. Zajema tudi oceno razumevanja stanovalcev z drugimi stanovalci doma in pogostost druženja ter zadovoljstvo z oskrbo in komunikacijo zaposlenih.

OSAMLJENOST

Kategorija vsebuje oceno osamljenosti pred vključitvijo v dom in oceno osamljenosti po prihodu v dom.

NEGA

Kategorija vsebuje podatke o tem, kako je bilo za higieno starostnikov poskrbljeno pred prihodom v dom in kako je poskrbljeno sedaj, v domu. Zajema tudi oceno zadovoljstva z zdravstvenimi storitvami doma.

ZADOVOLJSTVO Z BIVANJEM

Pod to kategorijo sem spraševala po stvareh, ki bi jih morda stanovalci želeli spremeniti v domu, ter podatke o tem, če so njihovi predlogi ali želje s strani doma upoštevani.

4. REZULTATI

4.1. OSEBNI PODATKI IN PRIHOD V DOM

V raziskavi so sodelovali stanovalci doma v starostni skupini od 63 do 93 let. Večina vprašanih, 11 oseb, je ženskega spola, ostalih 6 pa moškega. Za večino intervjuvancev je bil poglavitni razlog za odhod v dom zdravstveno stanje, in sicer bolezen. Pet starostnikov ni bilo sposobnih samooskrbe, zato so se odločili za odhod v dom. Razlogi, ki so jih našli, so še neprilagojeno stanovanje, poškodba, želja po samostojnosti in neodvisnosti ter skrb za partnerja v domu. Na vprašanje, če se v domu počutijo domače, je večina, kar 14 oseb, odgovorila pritrdilno (»Nisem pričakoval, da mi bo tako lepo tukaj. Sem rekel, da nikoli več ne bi želel iti domov«). Le trije intervjuvanci pa so izrazili, da pogrešajo svoj dom in da se ne počutijo kot doma (»Za silo, bi bila raje doma, če bi bilo možno«). Na vprašanje o zasebnosti je kar 15 oseb odgovorilo, da ima dovolj zasebnosti, pa čeprav si večina od teh sobo deli z drugo osebo (»Zasebnosti pa imam dovolj. Me ne moti, ker nisem sama v sobi«). Tudi z opremljenostjo sobe je večina zadovoljna, saj si je s seboj prinesla nekaj svojih osebnih predmetov in stvari. Dve osebi pa niti nista izrazili nezadovoljstva z opremljenostjo, temveč sta potožili glede velikosti garderobne omare (»Mi ne manjka nič, morda je omara premajhna«).

4.2. MATERIALNO STANJE

Pokojnina, ki jo prejemajo intervjuvanci, zadostuje za financiranje doma le štirim osebam. Ostalim v večini pomagajo svojci (»Ne, ne zadostuje in sem jezna. Celo življenje sem delala, tako da mi hčerka razliko krije«) ali pa si intervjuvanci pomagajo s svojimi prihranki, s partnerjevo pokojnino ali pa stroške doma krije občina. Če si zaželi kakšnih stvari, ki niso v sklopu ponudbe doma, na primer sadje ali časopis, si večina oseb to lahko sama privošči. Štiri osebe si tu pa tam lahko privoščijo kakšen priboljšek ob pomoči svojcev (»Če imam denar, si lahko privoščim, drugače pa ne. Drugače mi pa sin, hčerka ali vnuki kaj prinesejo, če rabim«).

ali pa je za priboljške in zaželenosti stvari v celoti poskrbljeno s strani svojcev (»Po navadi si zaželim kakšnega sadja, ampak mi že sin ali hčerka prineseta. Pa kakšen časopis«).

4.3. PREHRANA

Iz odgovorov o prehrani v domu sem izvedela, da so v večini izredno zadovoljni z njo, saj je kar dvanajst oseb pohvalilo domsko hrano (»Proti hrani pa nimam nič za reči. Zelo dobra je in okusna«). Dvema osebama hrana manj ustreza, ker sta od domačega okolja navajeni jesti več zelenjave in sadja pri obrokih, zato ju moti prepogosta ponudba mesnih jedi (»Ja, je v redu. Vendar jaz pogrešam več zelenjave in sadja«, »Meso je tu na meniju skoraj vsaki dan, jaz pa tega nisem navajena«). Nekateri so navedli še, da pogrešajo domačo hrano, da se kvaliteta hrane slabša in da so pri obrokih prepogosto mlečne jedi.

Šest oseb je menilo, da so pred prihodom boljše jedli, in sicer iz dveh razlogov. Prvi je, kot sem že omenila, manj mesa na jedilniku, drugi pa se ne nanaša na kvaliteto hrane, temveč so osebe izpostavile prednost prehranjevanja doma v tem, da so imele možnost izbirati jedi, ki so jim v tistem trenutku najbolj ustrezale (»Bolje je bilo samo zaradi tega, ker si si naredil tisto, kar ti je ustrezalo v tistem momentu«). Štiri osebe ocenjujejo, da je bila hrana v domačem okolju slabša v primerjavi z domsko, šest oseb pa je mnenja, da je bila hrana primerljiva sedanjemu v domu (»Tudi doma smo vedno dobro jedli. Ne morem delati razlik«).

4.4. ČISTOČA

Pri vprašanju o zadovoljstvu s čistočo sobe in drugih prostorov v domu so si bili odgovori intervjuvancev kar enotni. Šestnajst oseb je namreč čistočo prostorov pohvalilo, samo ena oseba je izrazila nezadovoljstvo nad čistočo kopalnice, saj pravi, da mora vedno poklicati nekoga, da jo počisti, namesto da bi čistilke same videle nečistočo in to uredile. (»Ja, tu še kar čistijo. Je v redu. Kopalnice pa ne bom nič pohvalila. Sej pridejo in naredijo, samo, da bi pa same prišle, pa ne«).

Nihče med intervjuvanci ni odgovoril, da je imel doma prostore boljše očiščene in urejene, osem oseb pa je bilo mnenja, da so imele doma slabše urejene prostore, predvsem zaradi redkejšega čiščenja. Sedmim osebam se zdi nivo čistoče prostorov v domu primerljiv s prostori, kjer so živeli prej, dve osebi pa sta izpostavili, da jim je sedaj lažje, saj delo opravijo drugi namesto njih.

4.5. AKTIVNOSTI

Iz odgovorov intervjuvancev sem razbrala, da so se pred prihodom v dom ukvarjali z najrazličnejšimi aktivnostmi. Kar nekaj oseb si je svoj prosti čas krajšalo z delom. Najpogosteje so si čas krajšali z vrtnarjenjem in delom na kmetiji (»Imeli smo kmetijo, tako da je bila kmetija moj hobi«). Kar nekaj oseb je svoj prosti čas namenilo športnim aktivnostim, najpogosteje planinarjenju in sprehodom v naravo. Našteli so še ribolov, gobarjenje, tenis in igranje nogometa. Spet drugi so se ukvarjali z raznimi dejavnostmi, kot so ročna dela in šah (»Tudi šah sem rad tu pa tam igral, če je bil čas«), dve osebi pa sta sodelovali v društvu upokojencev, kjer so se ukvarjali z raznoraznimi aktivnostmi (»Hodila sem k Bistriškimi Metuljčicam. To je neko pokojninsko združenje, kjer smo se ukvarjali z ročnimi deli, s petjem, plesom, karte smo igrali, pa tako naprej«). Samo dve osebi sta prosti čas namenili umirjenim dejavnostim, in sicer spremljanju športa na televiziji, branju in udeleževanju srečanj skupine za samopomoč (»Veliko sem brala, enkrat tedensko sem obiskovala skupino za samopomoč«). Ena oseba je v prostem času veliko prepotovala.

Na vprašanje, če lahko nadaljujejo z omenjenimi aktivnostmi v domu, je devet oseb odgovorilo, da ne more, in sicer iz zdravstvenih razlogov (»Lahko bi nadaljeval, če bi bil boljšega zdravja, pa tudi star sem že, mi ni več toliko do tega«, »Mi pa na žalost zdravje ne dopušča, da bi s takšnim življenjem nadaljevala«), dve osebi pa zaradi istega razloga lahko le delno nadaljujeta z aktivnostmi v domu (»Šport spremljam tudi v domu, saj imam svojo TV, v naravo pa ne morem več iti«). Dve osebi ne moreta nadaljevati, ker želenih aktivnosti ni v domu, dve pa zato ne, ker sta si prej prosti čas krajšali z delom. Štiri osebe z aktivnostmi lahko nadaljujejo.

Večina vprašanih se udeležuje tudi aktivnosti v domu. Samo dve osebi jih zaradi nezanimanja ne obiskujeta (»Nobenih. Ker sem navajena biti sama, zato mi odgovarja bolj mir in tišina«, »Nobenih. Več ali manj imajo tukaj delovne terapije, kar me ne zanima«). Kar dvanajst oseb od sedemnajstih se rado udeležuje raznih organiziranih dogodkov in prireditev v domu (»Hodim tudi na kakšne dogodke v domu, če so mi zanimivi«, »Grem kdaj dol pogledat, če kaj organizirajo, ja«). Radi obiskujejo tudi delovno terapijo in telovadbo (»Hodim na jutranjo telovadbo«). Nekateri radi obišejo skupino za samopomoč, mašo ali literarni krožek.

Glede na dobljene odgovore so vprašane osebe zadovoljne s številom aktivnosti v domu, saj je večina odgovorila, da ne pogoša nobenih dodatnih aktivnosti. Štiri osebe pa, ki pogošajo nekatere aktivnosti v domu, so omenile naslednje: kuhanje (»Če bi mogla, da bi si lahko jaz

kuhala še«), risanje (»Pogrešam risanje«), rusko kegljišče (»Mogoče, da bi imeli kakšno rusko kegljišče, tako, kot imajo v domu v Poljčanah«) in vrtnarjenje (»Ja, pogrešam vrt in rože, ki sem jih imela doma«).

4.6. STIKI

Intervjuvanci so se pred prihodom v dom najpogosteje družili s svojimi otroki. Devet se jih je z njimi srečevalo vsak dan, saj jih je osem od devetih s svojimi otroki živelo v skupni hiši (»Prej smo živeli v isti hiši vsi, tako da vsak dan«). Šest intervjuvancev pa se je s svojimi otroki videvalo tedensko (»Nekje enkrat na teden smo se videvale s hčerkama«, »Oba sinova živita v Ljubljani, tako da smo se v glavnem videvali čez vikend«). Vsakodnevno in tedensko so se nekatere osebe družile še z vnuki, sosedi, svojci in prijatelji. Ena oseba je omenila občasno srečevanje s svojimi nečaki.

O zmanjšanju oziroma povečanju stikov po prihodu v dom je šest oseb povedalo, da so se obiski zmanjšali. To je povsem razumljivo pri štirih osebah, saj so prej z otroki živeli v skupni hiši. Štiri osebe so ocenile, da se število obiskov ni spremenilo, tri pa, da se je število obiskov povečalo. Pri treh osebah so se obiski delno zmanjšali, kar pomeni, da nekatere osebe intervjuvance obiskujejo enako pogosto kot prej, druge pa redkeje kot prej (»Hčera, ki je v Ljubljani, sedaj prihaja na vsake 14 dni, druga pa še vedno pride vsak dan na kavo«, »Ja, obiski so se zmanjšali. Hčerka pa še vedno hodi tako pogosto«). Pri eni osebi pa so se obiski delno povečali, kar pomeni povečanje večine stikov in zmanjšanje enega stika (»Sedaj, če so le doma, pride hčerka pome ob nedeljah, pa me peljejo na kosilo ali v vinograd. Sin pa redko, včasih še na sms ne odgovori. Velikokrat me obišejo tudi kakšne prijateljice. Še mlajši sestri sta tukaj v domu, tako da se vidimo vsak dan«).

Osem vprašancev se s sostanovalci doma dobro razumejo in se z njimi pogosto družijo (»Super. Se kar dosti družimo. Včasih igramo Človek ne jezi se pa kakšne karte«), šest vprašancev je odnose s sostanovalci prav tako ocenilo z dobro, vendar se z njimi redkeje družijo (»Dobro. Samo se ne družimo pogosto, ker nisem take sorte, da bi se veliko družila«, »S katerimi se vidim, se dobro razumem. Se pa ne družimo dosti. Pri obrokih samo. Ne grem dosti iz sobe«). Ena oseba se s sostanovalci srednje razume in se z njimi občasno družijo. Ena oseba je ocenila, da se slabo razumejo (»Niso tako družabni ljudje, to ima vsak svoje misli, vsak ima nekaj. Ni tako, kot bi moralo biti«), ena pa zaradi zdravstvenih razlogov nima z drugimi skoraj nobenih stikov (»Če vam odkrito povem, jih niti ne poznam. Nimam dosti

stikov, hodit ne morem. Pozdravimo se že, kakšnih posebnih stikov pa nimamo, ker ni mogoče zaradi mojega stanja«).

Pri zadovoljstvu z oskrbo in komunikacijo zaposlenih so si bili vprašani stanovalci kar enotni. Petnajst oseb je namreč z zaposlenimi zadovoljnih, dve pa manj. Kot razlog sta navedli način pogovarjanja zaposlenih (»Sem zadovoljen, vendar me moti, ker se pogovarjajo kot v otroškem vrtcu - kavica, čajček. Včasih me moti, da me obravnavajo kot otroka«) in neprimernost nekaterih zaposlenih za delo, ki ga opravljajo (»Odvisno od sestre. Dve sta dejansko idealne, ostale pa niso niti blizu teh dveh. Mislim, da niso primerne za to delo«).

4.7. OSAMLJENOST

Pet oseb je občutilo osamljenost pred prihodom v dom. Kot razlog so navedle zdravstveno stanje (»Doma, ko sem bil bolan, pa sem bil dosti sam, na kavču pred TV-jem. Sem bil včasih kar osamljen«) in smrt zakonca (»Ko sem izgubil ženo pred štirimi leti, sem bil večkrat osamljen«). Ostale osebe, ki pa niso občutile osamljenosti, so za razlog najpogosteje navedle razne aktivnosti in druženje z bližnjimi in prijatelji. Zamotili so se tudi z delom, osamljenost je preganjal še živeč zakonec ali pa hišni ljubljencek.

Da se v domu počutijo osamljene, je menilo šest oseb. Poglavitna razloga sta prav tako smrt zakonca (»Ja, sem. Najpogosteje zato, ker sem izgubila moža«) in zdravstveno stanje (»Sem, ja. Mi moje stanje zelo otežuje, da bi kaj počela in se s čim zamotila«). Dve osebi pa občasno občutita osamljenost, saj gre pri eni za domotožje, pri drugi pa do tega pride ob večerih, ko je sama. Enajst oseb, ki pa ne občutijo osamljenosti, navajajo razloge: druženje s sostanovalci doma (»Niti ne. Tu je le družabnost. Grem lahko z dvigalom dol, če bi mi bilo dolgčas. Vedno je tam nekdo, s katerim se lahko pogovorim«), branje, obiski in družba zunaj doma. Je pa zanimivo, da vse osebe, razen ene, ki so osamljenost občutile pred prihodom v dom, v domu ne občutijo osamljenosti. Od šestih oseb, ki v domu občutijo osamljenost, pet oseb pred prihodom v dom ni občutila osamljenosti.

4.8. NEGA

Pomoč pri oskrbi in higieni potrebuje sedem vprašanih oseb, ostalih deset pa je zaenkrat še zmožnih poskrbeti zase. Štiri osebe, ki potrebujejo pomoč osebja, so z njo zadovoljne, manj zadovoljne pa so tri osebe. Ena je mnenja, da bi potrebovala pogostejšo nego (»Tukaj v celoti poskrbijo zame, saj sama ne bi mogla poskrbeti zase. Nisem ravno zadovoljna s tem. Bolj

redno bi si želela nege«), drugo osebo bolj moti to, da je odvisna od drugih in da ne more več sama poskrbeti zase («Prej je bilo boljše, ker sem se lahko sama uredila«), tretji osebi je bilo pa prej lažje, saj so zanjo skrbele bližnje osebe, ki jih je poznala («Doma sem se še sama umivala, s pomočjo vnukinje ali snahe. Mi je to bolj ustrezalo, saj človeka poznaš, ampak sem se navadila«).

Pred prihodom v dom je enajst oseb samo poskrbelo zase, ena oseba pa bi potrebovala pomoč, pa zanjo ni prosila nikogar («Pred prihodom v dom sem se umivala sama do zadnjega, čeprav je že šlo zelo težko«). Štiri osebe so ocenile, da je bilo pred prihodom v dom težje poskrbeti za lastno higieno, saj so imele njihovemu stanju neprilagojeno kopalnico («Se je pa tu lažje umivati in urediti, saj je kopalnica prilagojena in lažje vse postorim kot pa doma«, »Je pa lažje tukaj, saj bi se lahko z vozičkom peljala, tuši so pa tudi narejeni za nas starostnike«), lažje pa je bilo eni osebi, saj so ji pri negi pomagale bližnje osebe, ki jih je poznala.

O vprašanju o zdravstvenih uslugah so si bile vprašane osebe dokaj enotne, saj je trinajst oseb zadovoljnih z njimi. Zadovoljni so predvsem z bližino zdravnika («Je velik plus, da je zdravnik blizu«), njegov hitri odziv («Super. Hitro pridejo, če jih potrebuješ«) in dejstvo, da jim je vedno nekdo na razpolago («Sem zelo zadovoljna z njim. Je pa dobro, ker pride, kadar ga potrebujemo«). Manj zadovoljni sta dve osebi, saj gre pri eni za navajenost na starega zdravnika («Prej mi je bilo bolje, ker sem bila navajena svojega zdravnika«), druga oseba pa je mnenja, da je zdravnik prerediti na razpolago («Imamo zdravnika, vendar menim, da bi moral biti večkrat na teden na razpolago«). Dve osebi sta obdržali svojega starega zdravnika («Jaz imam še vedno svojo zdravnico. Nisem hotel menjati, ker me ona že dobro pozna«).

4.9. ZADOVOLJSTVO Z BIVANJEM

Devet oseb je z bivanjem v domu zadovoljnih in niso podali nobenega predloga za kakršnokoli spremembo v domu. Ostali so izpostavili hrano («Spremenila bi to, da bi bilo manj mesa na jedilniku«), dve osebi sta mnenja, da se jima zaposleni ne posvečajo zadosti («... te naše delavke, ki nas strežejo, skrbijo za nas. Vse so zelo prijazne, pridne, še preveč, trudijo se, ampak imajo premalo časa, ker jih je tako malo«), dve osebi sta podali predlog o ureditvi parka zunaj doma («Morda pogrešamo en park. Travniki zraven doma bi lahko spremenili v park«, »Pogrešam morda več drevja okoli doma, kakšen park«), ena oseba je mnenja, da so nekateri zaposleni primerni za delo, spet drugi ne («Mogoče me moti samo to, da ene punce so za to delo, druge ne«), eno osebo pa moti nekulturen odnos sostanovalcev

doma (»Moti me samo to, ker nekateri ne znajo reči niti 'hvala', 'prosim'. Zato tudi ni neke ogromne komunikacije med nami sstanovalci«).

Sedem oseb je potrdilo, da jih zaposleni v domu upoštevajo, če izrazijo kakšen predlog ali željo (»Imamo vsak mesec sestanek, kjer lahko izrazimo želje in mnenje, kaj bi si želeli spremeniti, tako da nas tudi upoštevajo, če izrazimo mnenja«, »Ja, če je možno, upoštevajo«), ostalih deset pa predlogov ali mnenj še niso izrazili (»Če bi me kaj motilo, bi povedala, do sedaj pa še nič ni bilo takega«, »Do sedaj nisem še nobene posebne želje izrazil. Vem pa, da upoštevajo, če je le mogoče«).

Z raziskavo sem tako prišla do potrditve ali ovržbe predhodno zastavljenih hipotez:

- *Stanovalci se v domu za starejše ne počutijo domače.* Teza se ni izkazala za pravilno, saj je večina vprašanih odgovorila, da se v domu počutijo domače.

- *Stanovalci, ki si morajo deliti sobo z drugo osebo, nimajo dovolj zasebnosti.* Teza ne drži, saj se je izkazalo, da je večina, ki si sobo deli z drugo osebo, odgovorila, da imajo zadosti zasebnosti.

- *Stanovalci so bili bolj zadovoljni s prehrano pred prihodom v dom.* Teza drži, saj je največ vprašanih odgovorilo, da so bili s hrano prej bolj zadovoljni. Poglavitni razlog za to pa je možna izbira prehrane, ki jim je v tistem trenutku najbolj ustrezala.

- *Stanovalci so bolj zadovoljni s čistočo v domu kot pred prihodom v dom.* Teza drži.

- *Večina stanovalcev v domu ne more nadaljevati z aktivnostmi, s katerimi so se ukvarjali pred prihodom.* Teza drži. Razlog je predvsem v zdravstvenem stanju.

- *Stanovalcem doma se po prihodu v dom zmanjšajo stiki z osebami, s katerimi so se pred prihodom v dom družili.* Teza drži. Razlog je predvsem v tem, da so vprašane osebe prej v večini živele v isti hiši skupaj z otroki.

- *Po prihodu v dom so stanovalci bolj osamljeni kot pred prihodom v dom.* Teza drži.

- *Stanovalci doma starejših so zadovoljni z bivanjem v domu.* Teza drži. Če pod vse skupaj potegnemo črto, so vprašani v glavnem zadovoljni z bivanjem. To dokazuje tudi to, da večina ne bi nič spreminjala oziroma dodajala v domu.

5. RAZPRAVA

Z raziskavo sem želela ugotoviti, kako se življenje starostnikov spremeni po prihodu v dom starejših. Raziskovala sem zadovoljstvo in značilnosti določenih področij človekovega življenja pred in po vstopu starega človeka v institucijo. Intervjuvance sem izbrala naključno iz seznama. Dobljene rezultate težko posplošimo, saj je vzorec glede na populacijo prebivalcev doma Slovenska Bistrica premajhen. Rezultati kvalitativne raziskave bi morda bili drugačni, če bi si za vzorec vzela večje število starostnikov ali pa, če bi intervjuvala druge osebe iz seznama.

Mali (2006: 18-19) razlaga, da se starostniki za dom najpogosteje odločijo, ko se začno zdravstvene težave in niso več zmožni poskrbeti zase. Pri raziskavi se je prav tako izkazalo, da je poglaviti razlog za odhod v dom starostnikov bolezen. Marsikateri intervjuvanec tudi ni bil sposoben poskrbeti več zase, niso pa želeli obremenjevati svojcev ali pa jih niti nimajo več, zato so se raje odločili za odhod v dom. Navedli so še druge razloge, kot so poškodba, neprilagojeno stanovanje glede na njihovo stanje, želja po neodvisnosti in skrb za bolnega partnerja v domu. Prav zanimiva je ugotovitev, da se večina intervjuvancev v domu počuti domače. Glede na to, da je Dom starejših Slovenska Bistrica odprt šele dve leti in pol, so se starostniki nanj hitro navadili in se v njem počutijo dobro. So pa med intervjuvanci tri osebe, ki so izpostavile, da ni tako, kot je doma, in da svoj dom pogrešajo. Hojnik-Zupanc (1999) pravi, da oseba lahko zavestno spremeni potrebo po zasebnosti, vendar le, če se sprijazni s starostnimi spremembami in se jim prilagodi. Birsa (1992: 33) opozarja, da so velik problem večposteljne sobe. Stanovalci se morajo temu prilagoditi in se delno odpovedati svoji zasebnosti, kar pa zna biti težko. Pri nekaterih neprijeten občutek zbuja dejstvo, da se morajo iz toplega in domačega doma preseliti v neosebno, skoraj vojaško opremljeno sobo, z neznanimi sostanovalci. Presenečena sem bila nad ugotovitvijo, da je večina mnenja, da ima zadosti zasebnosti, pa čeprav si morajo nekateri izmed njih sobo deliti še z drugim sostanovalcem. Samo dve osebi sta potarnali, da imata premalo zasebnosti in da bi raje imeli svojo sobo. Tudi nad opremljenostjo sobe se večina ne pritožuje, temveč so zadovoljni. S seboj so prinesli še nekaj svojih osebnih predmetov in pohištva, tako da ti predmeti občutke domačnosti samo še povečajo. Zanimivo se mi zdi, da si je ena oseba v dom prinesla tudi hišnega ljubljence, in sicer kanarčka. Popazila je tudi na mačko svoje hčerke, ko je bila ta na

počitnicah. Vse to kaže na to, da se dom trudi prilagajati stanovalcem in jim ugoditi, da bi bili kar se da zadovoljni z bivanjem v domu.

Veliko vlogo v življenju vprašancev igrajo njihovi svojci, saj so večini v pomoč pri plačevanju doma in pri nakupih raznih priboljškov ali stvari, ki si jih stari ljudje zaželi. Iz povedanega sem razbrala, da gre za zelo skromne ljudi, saj si največkrat zaželi le kakega sadja, kave ali časopisa.

Glede prehrane v domu so si bili vprašani stanovalci zopet dokaj enotni, saj je večina zadovoljna s hrano, ki jim jo postrežejo. Nezadovoljstvo z njo so izrazile osebe, ki od prej niso bile navajene imeti na jedilniku meso tako pogosto, kot ga imajo na jedilniku v domu. Želele bi si več zelenjave in sadja pri obrokih. Razloga za nezadovoljstvo sta bila tudi pogrešanje domače hrane in prepogoste mlečne jedi. Ko so stanovalci primerjali hrano v domu in hrano pred prihodom v dom, je večina odgovorila, da je v domu boljša oziroma da primerjava ni možna. Zelo redkim se je zdela hrana pred prihodom v dom boljša, jih je pa nekaj omenilo, da je bilo pred prihodom v dom boljše to, da so imeli možnost izbirati, kaj bi tisti dan jedli, kar pa v domu seveda ni mogoče, saj je preveč ljudi z različnimi željami.

S čistočo prostorov in sobe je zadovoljna večina. Stanovalci so pohvalili čistilke in njihovo redno čiščenje. Nekateri so bili celo presenečeni nad pogostostjo čiščenja in menjanja posteljnine. Imajo pa stanovalci možnost, da si svoja oblačila tudi sami operejo, če si seveda tega želijo. Nihče od vprašanih ni mnenja, da so bili prostori, kjer so prej živeli, bolje urejeni in očiščeni. Približno polovica jih je ocenila, da so prej imeli manj urejene prostore, to pa predvsem zaradi redkejšega čiščenja. Drugim se čistoča zdi primerljiva, tretji pa so izpostavili pozitiven vidik bivanja v domu, in sicer to, da delo opravljajo drugi namesto njih.

Stanovalci so pred prihodom v dom svoj prosti čas najpogosteje namenili delu. Še posebej so veliko vrtnarili in upravljali svojo kmetijo. Številni izmed vprašanih so se ukvarjali s športnimi aktivnostmi, še posebej s planinarjenjem in sprehodi v naravo. Presenetljivo je, da je bilo dosti starostnikov dokaj aktivnih in zelo malo tistih, ki so svoj čas namenili umirjenim dejavnostim, kot sta gledanje televizije in branje. Na žalost se je izkazalo, da jih večina ne more oziroma lahko le delno nadaljujejo z omenjenimi aktivnostmi v domu. Glavni razlog je njihovo zdravstveno stanje. Mali (2006) pravi, da se stanovalci udeležujejo zaposlitvenih dejavnosti, ki jih organizira dom. Če pa se bo star človek udeležil teh dejavnosti, je odvisno

od počutja in zdravstvenega stanja. Za zdrave in samostojne stanovalce je na voljo več dejavnosti, za nepokretne pa zelo malo. Zaradi zdravstvenega stanja starostniki res ne morejo več nadaljevati z aktivnostmi, s katerimi so se ukvarjali pred prihodom, ni pa zdravstveno stanje ovira za obiskovanje dejavnosti v domu. Samo dve osebi se dejavnosti ne udeležujeta, vendar zato, ker za to nista zainteresirani. Vsi ostali obiskujejo najrazličnejše aktivnosti. Najpogosteje se udeležujejo raznih prireditev v domu, delovnih terapij in telovadbe. Jasno je, da so vprašani zadovoljni z raznolikostjo aktivnosti, saj je večina odgovorila, da v domu ne pogrešajo nobene dodatne aktivnosti. Ostali so predlagali risanje, rusko kegljišče, vrtnarjenje in možnost kuhanja.

Starostniki so se pred prihodom v dom najpogosteje videvali s svojimi otroki. Največ se jih je z njimi videvalo vsakodnevno, res pa je, da je večina izmed teh stanovala z otroki v isti hiši. ostali so se z otroki videvali tedensko. Poleg druženja z otroki so se starostniki vsakodnevno in tedensko videvali še z vnuki, sosedi in nečaki. Ramovš et al. (1992) pravijo, da s prihodom v dom izgubi star človek dotedanje socialne stike. S svojci ni več povezan v stalnem odnosu, temveč se odnos omeji na tedenske ali manj formalne obiske. Izgubi vso povezavo s svojo življenjsko okolico, v kateri je živel: s sosedi, znanci in domačim okoljem, ki je človeku priraščeno k srcu. Zaradi starosti in bolehnosti se le redki vračajo domov na obisk, saj se izogibajo potovanjem. V moji raziskavi se to ni izkazalo za povsem resnično, saj so se pri sedmih osebah obiski povečali oziroma so ostali nespremenjeni. Tudi sami še kdaj odidejo v svoje domače okolje ali pa jih odpeljejo njihovi svojci. Pri šestih osebah so se obiski zmanjšali, glavni razlog pa je ta, da so osebe prej s svojimi otroki živele v isti hiši, po odhodu v dom pa je razumljivo, da se bo pogostost srečanj z njimi zmanjšala. Prav tako ne smemo spregledati dejstva, da se spreminja tudi življenje svojcev in bližnjih, tako da za redkeje obiskovanje starostnika ni vedno kriv le odhod v dom. Se pa stanovalci poleg obiskov družijo tudi z drugimi sostanovalci. Večina je povedala, da se z njimi dobro razumejo. Osem izmed njih se pogosto družijo s sostanovalci, šest pa občasno. Ponavadi se družijo v jedilnici, na delovnih terapijah ali v skupnih prostorih doma. Zelo pomemben je tudi dober odnos med stanovalci in osebjem. Hojnik-Zupanc (1999) pravi, da je pri odnosu med stanovalcem in osebjem pomembno ustrezno razmerje med profesionalnostjo opravljenega dela in medčloveškim odnosom. Visoka profesionalnost brez toplote vodi v hladen odnos. Staremu človeku, ki je v tem odnosu podrejen in odvisen od pomoči, je človeška toplina enako pomembna kot profesionalnost opravljene storitve. Iz odgovorov vprašanih sem razbrala, da

je to razmerje med profesionalnostjo opravljenega dela in medčloveškim odnosom v domu ustrezno, saj je večina zadovoljna s komunikacijo in oskrbo zaposlenih. Pohvalili so predvsem njihov hitri odziv, prijaznost, njihovo dobro voljo in smisel za delo s starimi. Tudi sama sem v času, ko sem v domu opravljala intervjuje, dobila pozitivne občutke o osebju, saj so se izkazali za ustrežljive in prijazne.

Zanimiva ugotovitev je, da intervjuvanci pred prihodom v dom v večini niso bili osamljeni. Ramovš (2014) pravi, da je kakovost človekovega življenja v vseh obdobjih življenja odvisna od dobrega razmerja med njegovo osebno samostojnostjo in ustrezno vpetostjo v medčloveške povezave. Človek za svoj razvoj potrebuje družbo ljudi in samoto, saj kdor ni samostojen in ni sposoben samote, tudi v družbi ni ustvarjalen in tvoren. Intervjuvanci so si samoto odganjali s pomočjo prijateljev, svojcev in še živečim partnerjem. Znali pa so se zamotiti tudi z delom in raznimi aktivnostmi, tako da osamljenosti v večini niso občutili. Za tiste, ki so jo, je bil razlog predvsem v njihovem zdravstvenem stanju in izgubi dolgoletnega zakonca. Ramovš, Kladnik, Knific in sodelavci pravijo, da se le redkim v ustanovi posreči na novo vzpostaviti podobne razmere. Gotovo je osamljenost ena največjih tegob, s katerimi se soočajo starostniki v domovih. Tudi Flaker et al. (2008) so mnenja, da je ena glavnih stisk, s katero se soočajo ljudje s potrebo po dolgotrajni oskrbi, vsekakor osamljenost. Razlog za to je lahko izguba prijateljev, sredstev, dogodkov, ki so jih osamili, ali pa so se za osamljeni način življenja odločili sami in stike zavračajo. Navadno pa gre za splet obojega. Sodeč po opravljeni raziskavi, lahko rečem, da pri intervjuvanih osebah ni tako. Večina namreč ne občuti osamljenosti. Še vedno so družabni in stikov ne zavračajo. Družijo se predvsem s stanovalci, obiskovalci ali prijatelji izven doma. So pa osamljeni tisti, katere pestijo zdravstvene težave ali pa smrt zakonca.

Večina intervjuvancev je še vedno sposobna v domu poskrbeti za svojo higieno. Ostali, ki niso več sposobni, so po večini zadovoljni z delom osebja. Tisti manj zadovoljni pa niti niso nezadovoljni z osebjem in njihovim delom, temveč so potožili o želji po neodvisnosti, po bolj pogostejšem prejemanju nege in o neugodnostih, ki jih prinaša nega tujih in nepoznanih ljudi. Stanovalci, ki so že pred prihodom potrebovali pomoč, so v večini izpostavili negativen vidik nege v domačem okolju. Nego jim je oteževala predvsem neprilagojena kopalnica. Eni osebi je bolj ustrezalo to, da so zanjo skrbele bližnje in poznane osebe. Belič (1997) pravi, da se stanovalcem doma nudi tudi redna zdravniška oskrba, saj ima vsak dom zdravnika, ki prihaja

enkrat ali večkrat tedensko. Nekateri večji domovi pa imajo zdravnike redno zaposlene. Večina intervjuvancev je izpostavila pozitivne vidike zdravstvenih uslug v domu. Zadovoljni so predvsem z bližino zdravnika, z njegovim hitrim odzivom in s tem, da jim je vedno nekdo na razpolago, če kaj potrebujejo. Dva intervjuvanca sta obdržala še svojega starega zdravnika.

Večina intervjuvancev je z bivanjem v domu zadovoljnih in ne bi ničesar spreminjali ali dodajali. So pa nekateri izrazili nekaj predlogov. Najbolj zanimiv in mislim, da bi to ustrezalo tudi drugim, je ureditev domskega parka, tako da bi šli lahko tudi nepokretni ljudje večkrat v naravo s svojci. Morda, če bi več oseb izrazilo željo po parku, bi dom začel razmišljati v tej smeri in jim skušal ugoditi. Kar nekaj intervjuvancev je povedalo, da jih v domu zaposleni upoštevajo, če izrazijo kakšen predlog ali želje. Če je le mogoče, seveda. Dom organizira tudi pogoste sestanke, kjer lahko stanovalci izrazijo mnenja, ideje ali pritožbe. Večina vprašanih do sedaj še ni izrazila nobenih predlogov ali želja.

6. SKLEPI

- Glavni razlog za odhod starostnikov v dom je v večini nezmožnost samostojnega življenja, bodisi zaradi bolezni ali poškodbe.
- Večina intervjuvancev se v domu počuti domače.
- Večina intervjuvancev je zadovoljna z opremljenostjo sobe.
- Večini intervjuvancev pri plačevanju doma pomagajo svojci, prav tako pa tudi pri nakupu raznih priboljškov in stvari, ki si jih starostniki zaželi.
- Večina intervjuvancev je zadovoljna z domsko hrano. V primerjavi s hrano pred prihodom v dom se jim v večini zdi v domu boljša ali pa enako dobra.
- Večina intervjuvancev je zadovoljna s čistočo v domu. V primerjavi z domskimi prostori je večina mnenja, da so imeli prej slabše ali enako očiščene in urejene prostore.
- Intervjuvanci so pred prihodom v dom svoj prosti čas najpogosteje porabili za delo na vrtu ali kmetiji. Dosti so se ukvarjali tudi s športnimi aktivnostmi, predvsem s planinarjenjem in hojo v naravo.
- Večina intervjuvancev s prejšnjimi aktivnostmi v domu ne more nadaljevati zaradi zdravstvenega stanja.
- Večina intervjuvancev obiskuje aktivnosti v domu, zlasti delovno terapijo, telovadbo ter razne prireditve in dogodke, ki jih organizira dom.
- Večina intervjuvancev ne pogoša nobenih dodatnih aktivnosti v domu.
- Intervjuvanci so se pred prihodom v dom najpogosteje srečevali s svojimi otroki. Največ se jih je z njimi srečevalo vsakodnevno, res pa je, da je večina od teh z otroki živela v skupni hiši. Po prihodu v dom so se približno polovici starostnikov obiski povečali oziroma so ostali enako pogosti kot pred prihodom v dom. Ostali polovici so se obiski zmanjšali ali pa le delno.

- Večina vprašanih je odgovorila, da se z drugimi sstanovalci dobro razume. Večina od teh se z njimi pogosto družijo, ostali pa občasno.
- Večina vprašanih je zadovoljna z oskrbo in komunikacijo zaposlenih.
- Večina se pred prihodom ni počutila in se tudi sedaj ne počuti osamljene. Je pa zanimivo, da osebe, ki so pred prihodom občutile osamljenost, je v večini ne občutijo v domu. Osebe, ki pa v domu občutijo osamljenost, je v večini pred prihodom niso.
- Večina vprašanih še ne potrebuje pomoči pri oskrbi, tisti, ki pa jo, so v dobri polovici zadovoljni s pomočjo, ostali pa imajo s to pomočjo pri negi zadržke.
- Pred prihodom v dom večina ni potrebovala pomoči pri oskrbi, tisti, ki pa so jo, so izpostavili negativen vidik nege doma, in sicer neprilagojena kopalnica.
- Z zdravstvenimi uslugami je zadovoljna večina vprašanih. Zadovoljni so predvsem z bližino zdravnika, njegovo odzivnostjo in razpoložljivostjo.
- Večina vprašanih v domu ne bi nič spreminjala.
- Večina vprašanih še ni izrazila mnenja ali kakršnih koli predlogov v zvezi spremembami v domu, tisti, ki pa so, so odgovorili, da jih upoštevajo.

7. PREDLOGI

Glede na splošno zadovoljstvo z bivanjem stanovalcev je eden izmed mojih predlogov ta, da dom poskrbi za svojo okolico in zasadi park, kjer bodo stanovalci preživljali svoje proste trenutke. Park bi bil dobrodošel predvsem za stanovalce, ki so gibalno omejeni, saj bi jim na tak način približali naravo, ki jim je drugače nedosegljiva.

Predlagam uvedbo vsaj dveh različnih jedilnikov - vegetarijanskega in mesnega, ker so prehranjevalne potrebe in želje različne in ker se marsikomu zdi domska hrana prebogata z mesom, tega pa morda od prej niso navajeni.

Glede na to, da sta o negi dve osebi menili, da je sester premalo, bi morda kazalo razmisliti o možnosti, da bi povečali število negovalk.

8. UPORABLJENA LITERATURA

- Accetto, B. (1987), Starost in staranje: osnove medicinske gerontologije. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Ambrožič, M., Mohar Š. (2015), Metode socialnega dela s starimi ljudmi in njihova uporaba pri delu z ljudmi z demenco. Socialno delo, 54, 1: 53- 62.
- Belič, M. (1997), Dom za starejše občane kot tretji dom. V: Hojnik-Zupanc I. (ur.), Dodajmo življenje letom (127-134). Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Birsa, M. (1992), Življenje po šestem križu. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Bizjak, E. (1999), Delovna terapija v domu upokojencev: strokovni članki, izkušnje in razmišljanja. Vrhnika: Galerija 2.
- Cafuta, J. (1997), Starost in starostniki v domovih za stare. Socialno delo, 36, 2: 141-146.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2010), Soustvarjanje pomoči v jeziku socialnega dela. Socialno delo, 49, 4: 239-245.
- Dragoš, S. (2000), Socialne mreže in starost. Socialno delo, 39, 4/5: 293-314.
- Fink, A., Jelen, Jurič J., Kolar, J. (2012), Zdravstvena nega starostnika: učbenik za izbirni modul Zdravstvena nega v geriatrični dejavnosti v programu Zdravstvena nega. Ljubljana: Grafenauer.
- Flaker, V. (1998), Odpiranje norosti: vzpon in padec totalnih ustanov. Ljubljana: Založba / cf.

- Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., Urek M. (2008), Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Flaker, V., Nagode, M., Rafaelič A., Udovič, N. (2011), Nastajanje dolgotrajne oskrbe: ljudje in procesi – eksperiment in sistem. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Globovnik, N., Kokot, M., Križan, J., Vovk Korže, A., Pavšek M. (2011), Staranje prebivalstva in izzivi dolgotrajne oskrbe. Geografski obzornik, 58, 3: 26-31.
- Hojnik-Zupanc, I. (1994), Institucionalno bivanje starih ljudi. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Hojnik-Zupanc, I. (1999), Samostojnost starega človeka v družbeno-prostorskem kontekstu. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kern, L. (1997), Osebna higiena in urejenost. V: Hojnik-Zupanc I. (ur.), Dodajmo življenje letom (71-76). Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Kornhauser, A., Mali, J. (2013), Priprava starega človeka na življenje v domu za stare ljudi. Socialno delo, 52, 5: 321-331, 347-348, 349-350.
- Križaj, M., Zaletel, M. (2003), Vpliv bivalnih pogojev na varnost in dobro počutje varovancev doma starejših občanov. Obzornik zdravstvene nege, 37, 2: 159-167.
- Lozinšek, F. (1987), Starejši ljudje in njihov prosti čas. Naša skupnost, 28, 6: 4.
- Mali, J. (1998), Institucionalni vidiki življenja v domovih za stare ljudi. Socialno delo, 37, 2: 131 – 137.
- Mali, J. (2002), Starost, emocije in emocionalno delo. Socialno delo, 41, 6: 317-323.

- Mali, J. (2006), Koncept totalne ustanove in domovi za stare. *Socialno delo*, 45, 1-2: 17-27.
- Mali, J. (2008), *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, B. (1997), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Miloševič, A. (2003), *Socialno delo s starimi ljudmi (Izbrani članki in referati)*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Miloševič, A., Poštrak, M. (2003), *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2013). Vlada se je seznanila z izhodišči za pripravo predloga zakona o dolgotrajni oskrbi. URL: http://www.mddsz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/1966/7227/ (25.4.2016).
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2016). Institucionalno varstvo. URL: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstvene_storitve/institucionalno_varstvo/ (20.4.2016).
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (2016). Pomoč družini. URL: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstvene_storitve/pomoc_druzini/ (25.4.2016).
- Pavčič, M. (1997), *Prehrana v starosti (praktični nasveti)*. V: Hojnik-Zupanc I. (ur.), *Dodajmo življenje letom (63-70)*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.

- Pečjak, V. (1998), Psihologija tretjega življenjskega obdobja. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze.
- Požarnik, H. (1981), Umetnost staranja: Leta, predsodki in dejstva. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Ramovš, J. (1995), Slovenska sociala med včeraj in jutri. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno.
- Ramovš, J. (2014), Življenjska obdobja. *Kakovostna starost*, letnik 17, številka 1: 46-50.
- Ramovš, J. (2014), Socialna mreža. *Kakovostna starost*, letnik 17, številka 1: 50-54.
- Ramovš, J. (2014), Osebna intimnost. *Kakovostna starost*, letnik 17, številka 3: 67-69.
- Ramovš, J. (2014), Oskrba. *Kakovostna starost*, letnik 17, številka 4: 68-69.
- Ramovš, J. (2015), Deinstitutionalizacija dolgotrajne oskrbe. *Kakovostna starost*, letnik 18, številka 3: 3-25.
- Statistični urad Republike Slovenije (2015), Ženske ob smrti povprečno 8 let starejše od moških. Ljubljana: <http://www.stat.si>. (20.4.2016).
- Toth, M. (2009), Dolgotrajna oskrba – nova veja socialne varnosti. *Delo in varnost*, letnik 54, številka 2: 9-21.

9. POVZETEK

V današnjem času obstajajo najrazličnejši razlogi za odhod v institucionalno varstvo. Nenehno podaljševanje delovne dobe in s tem precej zmanjšana možnost, da bi otroci doma poskrbeli za svoje starše, je velik razlog, da je čedalje več odločitev za bivanje v domovih za starejše. Za marsikoga odhod v dom pomeni veliko prelomnico, saj se mora na novo navaditi na novo okolje, ljudi, navade in red. Za seboj pustijo prebivališče, v katerem so morda preživeli celo življenje. Z odhodom se velikokrat pretrgajo ali pa vsaj močno zmanjšajo prijateljske, sosedske ali sorodstvene vezi, kar predstavlja velik udarec v družabnem življenju osebe. Govorimo pa lahko tudi o popolnoma nasprotnih primerih, ko je morda bila oseba celo življenje precej osamljena, pa se s prihodom v dom to spremeni.

V svoji nalogi sem s kvalitativno raziskavo ugotovila, kakšne spremembe doletijo stanovalce s prihodom v dom starejših, in prav tako primerjala življenje oseb pred prihodom in po prihodu v Dom starejših Slovenska Bistrica. Glavne teme, ki sem jih raziskovala, so prihod v dom, materialno stanje, prehrana, čistoča, aktivnosti, stiki, osamljenost, nega in zadovoljstvo z bivanjem. Opravila sem sedemnajst intervjujev s stanovalci doma ter jih kvalitativno analizirala.

Ugotovila sem, da je glavni razlog za odhod starostnikov v dom v večini nezmožnost samostojnega življenja. Večina intervjuvanih oseb se v domu počuti domače in so zadovoljne z opremljenostjo sobe. Pri financiranju doma in nakupu raznih priboljškov so jim v veliko pomoč svojci. Intervjuvanci so povedali, da se jim v primerjavi s hrano pred prihodom ta v domu zdi boljša ali pa so z njo enako zadovoljni kot prej. Tudi glede čistoče so si bili kar enotni, saj se večini zdijo domski prostori boljše ali enako dobro počiščeni kot prostori, kjer so bivali pred prihodom v dom. Pred odhodom v dom so si osebe najpogosteje čas krajšale z delom ali športnimi aktivnostmi. Večina s temi aktivnostmi ne more nadaljevati, predvsem zaradi zdravstvenega stanja. Intervjuvanci v domu najpogosteje obiskujejo delovne terapije, telovadbo ter razne organizirane prireditve. Vprašane osebe so se pred prihodom v dom najpogosteje družile s svojimi otroki, vsakodnevno in tedensko. Polovici so se stiki z njimi zmanjšali, ostali polovici povečali. S sostanovalci se večina dobro razume in se med seboj pogosto družijo. Brez pripomb je bila večina glede nege in komunikacije zaposlenih. Večina vprašanih se pred prihodom in sedaj ne počuti osamljene, je pa več oseb osamljenih sedaj kot prej. Večina vprašanih oseb ni potrebovala pomoči pri negi, prav tako je ne potrebuje v domu.

Je pa večina, ki pomoč potrebuje, rekla, da je lažje poskrbeti za nego v domu, saj je bila doma kopalnica neprilagojena starostniku. V večini so intervjuvanci zadovoljni tudi z zdravstvenimi storitvami, ki se izvajajo v domu. Če povzamem vse skupaj, je večina zadovoljna z bivanjem, saj ne bi ničesar spreminjala in ni še nikoli podala nobenih predlogov za spremembe. Ostali, ki pa so to storili, so bili upoštevani, če je le bilo to mogoče. V primerjavi z življenjem doma so starostnikom raziskani vidiki življenja bolj olajšani v domu in so z njimi tudi bolj zadovoljni sedaj.

Čeprav ni bil to predlog večine, predlagam zasaditev parka v okolici doma. To bi bilo predvsem dobrodošlo za osebe, ki so gibalno omejene, saj bi jim na tak način približali naravo. Veliko olajšanje za nekatere bi bila morda tudi uvedba vegetarijanskega in mesnega jedilnika, saj bi tako stanovalci doma imeli več izbire pri prehrani, saj so prehranjevalne želje stanovalcev različne.

10. PRILOGE

10.1. VPRAŠALNIK

PRIHOD V DOM

Razlog za odhod v dom?

Se v domu počutite domače?

Imate dovolj zasebnosti?

Ste zadovoljni z opremljenostjo sobe?

MATERIALNO STANJE

Ali vaša pokojnina zadostuje za plačevanje vašega bivanja v domu? Če ne, kdo vam pomaga?

Si lahko privoščite kakšne stvari / priboljške, ki niso v sklopu storitev, ki jih nudi dom?

PREHRANA

Kako ste zadovoljni s prehrano v domu?

Je bila hrana pred prihodom v dom boljša/enaka/slabša?

ČISTOČA

Kako ste zadovoljni s čistočo sobe in drugih prostorov?

Menite, da ste imeli doma prostore boljše/slabše/enako urejene v primerjavi z domom?

AKTIVNOSTI

Ste se pred vstopom v dom ukvarjali s kakšnimi aktivnostmi, športom, hobiji...?

Ali s to aktivnostjo lahko nadaljujete tudi v domu?

Ali obiskujete katere izmed aktivnosti ali dejavnosti, ki se izvajajo v domu?

Katere aktivnosti ali dejavnosti pogrešate v domu?

STIKI S SORODNIKI, PRIJATELJI, SOSTANOVALCI IN ZAPOSLENIMI

Kako pogosto so vas pred vstopom v dom obiskovali vaši sorodniki, prijatelji?

Se je število obiskov zmanjšalo, odkar ste prišli v dom?

Kako se razumete s sostanovalci doma? Se pogosto družite?

Ste zadovoljni z oskrbo in komunikacijo zaposlenih?

OSAMLJENOST

Kako je bilo z osamljenostjo pred prihodom v dom?

Ste tukaj kdaj osamljeni?

NEGA

Kako je poskrbljeno za vašo higieno, če jo primerjate pred prihodom in po vstopu v dom starejših?

Kako ste zadovoljni z zdravstvenimi storitvami v domu?

ZADOVOLJSTVO Z BIVANJEM IN SOODLOČANJEM

Kaj bi si želeli spremeniti v domu, da bi s tem spremenili kakovost vašega bivanja?

Ali upoštevajo vaša mnenja, predloge ali želje, če jih izrazite?

10.2. ZAPIS INTERVJUJEV

- Zapis intervjujev po vprašanjih
- Izbor relevantnih delov besedila
- Izpis relevantnih delov besedila v razpredelnice in kodiranje

PRIHOD V DOM

»Razlog za odhod v dom?«

OSEBA A - Ja, jaz sem bila že prej v Poljčanah naročena, pa mi sin ni pustil. Je rekel, dokler bom lahko doma, da mi ne pusti. Potem sem pa padla po stopnicah. Enkrat sem padla tudi, ko sem kužka imela v naročju. Pa pridem na verando, ne vem kako, da se nisem mogla obdržati na nogah. So bila očitno spolzka tla. Še zdaj, če ležim na tej strani, me uho boli. Po toliko letih. Potem sem si pa rekla, ko bodo v Bistrici naredili dom, takrat bom pa šla, čeprav mi je žal, da sem šla. Sin ni mogel več skrbeti zame, saj je sam, pa še z njegovo ženo se nismo razumeli.

OSEBA B - Veste kaj, poglavitni razlog je bil neodvisnost od nikogar. Da sem samostojen in da nikogar ne obremenjujem in nisem v breme.

OSEBA C - Odpovedale so mi noge, tako da sem najprej pristal na berglah, sedaj sem pa na vozičku. Ne morem se vstat, se moram za kaj prijet. Tako, da so me dali v Poljčane.

OSEBA Č - Bolezen. Dobil sem sladkorno in sem bil v bolnici. Doma ne moreš biti sam, ker sem vdovec že 19 let. Sin ima svojo družino, ne moreš njega toliko obremenjevat, pa sem

rekel, da bom šel v dom. To sem si že prej rekel, ko je žena umrla, da če zbolim, hočem it v dom, da nisem nikomur v breme.

OSEBA D - Imam pospeševalec za srce, doma pa imamo same stopnice kamorkoli greš in nisem več mogla biti doma. Pa sem se odločila, da grem v dom, saj bi mogla imeti doma ves čas nekoga, ki bi mi pomagal. Že tudi padla sem nekajkrat in si zlomila dva vretenca, gleženj in zapestje.

OSEBA E - Večkrat sem že padla in imela več operacij kolen. Zdaj že par let skoraj nisem mogla več hoditi. Ko sem nazadnje padla, to je bilo 16.12., so me odpeljali v bolnico, iz tam pa v dom, saj sem nepokretna in potrebujem plenice. Prej pa sem živela v župnišču, kjer seveda niso mogli za mene skrbeti.

OSEBA F - Nisem mogla več skrbeti zase. Sorodnikov pa nisem želela obremenjevati, bi se me hitro naveličali. Radi tudi gredo kam, imajo svoje skrbi.

OSEBA G - Bolna sem pa sem iz bolnice sem prišla. Sama ne bi mogla zase skrbet, drugi pa tudi ne, ker jih ni.

OSEBA H - Bolezen pa vse sorte težave pa onemoglost. Težave imam z nogami in rameni, ker sem jih imela poškodovane. Saj hodim, samo, tu je lažje. Doma ni bilo več udobno.

OSEBA I - Veste, pridejo bolezni, sam sem bil doma v velikem stanovanju in, če do česarkoli pride, ti tukaj lahko prej nudijo pomoč kot pa doma.

OSEBA J - Moja invalidnost, ker nisem mogla več po stopnicah hoditi, dvigala pa ni bilo v hiši.

OSEBA K - Mož je bil poškodovan, saj je doma padel in si poškodoval hrbtenico, tako da je ostal nepokretn, na vozičku. Iz bolnišnice so ga poslali direktno v dom, zato sem se odločila, da grem tudi jaz, da skrbim zanj in prevzamem nego nad njim. Predlani pa je umrl. Hiša je velika, sama bi bila doma, potrebovala bi tudi pomoč, pa tudi navadila sem se biti tukaj, tisto leto, ko sem skrbela za moža. Zavedala sem se, da mi bo tu dosti lažje kot pa doma.

OSEBA L - Doma nisem imel nikogar več, da bi skrbel zame.

OSEBA M - Bil sem operiran na črevesju, tako da imam sedaj vrečko. Žena mi je umrla, otroci so po službah, doma bi bil sam, tako da sem se odločil za dom, saj potrebujem oskrbo.

OSEBA N - Nisem več mogla sama poskrbeti zase, drugih pa nisem želela obremenjevati.

OSEBA O - Bolezen.

OSEBA P - Nisem mogla bit več doma. Mož je umrl, v hiši so pa same stopnice. Otroci so se pa tudi poročili in odšli od doma.

Tabela 10.1.: Razlogi za odhod v dom

OSEBA	IZJAVE	KODE
A	Sin ni mogel več skrbeti zame, saj je sam, pa še z njegovo ženo se nismo razumeli.	Nezmožnost samooskrbe
B	... poglavitni razlog je bil neodvisnost od nikogar. Da sem samostojen in da nikogar ne obremenjujem in nisem v breme.	Želja po neodvisnosti in samostojnosti
C	Odpovedale so mi noge, tako da sem najprej pristal na berglah, sedaj sem pa na vozičku. Ne morem se vstat, se moram za kaj prijet.	Zdravstveno stanje – bolezen
Č	Bolezen. Sin ima svojo družino, ne moreš njega toliko obremenjevati, pa sem rekel, da bom šel v dom.	Zdravstveno stanje – bolezen
D	Imam pospeševalec za srce, doma pa imamo same stopnice kamorkoli greš in nisem več mogla biti doma. Pa sem se odločila, da grem v dom, saj bi mogla imeti doma ves čas nekoga, ki bi mi pomagal.	Neprikladno stanovanje
E	Ko sem nazadnje padla, to je bilo 16.12., so me odpeljali v bolnico, iz tam pa v dom, saj sem nepokretna in potrebujem plenice.	Zdravstveno stanje – poškodba
F	Nisem mogla več skrbeti zase. Sorodnikov pa nisem želela obremenjevati, bi se me hitro naveličali.	Nezmožnost samooskrbe
G	Bolna sem pa sem iz bolnice sem prišla. Sama ne bi mogla zase skrbeti, drugi pa tudi ne, ker jih ni.	Zdravstveno stanje – bolezen
H	Bolezen pa vse sorte težave pa onemoglost. Saj hodim, samo, tu je lažje. Doma ni bilo več udobno.	Zdravstveno stanje – bolezen
I	Veste, pridejo bolezniki, sam sem bil doma v velikem stanovanju in, če do česar koli pride, ti tukaj lahko prej nudijo pomoč kot pa doma.	Zdravstveno stanje – bolezen
J	Moja invalidnost, ker nisem mogla več po stopnicah hoditi, dvigala pa ni bilo v hiši.	Zdravstveno stanje – bolezen
K	Mož je bil poškodovan, saj je doma padel in si poškodoval hrbtenico, tako da je ostal nepokretni, na vozičku. Iz bolnišnice so ga poslali direktno v dom, zato sem se odločila, da grem tudi jaz, da skrbim zanj in prevzamem nego nad njim.	Skrb za partnerja v domu
L	Doma nisem imel nikogar več, da bi skrbel zame.	Nezmožnost samooskrbe
M	Žena mi je umrla, otroci so po službah, doma bi bil sam, tako da sem se odločil za dom, saj potrebujem oskrbo.	Nezmožnost samooskrbe
N	Nisem več mogla sama poskrbeti zase, drugih pa nisem želela obremenjevati.	Nezmožnost samooskrbe
O	Bolezen.	Zdravstveno stanje – bolezen
P	Nisem mogla biti več doma. Mož je umrl, v hiši so pa same stopnice. Otroci so se pa tudi poročili in odšli od doma.	Neprikladno stanovanje

»Se v domu počutite domače?«

OSEBA A - Ja. Zdaj sem čisto v redu. Ta je zdaj že sedma (sostanovalka). S to sem še kar zadovoljna, samo včasih je preveč glasna, potem ji pa rečem, naj bo malo bolj tiho. Ko bom pa aparat dol dala, pa lahko vriskate.

OSEBA B - Ja, ker sem tudi rojen v Slovenski Bistrici, tako da je v redu.

OSEBA C - Jaz nimam kaj reči, ker doma nimam nobenega. Počutim se tukaj kot doma.

OSEBA Č - Nisem pričakoval, da mi bo tako lepo tukaj. Sem rekel, da nikoli več ne bi želel iti domov.

OSEBA D - Ja, zelo.

OSEBA E - Zelo se počutim domače.

OSEBA F - Vsekakor.

OSEBA G - Tako no, ni kot doma.

OSEBA H - Ja, se.

OSEBA I - Zelo domače se počutim.

OSEBA J - Ja

OSEBA K - Normalno, da pogrešaš dom, ampak tu so leta in moraš razmisliti, kaj je boljše, plus in minuse, neka varnost je najvažnejša v življenju starostnika.

OSEBA L - Se, ja.

OSEBA M - Se, ja,

OSEBA N - Ja, zelo.

OSEBA O - Za silo, bi bila raje doma, če bi bilo možno.

OSEBA P - Ja, čisto domače.

Tabela 10.2.: Občutek domačnosti

OSEBA	IZJAVE	KODE
A	Ja. Zdaj sem čisto v redu.	Se počuti domače
B	Ja, ker sem tudi rojen v Slovenski Bistrici, tako da je v redu.	Se počuti domače
C	Počutim se tukaj kot doma.	Se počuti domače
Č	Nisem pričakoval, da mi bo tako lepo tukaj. Sem rekel, da nikoli več ne bi želel iti domov.	Se počuti domače
D	Ja, zelo.	Se počuti domače
E	Zelo se počutim domače.	Se počuti domače
F	Vsekakor.	Se počuti domače
G	Tako no, ni kot doma.	Pogreša dom
H	Ja, se.	Se počuti domače
I	Zelo domače se počutim.	Se počuti domače
J	Ja.	Se počuti domače
K	Normalno, da pogrešaš dom, ampak tu so leta in moraš razmisliti, kaj je boljše, pluse in minuse, neka varnost je najvažnejša v življenju starostnika.	Pogreša dom
L	Se, ja.	Se počuti domače
M	Se, ja.	Se počuti domače
N	Ja, zelo.	Se počuti domače
O	Za silo, bi bila raje doma, če bi bilo možno.	Pogreša dom
P	Ja, čisto domače.	Se počuti domače

»Imate dovolj zasebnosti?«

OSEBA A - Drugače pa imam dovolj zasebnosti. Poštena je, to mi je glavno.

OSEBA B - Tudi zasebnosti imam dovolj.

OSEBA C - Ja, imam, čeprav sva dva v sobi.

OSEBA Č - Glede zasebnosti ni problema.

OSEBA D - Jaz sem bila že včasih v internatu , tako da sem navajena še nekoga imeti v sobi. Je pa seveda boljše, če si sam v sobi. Zdaj pa, ko si bolj neroden in počasen, je to še toliko večji plus.

OSEBA E - Zasebnosti pa imam dovolj. Me ne moti, ker nisem sama v sobi. Sem sprejela tako, kot je. Ker ne nazadnje sem nepokretna in sem vesela, če mi sostanovalka kdaj kaj pomaga, saj sester ni vedno v bližini.

OSEBA F - Dovolj imam zasebnosti.

OSEBA G - Pa še raje bi bila sama v sobi, bi imela več zasebnosti.

OSEBA H - Hvala bogu, da imam svojo sobo. To imam rada.

OSEBA I - Da, dovolj. Še celo preveč prostora.

OSEBA J - Ja. Dovolj.

OSEBA K - Zasebnosti imam dovolj.

OSEBA L - Se ne pritožujem glede zasebnosti.

OSEBA M - Nimam dovolj zasebnosti. Bi si želel biti sam v sobi, ampak, ni nobene proste sobe, tako da že more tako biti.

OSEBA N - Imam dovolj zasebnosti.

OSEBA O - Je dovolj zasebnosti. Včasih še preveč.

OSEBA P - Sama sem, dovolj zasebnosti je.

Tabela 10.3.: Zasebnost

OSEBE	IZJAVE	KODE
A	Drugače pa imam dovolj zasebnosti. Poštena je, to mi je glavno.	Dovolj zasebnosti
B	Tudi zasebnosti imam dovolj.	Dovolj zasebnosti
C	Ja, imam, čeprav sva dva v sobi.	Dovolj zasebnosti
Č	Glede zasebnosti ni problema.	Dovolj zasebnosti
D	Jaz sem bila že včasih v internatu, tako da sem navajena še nekoga imeti v sobi. Je pa seveda boljše, če si sam v sobi.	Dovolj zasebnosti
E	Zasebnosti pa imam dovolj. Me ne moti, ker nisem sama v sobi. Ker ne nazadnje sem nepokretna in sem vesela, če mi sostanovalka kdaj kaj pomaga, saj sester ni vedno v bližini.	Dovolj zasebnosti
F	Dovolj imam zasebnosti.	Dovolj zasebnosti
G	Pa še raje bi bila sama v sobi, bi imela več zasebnosti.	Ni dovolj zasebnosti
H	Hvala bogu, da imam svojo sobo. To imam rada.	Dovolj zasebnosti
I	Da, dovolj.	Dovolj zasebnosti
J	Ja. Dovolj.	Dovolj zasebnosti
K	Zasebnosti imam dovolj.	Dovolj zasebnosti
L	Se ne pritožujem glede zasebnosti.	Dovolj zasebnosti
M	Nimam dovolj zasebnosti. Bi si želel biti sam v sobi	Ni dovolj zasebnosti
N	Imam dovolj zasebnosti.	Dovolj zasebnosti
O	Je dovolj zasebnosti.	Dovolj zasebnosti
P	Sama sem, dovolj zasebnosti je.	Dovolj zasebnosti

»Zadovoljstvo z opremljenostjo sobe?«

OSEBA A - Mi ne manjka nič, morda je omara premajhna.

OSEBA B - Tudi z opremljenostjo sobe sem zadovoljen, ker sem si prinesel še nekaj svojega.

OSEBA C - Sem zadovoljen. Nič mi ne manjka. Edino posteljo mi bodo menjali, je bolj taka že, ker sem težji.

OSEBA Č - Sem zadovoljen. Nekaj sem si sam nabavil še zraven, drugače pa imam vse. Tudi lep balkon imava zunaj, tako da mi nič ne manjka.

OSEBA D - Sem. Kaj pa seveda še svojega prineseš, da je bolj domače vzdušje.

OSEBA E - Sem, ja. So pa nekatere stvari tudi moje.

OSEBA F - Sem, vse je v redu.

OSEBA G - V redu je, glavno da je soba čista.

OSEBA H - Sem, nekaj imam še svojega tu. Malo je tesno za obleke, saj veste, kakšne smo ženske. Imam balkon, terasa je tudi v redu, da lahko hodiš sem pa tja.

OSEBA I - Tudi, nekaj imam sicer svojega. TV, stola, hladilnik in omarico.

OSEBA J - Sem zadovoljna, nekaj malega sem si pa sama prinesla.

OSEBA K - Sem. Nekaj je mojega, so mi dovolili prinesiti tudi kanarčka, tako da mi tudi on krajša čas. Je še mlad, par mesecev je star. Dobila sem ga po tistem, ko sem sama ostala. Zelo imam rada živali. To najbolj pogrešam, saj smo imeli kužka in mucka, štiri ptičke. Ko je hčerka šla na dopust, sem imela pa še njenega mucka. Mi ga je dala v varstvo za dva tedna.

OSEBA L - Z opremljenostjo sem tudi zadovoljen. So pa nekatere stvari od doma. TV na primer, ki si ga deliva.

OSEBA M - Z opremljenostjo sem zadovoljen, vendar so nekatere stvari v sobi moje.

OSEBA N - Tudi. TV imam pa od doma.

OSEBA O - V redu je bila soba opremljena, sem pa tudi nekaj svojih stvari prinesla.

OSEBA P - Super je. Imam balkon, jedilnica je pa na koncu hodnika, imam blizu. Tu sem si prinesla še slike otrok, in rožo, pa otroci so mi ta dva stola in mizo prinesli. Lepo imam.

Tabela 10.4.: Opremljenost sobe

OSEBA	IZJAVE	KODA
A	Mi ne manjka nič, morda je omara premajhna.	Manj zadovoljen/a – premajhna omara
B	Tudi z opremljenostjo sobe sem zadovoljen, ker sem si prinesel še nekaj svojega.	Zadovoljen/a
C	Sem zadovoljen. Nič mi ne manjka.	Zadovoljen/a
Č	Sem zadovoljen. Nekaj sem si sam nabavil še zraven, drugače pa imam vse.	Zadovoljen/a
D	Sem. Kaj pa seveda še svojega prineseš, da je bolj domače vzdušje.	Zadovoljen/a
E	Sem, ja. So pa nekatere stvari tudi moje.	Zadovoljen/a
F	Sem, vse je v redu.	Zadovoljen/a
G	V redu je, glavno da je soba čista.	Zadovoljen/a
H	Sem, nekaj imam še svojega tu. Malo je tesno za obleke, saj veste, kakšne smo ženske.	Manj zadovoljen/a – premajhna omara
I	Tudi, nekaj imam sicer svojega.	Zadovoljen/a
J	Sem zadovoljna, nekaj malega sem si pa sama prinesla.	Zadovoljen/a
K	Sem. Nekaj je mojega, so mi dovolili prinesiti tudi kanarčka, tako da mi tudi on krajša čas.	Zadovoljen/a
L	Z opremljenostjo sem tudi zadovoljen. So pa nekatere stvari od doma.	Zadovoljen/a
M	Z opremljenostjo sem zadovoljen, vendar so nekatere stvari v sobi moje.	Zadovoljen/a
N	Tudi. TV imam pa od doma.	Zadovoljen/a
O	V redu je bila soba opremljena, sem pa tudi nekaj svojih stvari prinesla.	Zadovoljen/a
P	Super je. Tu sem si prinesla še slike otrok, in rožo, pa otroci so mi ta dva stola in mizo prinesli.	Zadovoljen/a

MATERIALNO STANJE

»Ali pokojnina zadostuje za plačevanje bivanja v domu?«

OSEBA A - Ne, mora sin doplačat. Imam pa še hčerko, ona je pa bolj tako.

OSEBA B - Da, moja pokojnina zadostuje za bivanje v domu.

OSEBA C - Ne. Moja hčerka krije razliko.

OSEBA Č - Da, zadostuje.

OSEBA D - Ne, ne zadostuje in sem jezna. Celo življenje sem delala, tako da mi hčerka razliko krije.

OSEBA E - Ne, imam samo 400 EUR pokojnine, ostalo občina plačuje. Nisem imela niti nobenega imetja, prihrankov, saj sem 51 let živela v župnišču. Hvala bogu, da je to možno in da imamo kam it.

OSEBA F - Ne zadostuje. Sem potem prodala hišo in črpam iz tistega denarja.

OSEBA G - Kje pa. Sin mi krije razliko.

OSEBA H - Ja, za zdaj mi še, ker imam moževo pokojnino, moja bi bila malo manjša.

OSEBA I - Da, zadostuje.

OSEBA J - Zadostuje.

OSEBA K - Veste kaj, imam invalidsko pokojnino, tudi po možu sem dobila tisto malenkost njegove pokojnine, pa mi ne zadostuje. Razliko krijem s svojimi prihranki.

OSEBA L - Ne. Sorodniki mi pomagajo s plačevanjem preostanka.

OSEBA M - Ne, mi otroci pomagajo.

OSEBA N - Ne.

OSEBA O - Ne, mi pomagajo sorodniki.

OSEBA P - Ne. Otroci pomagajo. Doplačajo 200 EUR.

Tabela 10.5.: Financiranje doma

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Ne, mora sin doplačat.	Ne zadostuje – pomoč svojcev
B	Da, moja pokojnina zadostuje za bivanje v domu.	Zadostuje
C	Ne. Moja hčerka krije razliko.	Ne zadostuje – pomoč svojcev
Č	Da, zadostuje.	Zadostuje
D	Ne, ne zadostuje in sem jezna. Celo življenje sem delala, tako da mi hčerka razliko krije.	Ne zadostuje – pomoč svojcev
E	Ne, imam samo 400 EUR pokojnine, ostalo občina plačuje.	Ne zadostuje - občina
F	Ne zadostuje. Sem potem prodala hišo in črпам iz tistega denarja.	Ne zadostuje – prodaja imetja
G	Kje pa. Sin mi krije razliko.	Ne zadostuje – pomoč svojcev
H	Ja, za zdaj mi še, ker imam moževo pokojnino, moja bi bila malo manjša.	Ne zadostuje – partnerjeva pokojnina
I	Da, zadostuje.	Zadostuje
J	Zadostuje.	Zadostuje
K	Veste kaj, imam invalidsko pokojnino, tudi po možu sem dobila tisto malenkost njegove pokojnine, pa mi ne zadostuje. Razliko krijem s svojimi prihranki.	Ne zadostuje – prihranki
L	Ne. Sorodniki mi pomagajo s plačevanjem preostanka.	Ne zadostuje – pomoč svojcev
M	Ne, mi otroci pomagajo.	Ne zadostuje – pomoč svojcev
N	Ne.	Ne zadostuje
O	Ne, mi pomagajo sorodniki.	Ne zadostuje – pomoč svojcev
P	Ne. Otroci pomagajo	Ne zadostuje – pomoč svojcev

»Si lahko privoščite kakšne stvari/priboljške, ki niso v sklopu storitev, ki jih dom nudi?«

OSEBA A - Če imam denar, si lahko privoščim, drugače pa ne. Drugače mi pa sin, hčerka ali vnuki kaj prinesejo, če rabim. Vsak nekaj.

OSEBA B - Da, moj status mi dovoljuje, da si privoščim še kaj, če si zaželim. Ni problema. Imam tudi avto, ki je parkiran zunaj pred domom, tako da občasno še vozim. So mi izpit podaljšali še za dve leti.

OSEBA C - Da, lahko bi si še kaj privoščil.

OSEBA Č - Seveda, to sploh ni problem.

OSEBA D - Ja, si lahko. Mi hčerka da malce »žepnine« zraven, da si lahko še kaj malega v domu privoščim (kavo, sadje, kapučino...).

OSEBA E - Lahko bi si, ampak sem z vsem zadovoljna, nimam želje po ničemer dodatnem.

OSEBA F - Če kaj rabim, mi tako ali tako hčerka prinese, ko pride. Drugih želj pa nimam.

OSEBA G - Če si zaželim sadje, mi tako ali tako sin prinese. Drugega pa ne rabim.

OSEBA H - Seveda. Dostikrat si kupim sadje tu v domu ali pa če pride vnuk, hčerka ali sin, pa gremo skupaj kaj kupit v trgovino.

OSEBA I - Seveda, si lahko privoščim. Grem še kdaj v trgovino sam.

OSEBA J - Ja, sigurno.

OSEBA K - Lahko.

OSEBA L - Ne, ne morem si. Mi prinesejo moji, če kaj potrebujem, npr. časopis Večer, ki ga zelo rad prebiram.

OSEBA M - Tu pa tam si lahko kaj privoščim ali pa mi otroci prinesejo, če jih kaj prosim ali potrebujem.

OSEBA N - Po navadi si zaželim kakšnega sadja, ampak mi že sin ali hčerka prineseta. Pa kakšen časopis. Po čem drugem pa nimam potrebe.

OSEBA O - Lahko, kakšno sadje, več pa ne potrebujem. Mi pa tudi sorodniki kdaj kaj prinesejo.

OSEBA P - Od pokojnine dobim 30 EUR, tako da to imam čez cel mesec. Mi zadostuje, ker nisem navajena razkošja. To porabim po navadi za frizerja, ki ga imam tu blizu.

Tabela 10.6.: Priboljški

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Če imam denar, si lahko privoščim, drugače pa ne. Drugače mi pa sin, hčerka ali vnuki kaj prinesejo, če rabim.	Lahko si privošči + Pomoč svojcev
B	Da, moj status mi dovoljuje, da si privoščim še kaj, če si zaželim. Ni problema.	Lahko si privošči
C	Da, lahko bi si še kaj privoščil.	Lahko si privošči
Č	Seveda, to sploh ni problem.	Lahko si privošči
D	Ja, si lahko. Mi hčerka da malce »žepnine« zraven, da si lahko še kaj malega v domu privoščim (kavo, sadje, kapučino...)	Pomoč svojcev
E	Lahko bi si, ampak sem z vsem zadovoljna, nimam želje po ničemer dodatnem.	Lahko si privošči
F	Če kaj rabim, mi tako ali tako hčerka prinese, ko pride.	Pomoč svojcev
G	Če si zaželim sadje, mi tako ali tako sin prinese.	Pomoč svojcev
H	Seveda. Dostikrat si kupim sadje tu v domu ali pa če pride vnuk, hčerka ali sin, pa gremo skupaj kaj kupit v trgovino.	Lahko si privošči + Pomoč svojcev
I	Seveda, si lahko privoščim. Grem še kdaj v trgovino sam.	Lahko si privošči
J	Ja, sigurno.	Lahko si privošči
K	Lahko.	Lahko si privošči
L	Ne, ne morem si. Mi prinesejo moji, če kaj potrebujem	Pomoč svojcev
M	Tu pa tam si lahko kaj privoščim ali pa mi otroci prinesejo, če jih kaj prosim ali potrebujem.	Lahko si privošči + Pomoč svojcev
N	Po navadi si zaželim kakšnega sadja, ampak mi že sin ali hčerka prineseta. Pa kakšen časopis.	Pomoč svojcev
O	Lahko, kakšno sadje, več pa ne potrebujem. Mi pa tudi sorodniki kdaj kaj prinesejo.	Lahko si privošči + Pomoč svojcev
P	Od pokojnine dobim 30 EUR, tako da to imam čez cel mesec. Mi zadostuje, ker nisem navajena razkošja.	Lahko si privošči

PREHRANA

»Kako ste zadovoljni s prehrano v domu?«

OSEBA A - Svinjskega mesa ne bi smela jest, ter črnega in rženega kruha. Včasih mi zamenjajo meso z drugim, včasih pa pojem kos kruha, pa sem zadovoljna. Saj rada pojem vse, samo tukaj kuhajo po novem. Pogrešam domačo kuho. Imam tri obroke na dan, malice nič. Če sem lačna, si svoje vzamem ali pa si grem dol kupit, če je kaj takega. Dobimo pa vsako nedeljo, po jedi, kozarec vina.

OSEBA B - Prehrana je pa tako. Ja in ne. Včasih, tako kot v življenju, ti kaj paše, včasih pa ne. V povprečju bi pa rekel, da je kar v redu. Imam tri obroke na dan in je čisto zadosti.

OSEBA C - Proti hrani pa nimam nič za reči. Zelo dobra je in okusna. Imam tri obroke na dan in mi zadostuje. Včasih še hči vpraša, če mi kaj prinese za jest, pa ji rečem, naj ne nosi, ker imam zadosti.

OSEBA Č - Odlično. Dobimo take porcije, da so že skoraj prevelike. Jaz bi rekel, da nisem izbirčen, tako da pojem vse. Če je kaj, kar mi ni toliko všeč, pustim, drugače pa kar vse pojem. Imam pet obrokov na dan, ker imam sladkorno in moram zaradi inzulina še malo vmes prigrizniti.

OSEBA D - Uh, sem zelo zadovoljna, zelo okusno naredijo. Je primerna nam, saj moramo pazit v teh letih, kaj pojemo.

OSEBA E - Izredno sem zadovoljna s hrano. Imamo zdravo, raznoliko in domačo hrano. Imam tri obroke na dan in je zadosti.

OSEBA F - Sem zadovoljna.

OSEBA G - Dobra je.

OSEBA H - Za mene je kar v redu. Nekaj ne smem jesti, zato tisto malo manj. Imam včasih z želodcem težave.

OSEBA I - Odlična je.

OSEBA J - Zelo sem zadovoljna. V določenih primerih seveda ni tako kot doma, ampak v glavnem sem zadovoljna, sem se temu prilagodila.

OSEBA K - Ja, je v redu. Vendar jaz pogrešam več zelenjave in sadja.

OSEBA L - Nisem. Ne jem mlečnih stvari, so pa navadno za večerjo kakšne take stvari. Potem pa ne pojem ali pa rečem za kaj drugega. Če mi ugodijo, je pa odvisno, katera sestra je tam.

OSEBA M - Dobra je, nimam kaj reči.

OSEBA N - Dobra je, užitna.

OSEBA O - Je bila že boljša. Kvaliteta priprave ni več ista. Od začetka je bilo zelo skrbno pripravljeno vedno, zdaj pa malo manj. Pogrešam več sadja pri obrokih.

OSEBA P - O, ja. Dobra je.

Tabela 10.7.: Ocena prehrane v domu

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Saj rada pojem vse, samo tukaj kuhajo po novem. Pogrešam domačo kuho.	Manj zadovoljen/a – pogreša domačo kuho
B	Ja in ne. V povprečju bi pa rekel, da je kar v redu.	Manj zadovoljen/a
C	Proti hrani pa nimam nič za reči. Zelo dobra je in okusna.	Zadovoljen/a
Č	Odlično. Dobimo take porcije, da so že skoraj prevelike.	Zadovoljen/a
D	Uh, sem zelo zadovoljna, zelo okusno naredijo.	Zadovoljen/a
E	Izredno sem zadovoljna s hrano. Imamo zdravo, raznoliko in domačo hrano.	Zadovoljen/a
F	Sem zadovoljna.	Zadovoljen/a
G	Dobra je.	Zadovoljen/a
H	Za mene je kar v redu.	Zadovoljen/a
I	Odlična je.	Zadovoljen/a
J	Zelo sem zadovoljna.	Zadovoljen/a
K	Ja, je v redu. Vendar jaz pogrešam več zelenjave in sadja.	Manj zadovoljen/a – premalo zelenjave in sadja
L	Ne jem mlečnih stvari, so pa navadno za večerjo kakšne take stvari.	Manj zadovoljen/a – prepogoste mlečne jedi
M	Dobra je, nimam kaj reči.	Zadovoljen/a
N	Dobra je, užitna.	Zadovoljen/a
O	Je bila že boljša. Kvaliteta priprave ni več ista. Pogrešam več sadja pri obrokih.	Manj zadovoljen/a – slabšanje kvalitete hrane, premalo sadja
P	O, ja. Dobra je.	Zadovoljen/a

»Je bila hrana pred prihodom v dom boljša/enaka/slabša?«

OSEBA A - Ne rečem, da je bila prej doma hrana kaj boljša, vendar nisem imela mesa vsak dan, tukaj pa je vsak dan neko meso. Zaradi hrane bi šla domov. Bolj domačo hrano bi imela.

OSEBA B - Prej sem kosila jedel zunaj, nisem sam kuhal, tako da sem izbiral kuhinje, ki so najboljše v tem okolju. In seveda je bilo to boljše.

OSEBA C - Prej mi je pa žena kuhala, dokler je bila še živa. Veste, kako je, včasih tako pride, da se ti zalušta domača hrana, ampak drugače pa nimam pripomb, je bila enako dobra.

OSEBA Č - Ko je žena umrla, sem si kuhal sam. Mi je pa v domu boljša hrana.

OSEBA D - Tukaj dobiš vse na mizo, doma si si moral pa sam skuhati, če si želel jesti.

OSEBA E - Je bila pa tudi v župnišču odlična, tako da ne morem primerjati.

OSEBA F - Prej, ko sem bila še doma, si tudi nisem sama kuhala, so mi nosili. Hrana je okusna, samo apetita ni več takega kot včasih. Tu sem s hrano vseeno bolj zadovoljna.

OSEBA G - Prej sem si pa sama kuhala. Bolje je bilo samo zaradi tega, ker si si naredil tisto, kar ti je ustrezalo v tistem momentu.

OSEBA H - Jaz sem gostinec po izobrazbi in smo imeli doma gostilno, tako da sem vse sorte pripravljala. Je bila hrana kar na nivoju. Tukaj pa tudi, saj se trudijo. Pride včasih glavni kuhar povprašat, kaj bi radi jedli, samo ima vsak drugo mnenje in želje. Jaz sem zadovoljna s tem, kar nam postrežejo. Še posebej zajtrk je zelo raznolik, si lahko vzameš, kar želiš. Imajo dosti namazov.

OSEBA I - Nekje 20 let sem si kuhal sam, potem sem pa hodil v eno gostilno tam pri Semenarni. Tam je odlična hrana, tu pa ni nič slabša.

OSEBA J - Prej sem kuhala sama, ampak nismo imeli takega reda, da bi bili trije obroki polni, kot so tukaj, in odlična je.

OSEBA K - Meso je tu na meniju skoraj vsaki dan, jaz pa tega nisem navajena, saj doma ga nismo jedli tako pogosto. Najbolj pogrešam solate in sadje, ampak to grem in si kupim. Marsikdo pa si tega ne more privoščiti.

OSEBA L - Doma sem si sam kuhal in sem bil bolj zadovoljen z njo. Jedel sem, kar mi je zapasalo.

OSEBA M - Tudi doma smo vedno dobro jedli. Ne morem delati razlik.

OSEBA N - Prej sem kuhala sama. Sem jedla tisto, kar sem si zaželela. Tu pa dobiš, kar pač dobiš.

OSEBA O - Dokler sem lahko, sem si kuhala sama. Kasneje so mi pa domov pripeljali hrano iz ene gostilne. Mi je bila tam bolj všeč.

OSEBA P - Jaz sem kuhala bolj enostavne jedi. Tu je boljša. Sem se pa morala navaditi, saj pri vsaki hiši drugače kuhajo.

Tabela 10.8.: Ocena prehrane pred prihodom v dom

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Ne rečem, da je bila prej doma hrana kaj boljša, vendar nisem imela mesa vsak dan, tukaj pa je vsak dan neko meso. Zaradi hrane bi šla domov.	Boljša – manj mesa
B	Prej sem kosila jedel zunaj, nisem sam kuhal, tako da sem izbiral kuhinje, ki so najboljše v tem okolju. In seveda je bilo to boljše.	Boljša – možna izbira hrane
C	Veste, kako je, včasih tako pride, da se ti zalušta domača hrana, ampak drugače pa nimam pripomb, je bila enako dobra.	Ni možna primerjava
Č	Mi je pa v domu boljša hrana.	Slabša
D	Tukaj dobiš vse na mizo, doma si si moral pa sam skuhati, če si želel jesti.	Težje – kuhanje
E	Je bila pa tudi v župnišču odlična, tako da ne morem primerjati.	Ni možna primerjava
F	Prej, ko sem bila še doma, si tudi nisem sama kuhala, so mi nosili. Tu sem s hrano vseeno bolj zadovoljna.	Slabša
G	Bolje je bilo samo zaradi tega, ker si si naredil tisto, kar ti je ustrezalo v tistem momentu.	Boljša – možna izbira hrane
H	... smo imeli doma gostilno, tako da sem vse sorte pripravljala. Je bila hrana kar na nivoju. Tukaj pa tudi, saj se trudijo.	Ni možna primerjava
I	... potem sem pa hodil v eno gostilno tam pri Semenarni. Tam je odlična hrana, tu pa ni nič slabša.	Ni možna primerjava
J	Prej sem kuhala sama, ampak nismo imeli takega reda, da bi bili trije obroki polni, kot so tukaj, in odlična je.	Slabša – manj obrokov
K	Meso je tu na meniju skoraj vsaki dan, jaz pa tega nisem navajena, saj doma ga nismo jedli tako pogosto.	Boljša – manj mesa
L	Jedel sem, kar mi je zapasalo.	Boljša – možna izbira hrane
M	Tudi doma smo vedno dobro jedli. Ne morem delati razlik.	Ni možna primerjava
N	Sem jedla tisto, kar sem si zaželela. Tu pa dobiš, kar pač dobiš.	Boljša - možna izbira hrane
O	Kasneje so mi pa domov pripeljali hrano iz ene gostilne. Mi je bila tam bolj všeč.	Boljša
P	Jaz sem kuhala bolj enostavne jedi. Tu je boljša.	Slabša

ČISTOČA

»Kako ste zadovoljni s čistočo sobe in drugih prostorov?«

OSEBA A - Ja, tu še kar čistijo. Je v redu. Kopalnice pa ne bom nič pohvalila. Ko je koš v kopalnici poln od mojih vložkov in sostanovalkinih pleníc, moram sama reči, da odnesejo, ker so neprijetne vonjave. Sej pridejo in naredijo, samo, da bi pa same prišle, pa ne.

OSEBA B - Ja, sem zadovoljen. So dnevi, ko čistilke pridejo tudi dvakrat.

OSEBA C - Meni lepo čistijo, tudi posteljo posteljejo. Mi je tu bolj všeč kot v Poljčanah.

OSEBA Č - Tu imamo zelo v redu čistilke, tako da so prostori zelo čisti.

OSEBA D - Čistoča je v redu, tako kot doma, ko sem še sama pospravljala. Je pa seveda boljše sedaj, ko drugi to naredijo.

OSEBA E - Super, čistoča je brezhibna. Redno menjajo posteljnino, morda še celo prepogosto. Pogosto tudi razkužujejo.

OSEBA F - Sem zadovoljna.

OSEBA G - V redu je, pogosto čistijo.

OSEBA H - Ja, ja, zelo sem zadovoljna. Nimam pripomb. Kakšne stvari si še sama operem, imamo možnost si tudi sami prati in posušiti.

OSEBA I - Ja, v redu čistijo. Včasih si še sam kaj počistim.

OSEBA J - Sem zadovoljna, pogosto čistijo.

OSEBA K - V redu. Je na nivoju, tu ni kaj reči. Nekaj sem sposobna pa tudi sama še počistiti.

OSEBA L - Čez čistočo nimam nič za reči. Je v redu.

OSEBA M - Super. Vedno imamo čisto. Se ni kaj za pritoževati.

OSEBA N - Tu se zelo trudijo, da je čisto.

OSEBA O - Sem zadovoljna.

OSEBA P - Sem zadovoljna, mi pod pobrišejo pa kopalnico pomijejo. Kaj pa tudi sama postorim. Čeprav so v domu samo tri čistilke, svoje delo odlično opravljajo. Se mi pa smilijo, ker imajo težko delo. Pa če kdo kaj potrebuje iz trgovine, nam čistilke prinesejo.

Tabela 10.9.: Ocena čistoče v domu

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Ja, tu še kar čistijo. Je v redu. Kopalnice pa ne bom nič pohvalila. Sej pridejo in naredijo, samo, da bi pa same prišle, pa ne.	Manj zadovoljen/a
B	Ja, sem zadovoljen.	Zadovoljen/a
C	Meni lepo čistijo, tudi posteljo posteljejo.	Zadovoljen/a
Č	Tu imamo zelo v redu čistilke, tako da so prostori zelo čisti.	Zadovoljen/a
D	Čistoča je v redu, tako kot doma, ko sem še sama pospravljala.	Zadovoljen/a
E	Super, čistoča je brezhibna.	Zadovoljen/a
F	Sem zadovoljna.	Zadovoljen/a
G	V redu je. pogosto čistijo.	Zadovoljen/a
H	Ja, ja, zelo sem zadovoljna. Nimam pripomb.	Zadovoljen/a
I	Ja, v redu čistijo.	Zadovoljen/a
J	Sem zadovoljna, pogosto čistijo.	Zadovoljen/a
K	V redu. Je na nivoju, tu ni kaj reči.	Zadovoljen/a
L	Čez čistočo nimam nič za reči. Je v redu.	Zadovoljen/a
M	Super. Vedno imamo čisto. Se ni kaj za pritoževati.	Zadovoljen/a
N	Tu se zelo trudijo, da je čisto.	Zadovoljen/a
O	Sem zadovoljna.	Zadovoljen/a
P	Sem zadovoljna.	Zadovoljen/a

»Menite, da ste imeli doma prostore boljše/slabše/enako urejene v primerjavi z domom?«

OSEBA A - Prej, ko sem bila doma, mi je vsako soboto prišla vnukinja in počistila vse. Oprala obleke. Zdaj nazadnje je tudi sin pomagal, likala sem pa sama, samo sem mogla sedeti, ker z rokami še lahko delam, križ je problem. Je pa čistoča boljša tukaj. Mi na vsake 14 dni zamenjajo posteljnino. Vsak teden tudi perejo, v sredo. Imamo take žaklje, kamor damo umazane stvari.

OSEBA B - Prej so mi na dom tudi hodile čistilke, tako da je nivo čistoče primerljiv.

OSEBA C - Prej sem živel na deželi in je žena urejala hišo, tako da sem bil zadovoljen, kakor je žena naredila.

OSEBA Č - Prej je žena čistila, potem, ko sem ostal sam, pa sem si sam čistil. Ko sem pa na hrbtenici zbolel, da si nisem mogel več sam, pa je enkrat na teden prihajala soseda in počistila stanovanje. Ne bi mogel določiti, kje je bolj čisto, sem zadovoljen s čistočo tu in tudi doma sem bil.

OSEBA D - Čistoča je bila doma, ko sem še sama pospravljala, v redu, kot tukaj. Je pa seveda boljše sedaj, ko drugi to naredijo.

OSEBA E - Bi lahko rekla, da je tu boljša kot v župnišču. Prej si sobe nisem tako pogosto čistila, kot jo tukaj.

OSEBA F - Prej sem si čistila sama, pa tudi hčerka mi je prišla pomagat. Morda je tu še vseeno bolj čisto, kot smo imeli doma.

OSEBA G - Doma sem si pa večinoma sama, kolikor sem si pač mogla. Tudi snaha in sin sta mi proti koncu pomagala. Je pa zagotovo čiščenje tu pogosteje kot doma.

OSEBA H - Doma sem jaz čistila, ne bi pa mogla reči, da je kje bolj čisto.

OSEBA I - Doma sem večinoma sam čistil. Malce mi je pomagala tudi hčerka, ki je prihajala na vsake 14 dni. Soba in drugi prostori so tu vedno čisti, doma nisem imel tako urejeno.

OSEBA J - Doma sem sama čistila, dokler je bilo mogoče, potem pa mi je pomagal mož. Sedaj nama je obema lažje, ker ni potrebno čistiti, to uredijo drugi.

OSEBA K - Prej sem čistila dom sama. Ne bi rekla, da sem prej imela kaj bolje urejeno stanovanje.

OSEBA L - Doma sem si sam čistil, ne bi pa mogel oceniti, da je kje bolje počiščeno.

OSEBA M - Doma je žena čistila hišo in ni bilo nič slabše kot tukaj. Ko je pa umrla, so mi drugi pomagali s čiščenjem.

OSEBA N - Doma sem jaz za to skrbela. Morda manj pogosto kot čistilke tukaj. Ni bilo vedno časa ali pa mi zdravje ni dopuščalo. Mislím, da je tu še vseeno bolje poskrbljeno za prostore.

OSEBA O - Prej sem si čistila sama, dokler je bilo mogoče, kasneje pa je enkrat na teden prišla ženska iz pomoči na domu, čez vikend so mi pa otroci pomagali. Je pa v domu bolje očiščeno in urejeno, saj čistijo bolj pogosto.

OSEBA P - Doma sem jaz čistila, sem imela ogromno, saj smo imeli veliko hišo. Mi je vzelo celi dan. Smo imeli pa kmetijo in nisem tako pogosto čistila kot tukaj. Bi rekla, da je v domu čistejše.

Tabela 10.10.: Ocena čistoče pred prihodom v dom

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Je pa čistoča boljša tukaj.	Slabše
B	Prej so mi na dom tudi hodile čistilke, tako da je nivo čistoče primerljiv.	Primerljivo
C	Prej sem živel na deželi in je žena urejala hišo, tako, da sem bil zadovoljen, kakor je žena naredila.	Primerljivo
Č	Ne bi mogel določiti, kje je bolj čisto, sem zadovoljen s čistočo tu in tudi doma sem bil.	Primerljivo
D	Čistoča je bila doma, ko sem še sama pospravljala, v redu, kot tukaj. Je pa seveda boljše sedaj, ko drugi to naredijo.	Težje - delo
E	Bi lahko rekla, da je tu boljša kot v župnišču.	Slabše
F	Morda je tu še vseeno bolj čisto, kot smo imeli doma.	Slabše
G	Je pa zagotovo čiščenje tu pogostejše kot doma.	Slabše – redkeje čiščenje
H	Doma sem tudi jaz čistila, ne bi pa mogla reči, da je kje bolj čisto.	Primerljivo
I	Soba in drugi prostori so tu vedno čisti, doma nisem imel tako urejeno.	Slabše
J	Sedaj nama je obema lažje, ker ni potrebno čistiti, to uredijo drugi.	Težje - delo
K	Ne bi rekla, da sem prej imela kaj bolje urejeno stanovanje.	Primerljivo
L	Doma sem si sam čistil, ne bi pa mogel oceniti, da je kje bolje počiščeno.	Primerljivo
M	Doma je žena čistila hišo in ni bilo nič slabše kot tukaj.	Primerljivo
N	Mislím, da je tu še vseeno boljše poskrbljeno za prostore.	Slabše
O	Je pa v domu boljše očiščeno in urejeno, saj čistijo bolj pogosto.	Slabše – redkeje čiščenje
P	Smo imeli pa kmetijo in nisem tako pogosto čistila kot tukaj. Bi rekla, da je v domu čistejše.	Slabše – redkeje čiščenje

AKTIVNOSTI

»Ste se pred vstopom v dom ukvarjali s kakšnimi aktivnostmi, športom, hobiji...?«

OSEBA A - Z vrtom sem se ukvarjala. Dokler sem mogla. Smo imeli solato, pa maline. Sem jih še sem prinesla, pa ne rastejo dobro. Ni vsaka zemlja dobra.

OSEBA B - Ja, celo življenje. Pogosto sem gobaril, hodil v hribe, lovil ribe. Sploh zunaj sem bil dosti aktiven. Tudi tenis sem igral, vse do 70. leta. Pa šah sem rad igral.

OSEBA C - Imeli smo kmetijo, tako da je bila kmetija moj hobi.

OSEBA Č - Mi smo doma imeli kmetijo, tako da sem bil s tem več ali manj zaposlen. To delo na kmetiji pa nič ne pogrešam.

OSEBA D - Hodila sem k Bistriškim Metuljčicam. Veste, kaj je to? To je neko pokojninsko združenje, kjer smo se ukvarjali z ročnimi deli, s petjem, plesom, karte smo igrali, pa tako naprej.

OSEBA E - Niti ne, smo vedno imeli veliko dela. Sem pa rada hodila v naravo. Rada spremljam tudi šport. Od nogometa, do košarke, smučanja, smučarskih poletov. Ni da ni.

OSEBA F - Ukvarjala sem se z vrtom.

OSEBA G - Ne, nič. Dokler sem lahko, sem šla malce v naravo, do sosedov, na vrtu sem delala, pa je čas minil.

OSEBA H - Z raznimi ročnimi deli (pletenje, kvačkanje), z vrtom sem se ukvarjala, gostilna.

OSEBA I - Ja, ko sem se upokojil, sem se vključil v Društvo upokojencev, kjer smo počeli dosti stvari. Še posebej sem rad igral šah. Dosti sem tudi po planinah hodil, vse do 70. leta. Dosti sem tudi vrtnaril.

OSEBA J - Po upokojitvi sem kmalu zbolela, tako da sem več ali manj hodila k zdravnikom in na preiskave. Pred boleznijo sva z možem veliko potovala, imela sva svoj vikend in vrt. Uživala sva.

OSEBA K - Da, dosti. Veliko sem brala, enkrat tedensko sem obiskovala skupino za samopomoč, delala pa sem tudi na Rdečem križu. Sem bila pa odvisna od moža, saj me je on prevažal okoli, jaz namreč nisem imela vozniškega izpita.

OSEBA L - Včasih sem rad nogomet igral.

OSEBA M - Veliko sem prehodil včasih. V tem sem užival. Zdaj me pa ta vrečka moti. Tudi šah sem rad tu pa tam igral, če je bil čas. Saj veste, kako je na deželi, kjer je vedno dosti dela.

OSEBA N - Na vrtu sem rada delala in urejala rože okoli hiše.

OSEBA O - Bila sem v Združenju upokojencev Metulj, kjer smo se ukvarjali z različnimi hobiji. Hodili smo na razne izlete, petje...

OSEBA P - Imela sem kolegice pa smo šle v naravo sem pa tja. Drugače smo bili pa zaposleni s kmetijo. Pa na žagi sem delala. Na njivi sem bila dosti, če ne pri nas, pa pri sosedih.

Tabela 10.11.: Aktivnosti pred prihodom v dom

OSEBA	IZJAVE	KODE
A	Z vrtom sem se ukvarjala.	Delo – vrtnarjenje
B	Pogosto sem gobaril, hodil v hribe, lovil ribe. Tudi tenis sem igral, vse do 70. leta. Pa šah sem rad igral.	Športne aktivnosti – ribolov, planinarjenje, tenis, gobarjenje Dejavnosti – šah
C	Imeli smo kmetijo, tako da je bila kmetija moj hobi.	Delo – kmetija
Č	Mi smo doma imeli kmetijo, tako da sem bil s tem več ali manj zaposlen.	Delo – kmetija
D	Hodila sem k Bistriškim Metuljčicam. To je neko pokojninsko združenje, kjer smo se ukvarjali z ročnimi deli, s petjem, plesom, karte smo igrali, pa tako naprej.	Društvo upokojencev
E	Niti ne, smo vedno imeli veliko dela. Sem pa rada hodila v naravo. Rada spremljam tudi šport.	Športne aktivnosti – hoja v naravo Umirjene dejavnosti – spremljanje športa
F	Ukvarjala sem se z vrtom.	Delo – vrtnarjenje
G	Ne nič. Dokler sem lahko, sem šla malce v naravo, do sosedov, na vrtu sem delala, pa je čas minil.	Športne aktivnosti – hoja v naravo Delo – vrtnarjenje
H	Z različnimi ročnimi deli (pletenje, kvačkanje), z vrtom sem se ukvarjala, gostilna.	Dejavnosti – ročna dela Delo – vrtnarjenje, gostilna
I	Še posebej sem rad igral šah. Dosti sem tudi po planinah hodil. Dosti sem tudi vrtnaril.	Dejavnosti – šah Športna aktivnost – planinarjenje Delo – vrtnarjenje
J	Pred boleznijo sva pa z možem veliko potovala, imela sva svoj vikend in vrt.	Potovanja Delo – vrtnarjenje
K	Veliko sem brala, enkrat tedensko sem obiskovala skupino za samopomoč, delala pa sem tudi na Rdečem križu.	Umirjene dejavnosti – branje, skupina za samopomoč Delo – Rdeči križ
L	Včasih sem rad nogomet igral.	Športne aktivnosti – nogomet
M	Veliko sem prehodil včasih. Tudi šah sem rad tu pa tam igral, če je bil čas.	Športne aktivnosti – planinarjenje Dejavnosti – šah
N	Na vrtu sem rada delala in urejala rože okoli hiše.	Delo – vrtnarjenje
O	Bila sem v Združenju upokojencev Metulj, kjer smo se ukvarjali z različnimi hobiji.	Društvo upokojencev
P	Imela sem kolegice pa smo šle v naravo sem pa tja. Drugače smo bili pa zaposleni s kmetijo. Na njivi sem bila dosti, če ne pri nas, pa pri sosedih.	Športne aktivnosti – hoja v naravo Delo – kmetija, pomoč sosedom pri kmečkih opravilih

»Ali s to aktivnostjo lahko nadaljujete tudi v domu?«

OSEBA A - Če bi bila možnost in če bi bila sposobna, bi se z vrtom ukvarjala tudi tukaj, ampak nimajo vrta.

OSEBA B - Šah igram tudi tukaj v domu, saj v dom prihaja prostovoljec od zunaj, s katerim igram skoraj vsak dan. Dogovoriva se za termin, po navadi od 18 – 20h.

OSEBA C - Imeli smo kmetijo, tako da je bila kmetija moj hobi.

OSEBA Č - Mi smo doma imeli kmetijo, tako da sem bil s tem več ali manj zaposlen.

OSEBA D - Lahko nadaljujem, imamo tukaj v domu skupine, kjer ustvarjamo.

OSEBA E - Šport spremljam tudi v domu, saj imam svojo TV, v naravo pa ne morem več iti.

OSEBA F - Tudi tu bi se lahko, pa sem že toliko stara, da se ne morem.

OSEBA G - Ne, ker mi zdravje ne dopušča.

OSEBA H - Uh, veste, koliko sem že skvačkala tukaj do sedaj. Košarice pa prtički, ki so v avli, to je vse moje delo.

OSEBA I - Lahko bi s šahom nadaljeval tudi v domu, pa ni več isto, ko si enkrat toliko star. Moraš imeti dosti koncentracije. Hodim pa še vedno dosti okrog, kolikor se pač da. Tukaj pa bom sedaj papriko gojil. Na balkonu.

OSEBA J - Mi pa na žalost zdravje ne dopušča, da bi s takšnim življenjem nadaljevala.

OSEBA K - Da, lahko nadaljujem, je dosti aktivnosti, ki me zanimajo.

OSEBA L - Zdaj sem pa nepokreten, tako da tako ali tako ne bi mogel več nadaljevati.

OSEBA M - Lahko bi nadaljeval, če bi bil boljšega zdravja, pa tudi star sem že, mi ni več toliko do tega.

OSEBA N - S tem ne bi mogla nadaljevat tu, niti ne morem, ker me noge ne ubogajo več.

OSEBA O - Bi lahko nadaljevala, imajo delovne terapije, ampak žal nisem zdrava, da bi se ukvarjala s temi aktivnostmi.

OSEBA P - V naravo ne grem več, saj ne morem veliko prehoditi. Potrebujem vedno nekoga ob sebi.

Tabela 10.12.: Nadaljevanje aktivnosti v domu

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Če bi bila možnost in če bi bila sposobna, bi se z vrtom ukvarjala tudi tukaj, ampak nimajo vrta.	Ne more nadaljevati – zdravstveno stanje, ni v sklopu doma
B	Šah igram tudi tukaj v domu.	Lahko nadaljuje
C	Imeli smo kmetijo, tako da je bila kmetija moj hobi.	Ne more nadaljevati – delo
Č	Mi smo doma imeli kmetijo, tako da sem bil s tem več ali manj zaposlen.	Ne more nadaljevati – delo
D	Lahko nadaljujem, imamo tukaj v domu skupine, kjer ustvarjamo.	Lahko nadaljuje
E	Šport spremljam tudi v domu, saj imam svojo TV, v naravo pa ne morem več iti.	Delno – zdravstveno stanje
F	Ja, tudi tu bi se lahko, pa sem že toliko stara, da se ne morem.	Ne more nadaljevati – zdravstveno stanje
G	Ne, ker mi zdravje ne dopušča.	Ne more nadaljevati – zdravstveno stanje
H	Uh, veste, koliko sem že skvačkala tukaj do sedaj.	Lahko nadaljuje
I	Lahko bi s šahom nadaljeval tudi v domu, pa ni več isto, ko si enkrat toliko star. Hodim pa še vedno dosti okrog, kolikor se pač da. Tukaj pa bom sedaj papriko gojil.	Delno – zdravstveno stanje
J	Mi pa na žalost zdravje ne dopušča, da bi s takšnim življenjem nadaljevala.	Ne more nadaljevati – zdravstveno stanje
K	Da, lahko nadaljujem.	Lahko nadaljuje
L	Zdaj sem pa nepokreten, tako da tako ali tako ne bi mogel več nadaljevati.	Ne more nadaljevati – zdravstveno stanje
M	Lahko bi nadaljeval, če bi bil boljšega zdravja, pa tudi star sem že, mi ni več toliko do tega.	Ne more nadaljevati – zdravstveno stanje, nezainteresiranost
N	S tem ne bi mogla nadaljevat tu, niti ne morem, ker me noge ne ubogajo več.	Ne more nadaljevati – ni v sklopu doma, zdravstveno stanje
O	Bi lahko nadaljevala, imajo delovne terapije, ampak žal nisem zdrava, da bi se ukvarjala s temi aktivnostmi.	Ne more nadaljevati – zdravstveno stanje
P	V naravo ne grem več, saj ne morem veliko prehoditi.	Ne more nadaljevati – zdravstveno stanje

»Ali obiskujete katere izmed aktivnosti ali dejavnosti, ki se izvajajo v domu?«

OSEBA A - Ja, zadnjič smo imeli, kako si roke umivamo. Grem ja, če povejo. Če pa ne povejo, pa ne vem. Ne hodim dosti iz sobe.

OSEBA B - Nobenih. Več ali manj imajo tukaj delovne terapije, kar me ne zanima.

OSEBA C - Trikrat na teden hodim na terapije, imamo tudi skupino, s katero se vsako sredo dobimo in pogovarjamo. Pa tako, če še včasih kaj pride.

OSEBA Č - Preveč. Povsod bi se rad zraven vtaknil. Hodim na delovne terapije, imamo skupine, sem pri pevskem in športnem društvu. Pomagam tudi urejati okolico doma, za rože skrbim celo leto. Zeliščne grede imam tam zadaj. Včasih se šalijo, da sem že kar zaposlen v domu.

OSEBA D - Hodim na terapije, telovadbo, na kakšne prireditve... Dosti stvari se najde.

OSEBA E - Imam redno terapije vsak dan. Hodim tudi na kakšne dogodke v domu, če so mi zanimivi, drugače ne. Se pa rada udeležujem teh zadev. Tudi k maši hodim, ki je vsaki prvi in tretji torek v mesecu, tudi kakšni ljudski pevci pridejo, ampak petja se ne udeležim vedno, saj imam včasih v tem času terapije.

OSEBA F - Nobenih. Ker sem navajena biti sama, zato mi odgovarja bolj mir in tišina.

OSEBA G - Hodim na jutranjo telovadbo, na fizioterapije, k maši grem včasih pa še kaj se najde.

OSEBA H - Hodim na telovadbo, jo imamo vsak dan, razen med vikendom. Pa na kakšne prireditve, ki jih dom organizira. Tombolo smo imeli zadnjič. Poskrbijo, da nam ni dolgčas.

OSEBA I - Hodim, ja, če je kaj zanimivega. Vsak dan imamo nekaj. Imamo dol razpored. Če mi kdaj ne paše, sem v sobi, preberem kakšen časopis ali knjigo.

OSEBA J - Imamo skupino za samopomoč, ki je vsak teden. Hodim tudi na literarni krožek, ki se izvaja enkrat na mesec. Udeležujem se pa tudi raznih prireditev, predstav in tako dalje.

OSEBA K - Hodim na jutranjo telovadbo, ki se izvaja vsak dan. Razen med vikendi. Aktivnosti se pa menjajo, pogledam spodaj, kjer imajo objavljeno, in se odločim, česa se bom udeležila.

OSEBA L - Hodim na terapije, trikrat na teden.

OSEBA M - Grem kdaj dol pogledat, če kaj organizirajo, ja. Dostikrat pa kar v sobi ostanem, mi je boljše.

OSEBA N - Obiskujem terapije trikrat na teden, pa dol grem, če je kdaj kakšna prireditev organizirana. Vsak dan se kaj odvija v domu.

OSEBA O - Na fizioterapije hodim vsak dan, pa danes smo imeli tombolo, sem se je udeležila. Sem dobila nagrado, eno vino pa čokolado. Drugače se pa sem ter tja še česa udeležim, odvisno, kaj je tisti dan na urniku.

OSEBA P - Ja, vsak teden hodim na aktivnosti v domu. Vedno se kaj zanimivega najde.
Tudi k maši hodim.

Tabela 10.13.: Obiskovanje domskih aktivnosti

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Grem ja, če povejo. Če pa ne povejo, pa ne vem.	Obiskuje
B	Nobenih. Več ali manj imajo tukaj delovne terapije, kar me ne zanima.	Ne obiskuje – ni zanimanja
C	Trikrat na teden hodim na terapije, imamo tudi skupino, s katero se vsako sredo dobimo in pogovarjamo. Pa tako, če še včasih kaj pride.	Obiskuje – delovna terapija, skupina za samopomoč, prireditve v domu
Č	Hodim na delovne terapije, imamo skupine, sem pri pevskem in športnem društvu. Pomagam tudi urejati okolico doma, za rože skrbim celo leto.	Obiskuje – delovne terapije, skupina za samopomoč, pevsko in športno društvo
D	Hodim na terapije, telovadbo, na kakšne prireditve... Dosti stvari se najde.	Obiskuje – delovne terapije, telovadba, prireditve v domu
E	Imam redno terapije vsak dan. Hodim tudi na kakšne dogodke v domu, če so mi zanimivi, drugače ne. Tudi k maši hodim.	Obiskuje – prireditve v domu, maša
F	Nobenih. Ker sem navajena biti sama, zato mi odgovarja bolj mir in tišina.	Ne obiskuje – ni zanimanja
G	Hodim na jutranjo telovadbo, na fizioterapije, k maši grem včasih pa še kaj se najde.	Obiskuje – telovadba, fizioterapije, maša, prireditve v domu
H	Hodim na telovadbo. Pa na kakšne prireditve, ki jih dom organizira.	Obiskuje – telovadba, prireditve v domu
I	Hodim, ja, če je kaj zanimivega. Vsak dan imamo nekaj.	Obiskuje – prireditve v domu
J	Imamo skupino za samopomoč, ki je vsak teden. Hodim tudi na literarni krožek, ki se izvaja enkrat na mesec. Udeležujem se pa tudi raznih prireditev, predstav in tako dalje.	Obiskuje – skupina za samopomoč, literarni krožek, prireditve v domu
K	Hodim na jutranjo telovadbo. Aktivnosti se pa menjajo, pogledam spodaj, kjer imajo objavljeno, in se odločim, česa se bom udeležila.	Obiskuje – telovadba, prireditve v domu
L	Hodim na terapije, trikrat na teden.	Obiskuje – delovne terapije
M	Grem kdaj dol pogledat, če kaj organizirajo, ja. Dostikrat pa kar v sobi ostanem, mi je boljše.	Obiskuje – prireditve v domu
N	Obiskujem terapije trikrat na teden, pa dol grem, če je kdaj kakšna prireditev organizirana.	Obiskuje – delovne terapije, prireditve v domu
O	Drugače se pa sem ter tja še česa udeležim, odvisno, kaj je tisti dan na urniku.	Obiskuje – prireditve v domu
P	Ja, vsak teden hodim na aktivnosti v domu. Tudi k maši hodim.	Obiskuje – maša, prireditve v domu

»Katere aktivnosti ali dejavnosti pogrešate v domu?«

OSEBA A - Ne vem, kaj naj rečem na to. Če bi mogla, da bi si lahko jaz kuhala še.

OSEBA B - Pogrešam risanje.

OSEBA C - Nobenh aktivnosti ne pogrešam.

OSEBA Č - No, to smo se tudi že pogovarjali. Mogoče, da bi imeli kakšno rusko kegljišče, tako kot imajo v domu v Poljčanah. Nekaj se dogovarjajo, mogoče bo.

OSEBA D - Ne, nič ne pogrešam. Smo zelo zaposleni, ni časa za kaj drugega.

OSEBA E - Ne, nič ne pogrešam. Nimam nobene želje, saj je dosti aktivnosti v domu. Se pa tudi rada sama s seboj zaposlim, tako da mi dan hitro mine. Še prehitro.

OSEBA F - Nobenh aktivnosti ne pogrešam.

OSEBA G - Jaz nisem zahtevna, tako da ne.

OSEBA H - Ja, pogrešam vrt in rože, ki sem jih imela doma.

OSEBA I - Ne bi rekel, da kaj pogrešam.

OSEBA J - No, ja. Na začetku, prve mesece, je bilo dosti vsega. Zdaj se pa to zmanjšuje, krčijo se tudi sredstva, pa smo se tudi s tem nekako sprijaznili. Se pa trenutno ne spomnim, katero aktivnost pogrešam, ker se že sami zamotimo. Imamo televizijo, radio, knjige, časopis imava naročen, tako da časa za druge stvari včasih že zmanjkuje. Še prehitro.

OSEBA K - Ne bi rekla, da kaj manjka.

OSEBA L - Mislim, da imajo vse, ni nič takega, kar bi si želel.

OSEBA M - Ne.

OSEBA N - Nobenh.

OSEBA O - Sem precej anti človek, tako da ne.

OSEBA P - Nobenh.

Tabela 10.14.: Manjkajoče aktivnosti

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Če bi mogla, da bi si lahko jaz kuhala še.	Pogreša – kuhanje
B	Pogrešam risanje.	Pogreša – risanje
C	Nobenh aktivnosti ne pogrešam.	Ne pogreša
Č	Mogoče, da bi imeli kakšno rusko kegljišče, tako kot imajo v domu v Poljčanah.	Pogreša – rusko kegljišče
D	Ne, nič ne pogrešam.	Ne pogreša
E	Ne, nič ne pogrešam. Nimam nobene želje, saj je dosti aktivnosti v domu.	Ne pogreša
F	Nobenh aktivnosti ne pogrešam.	Ne pogreša
G	Jaz nisem zahtevna, tako da ne.	Ne pogreša
H	Ja, pogrešam vrt in rože, ki sem jih imela doma.	Pogreša – vrtnarjenje
I	Ne bi rekel, da kaj pogrešam.	Ne pogreša
J	Se pa trenutno ne spomnim, katero aktivnost pogrešam, ker se že sami zamotimo.	Neopredeljena
K	Ne bi rekla, da kaj manjka.	Ne pogreša
L	Mislím, da imajo vse, ni nič takega, kar bi si želel.	Ne pogreša
M	Ne.	Ne pogreša
N	Nobenh.	Ne pogreša
O	Sem precej anti človek, tako da ne.	Ne pogreša
P	Nobenh.	Ne pogreša

STIKI

»Kako pogosto so vas pred vstopom v dom obiskovali vaši sorodniki, prijatelji?«

OSEBA A - Sin me je prej obiskoval vsak dan, razen če je kaj vmes prišlo. Hčerka pa je včasih vsak večer prišla, včasih pa je ni bilo po cel teden.

OSEBA B - Prej smo bili tako ali tako v isti hiši in smo se videli vsak dan.

OSEBA C - Pri nas je bilo tako. Vsak, ki je prišel, je bil dobrodošel. Sosedje so prihajali pogosto in se malce družili. S sinom in hčerama smo pa skupaj živeli.

OSEBA Č - Imam samo enega sina, smo prej živeli skupaj.

OSEBA D - Sin je živel v isti hiši, tako da vsak dan. S hčerko pa tudi vsak teden, predvsem med vikendi.

OSEBA E - Imam samo nečaka in nečakinjo še. Občasno sta me obiskovala.

OSEBA F - Veliko. Po trikrat na teden smo se videli s hčerko in vnuki.

OSEBA G - Pa saj so kar hodili pogosto. Soseđa je vsak dan prišla na kavo k meni.

OSEBA H - Pogosto smo se videvali s hčerko in sinom. Vsak teden. Pa s sosedami smo se dobivale, malo klepetale o kvačkanju, vrtu pa tako. Sem zelo imela rada družbo, samo malo pa imam tudi rada, da sem sama tukaj.

OSEBA I - S tremi prijatelji smo se včasih dvakrat na teden sestajali in se pogovarjali. Potem je pa eden umrl, pa drugi, jaz pa sem še edini ostal. Ena hčera je v Ljubljani, me je obiskovala vsak teden, z drugo pa smo se videli skoraj vsak dan.

OSEBA J - Dokler sva bila z možem še v službi, ko sva hodila še okrog, je bilo čisto drugače. Ko pa pride do bolezni, se pa vse spremeni. Hči naju je pa obiskala vsaki teden. Odkar sem v domu, so se določeni obiski povečali.

OSEBA K - Nekje enkrat na teden smo se videvale s hčerkama. Bila sem letos že na morju, v Umagu sva bili s hčerko. Lani sva bili pa v Izoli.

OSEBA L - Sorodniki so živeli zraven moje hiše, tako da smo bili sosedje in smo se vsakodnevno videvali.

OSEBA M - Prej smo živeli v isti hiši vsi, tako da vsak dan.

OSEBA N - Vsak dan smo se videli, saj smo bili v isti hiši.

OSEBA O - Oba sinova živita v Ljubljani, tako da smo se v glavnem videvali čez vikend.

OSEBA P - Imela sem 10 otrok, sedaj jih imam samo še 5. Prihajali so, kolikor so imeli čas. Največ me je obiskovala hčerka, ki je stanovala v bližini naše hiše, pa sin je tudi pogosto hodil.

Tabela 10.15.: Stiki pred prihodom v dom

OSEBE	IZJAVE	KODE
A	Sin me je prej obiskoval vsak dan, razen če je kaj vmes prišlo. Hčerka pa je včasih vsak večer prišla, včasih pa je ni bilo po cel teden.	Vsakodnevno srečanje – otroci
B	Prej smo bili tako ali tako v isti hiši in smo se videli vsak dan.	Vsakodnevno srečanje – otroci
C	Sosedje so prihajali pogosto in se malce družili. S sinom in hčerama smo pa skupaj živeli.	Vsakodnevno srečanje – otroci Občasno srečanje - sosodje
Č	Imam samo enega sina, smo prej živeli skupaj.	Vsakodnevno srečanje- otroci
D	Sin je živel v isti hiši, tako da vsak dan. S hčerko pa tudi vsak teden, predvsem med vikendi.	Vsakodnevno srečanje – otroci
E	Imam samo nečaka in nečakinjo še. Občasno sta me obiskovala.	Občasno srečanje – nečaki
F	Po trikrat na teden smo se videli s hčerko in vnuki.	Tedensko srečanje – otroci, vnuki
G	Pa saj so kar hodili pogosto. Sosea je vsak dan prišla na kavo k meni.	Tedensko srečanje – otroci, vnuki Dnevno srečanje - sosodje
H	Pogosto smo se videvali s hčerko in sinom. Vsak teden. Pa s sosodami smo se dobivale.	Tedensko srečanje - otroci, sosodje
I	S tremi prijatelji smo se včasih dvakrat na teden sestajali in se pogovarjali. Potem je pa eden umrl, pa drugi, jaz pa sem še edini ostal. Ena hčera je v Ljubljani, me je obiskovala vsak teden, z drugo pa smo se videli skoraj vsak dan.	Tedensko srečanje - otroci, prijatelji
J	Hči naju je pa obiskala vsaki teden.	Tedensko srečanje - otroci
K	Nekje enkrat na teden smo se videvale s hčerkama.	Tedensko srečanje - otroci
L	Sorodniki so živeli zraven moje hiše, tako da smo bili sosodje in smo se vsakodnevno videvali.	Vsakodnevno srečanje - svojci
M	Prej smo živeli v isti hiši vsi, tako da vsak dan.	Vsakodnevno srečanje - otroci
N	Vsak dan smo se videli, saj smo bili v isti hiši.	Vsakodnevno srečanje - otroci
O	Oba sinova živita v Ljubljani, tako da smo se v glavnem videvali čez vikend.	Tedensko srečanje - otroci
P	Največ me je obiskovala hčerka, ki je stanovala v bližini naše hiše, pa sin je tudi pogosto hodil.	Tedensko srečanje - otroci

»Se je število obiskov zmanjšalo, odkar ste prišli v dom?«

OSEBA A - Hčerka sedaj manj hodi. Na vsakih 14 dni. Sin pa pride vsak teden. Me vedno vpraša, kaj rabim, tako da mi tudi vedno prinese, če mu kaj naročim (margarino, domač kruh, sadje).

OSEBA B - Odkar sem tukaj, me hčerki obiščeta vsak dan. Enkrat ena, drugič druga.

OSEBA C - Ena hčera je zaposlena v tem domu, ena je v Makolah, sin pa tudi. Te dva ne prideta kaj dosti. Vnuka tudi prihajata, ko je čas. Kdaj vsak teden, kdaj pa tudi na 14 dni. Odvisno, koliko imata dela.

OSEBA Č - Sin ima precej daleč do mene, slišiva se pa po telefonu pogosto. Če kaj rabim, ni problema, se usede v avto in pride. Ali pa snaha. Jaz grem včasih tudi z avtobusom do Maribora in me pride iskat na postajo.

OSEBA D - Sedaj, če so le doma, pride hčerka pome ob nedeljah, pa me peljejo na kosilo ali v vinograd. Sin pa redko, včasih še na sms ne odgovori. Velikokrat me obiščejo tudi kakšne prijateljice. Še mlajši sestri sta tukaj v domu, tako da se vidimo vsak dan.

OSEBA E - Tudi zdaj približno enako prihajata. Imata oba službo, tako da prideta, ko imata čas. Čisto vsak teden ne prideta, dostikrat pa. Zdaj v torek prideta, ko imamo srečanje s svojci za dan žena in materinski dan. Pa tudi duhovnik pogosto prihaja.

OSEBA F - Ja, obiski so se zmanjšali. Ne pridejo več tolikokrat (vnuki), morda enkrat na tri tedne. Saj veste, varčujejo z bencinom. Hčerka pa še vedno hodi tako pogosto.

OSEBA G - Sin je ravno včeraj bil tukaj, tudi vnuki pridejo, ampak niso iz Bistrice, so iz Rogaške Slatine in Šentjurja. Sin večkrat na teden pride, ker živi v Leskovcu. Ni se kaj dosti spremenilo.

OSEBA H - Odkar sem v domu, so se pa obiski še povečali, prideta sin in hčerka skoraj vsak dan. Pa sosedje z ulice tudi prihajajo.

OSEBA I - Hčera, ki je v Ljubljani, sedaj prihaja na vsake 14 dni, druga pa še vedno pride vsak dan na kavo. Drugače pa imamo telefone in se dosti slišimo, da preverita, če sem še živ.

OSEBA J - Odkar sem v domu, so se določeni obiski povečali.

OSEBA K - Dosti obiskov imam, grem pa tudi sama enkrat k eni, drugič k drugi hčerki. Imam tudi sestrično tukaj, imava več časa za druženje kot kdajkoli prej. Tudi prek telefona dosti slišimo. Bi rekla, da imam sedaj več obiskov.

OSEBA L - Seveda, število obiskov se je zmanjšalo, odkar sem tu. Morda me sedaj obiščejo trikrat na teden.

OSEBA M - Sedaj pa me tudi dosti obiskujejo. Ne morem reči, da ne. Včeraj so bili, mogoče tudi danes popoldne kdo pride. Čez vikende največ hodijo.

OSEBA N - Seveda, sedaj se manj videvamo, vendar me še vedno kar pogosto obiskujeta sin in hčerka. Vsak teden prideta.

OSEBA O - Zdaj so se obiski zmanjšali, ampak ne zaradi odhoda v dom, temveč se je življenje otrok tudi spremenilo. Imajo dojenčka pri hiši, tako da imajo seveda manj časa.

OSEBA P - Sin pride skoraj vsak dan, pa vnuki hodijo. Ne bi rekla, da se je število obiskov zmanjšalo, enkrat se en oglasi, drugič drug, imam veliko žlahte, tako da mi ni dolgčas. Pridejo pa me kdaj tudi iskat in me odpeljejo domov.

Tabela 10.16.: Spremembe v pogostosti stikov

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Hčerka sedaj manj hodi. Na vsakih 14 dni. Sin pa pride vsak teden.	Zmanjšanje
B	Odkar sem tukaj, me hčerki obiščeta vsak dan. Enkrat ena, drugič druga.	Nespremenjeno
C	Ena hčera je zaposlena v tem domu, ena je v Makolah, sin pa tudi. Te dva ne prideta kaj dosti. Vnuka tudi prihajata, ko je čas. Kdaj vsak teden, kdaj pa tudi na 14 dni.	Delno zmanjšanje
Č	Sin ima precej daleč do mene, slišiva se pa po telefonu pogosto. Če kaj rabim, ni problema, se usede v avto in pride. Ali pa snaha.	Zmanjšanje
D	Sedaj, če so le doma, pride hčerka pome ob nedeljah, pa me peljejo na kosilo ali v vinograd. Sin pa redko, včasih še na sms ne odgovori. Velikokrat me obiščejo tudi kakšne prijateljice. Še mlajši sestri sta tukaj v domu, tako da se vidimo vsak dan.	Delno povečanje
E	Tudi zdaj približno enako prihajata. Pa tudi duhovnik pogosto prihaja.	Nespremenjeno
F	Ja, obiski so se zmanjšali. Hčerka pa še vedno hodi tako pogosto.	Delno zmanjšanje
G	Ni se kaj dosti spremenilo.	Nespremenjeno
H	Odkar sem v domu, so se pa obiski še povečali, prideta sin in hčerka skoraj vsak dan. Pa sosedje z ulice tudi prihajajo.	Povečanje
I	Hčera, ki je v Ljubljani, sedaj prihaja na vsake 14 dni, druga pa še vedno pride vsak dan na kavo. Drugače pa imamo telefone in se dosti slišimo.	Delno zmanjšanje
J	Odkar sem v domu, so se določeni obiski povečali.	Povečanje
K	Bi rekla, da imam sedaj več obiskov.	Povečanje
L	Seveda, število obiskov se je zmanjšalo, odkar sem tu.	Zmanjšanje
M	Sedaj pa me tudi dosti obiskujejo. Čez vikende največ hodijo.	Zmanjšanje
N	Seveda, sedaj se manj videvamo.	Zmanjšanje
O	Zdaj so se obiski zmanjšali, ampak ne zaradi odhoda v dom, temveč se je življenje otrok tudi spremenilo.	Zmanjšanje
P	Sin pride skoraj vsak dan, pa vnuki hodijo. Ne bi rekla, da se je število obiskov zmanjšalo, enkrat se en oglasi, drugič drug.	Nespremenjeno

»Kako se razumete s sostanovalci doma? Se pogosto družite?«

OSEBA A - Ja, se dobro razumemo. Nismo se še kregali. Se pa ne družimo dosti. Največkrat ob večerji.

OSEBA B - Srečujemo se samo med jedjo, se pozdravimo. Sta tukaj tudi dva, ki se poznamo še iz mladosti, tako da z njima rečem kakšno besedo več. Se pa ne družimo pogosto.

OSEBA C - Dobro se razumemo, se kar pogosto tudi družimo.

OSEBA Č - Zaenkrat se, hvala bogu, z vsemi razumem. Vsak dan grem za kakšno uro dol, kjer se malce družimo in kakšno rečemo. Pa tudi v skupinah, ki jih obiskujem.

OSEBA D - Še kar. Družimo se ob obrokih, na terasi.

OSEBA E - Če vam odkrito povem, jih niti ne poznam. Nimam dosti stikov, hodit ne morem. Nisem niti vsak dan v jedilnici, tako da mi nosijo v sobo. Odvisno, kdaj končam s terapijo. Če jo končam v času kosila, jem v jedilnici, drugače pa v sobi. Pozdravimo se že, kakšnih posebnih stikov pa nimamo, ker ni mogoče zaradi mojega stanja.

OSEBA F - S katerimi se vidim, se dobro razumem. Se pa ne družimo dosti. Pri obrokih samo. Ne grem dosti iz sobe.

OSEBA G - Niso tako družabni ljudje, to ima vsak svoje misli, vsak ima nekaj. Ni tako, kot bi moralo biti.

OSEBA H - Super. Se kar dosti družimo. Včasih igramo Človek ne jezi se pa kakšne karte. Jaz bi vse sorte igrala, pa ne znajo. Poleti bo boljše, ko bomo na terasi, pa potem pridejo še ostali iz drugih oddelkov, ki bolje igrajo.

OSEBA I - Jaz nimam nobenih problemov. Ja, se dosti družimo. Imam enega prijatelja tukaj, s katerim sva včasih delala v tovarni.

OSEBA J - Z vsemi mislim, da se dobro razumemo. Družimo se predvsem med aktivnostmi in obroki, drugače ne.

OSEBA K - Ni problema. Z drugimi se družimo dol v skupini ali v jedilnici, drugače mi pa zadostuje druženje s sestrično.

OSEBA L - Mislim, da se v redu zastopim z drugimi. Največ se družimo pri fizioterapiji.

OSEBA M - Dobro se razumemo, vsi so prijazni. Malo se moraš podružiti, sam ne moreš ostati v sobi.

OSEBA N - V redu. Se kar družimo, kadar imamo čas.

OSEBA O - Dobro. Samo se ne družimo pogosto, ker nisem take sorte, da bi se veliko družila.

OSEBA P - Fino se razumemo. Takšen, kot je človek do mene, sem jaz do njega. Je dosti stanovalcev tukaj, s katerimi se že od prej poznamo. Ni dolgčas.

Tabela 10.17.: Stiki s sostanovalci

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Ja, se dobro razumemo. Se pa ne družimo dosti. Največkrat ob večerji.	Dobro - občasno druženje
B	Srečujemo se samo med jedjo, se pozdravimo. Sta tukaj tudi dva, ki se poznamo še iz mladosti, tako da z njima rečem kakšno besedo več. Se pa ne družimo pogosto.	Dobro – občasno druženje
C	Dobro se razumemo, se kar pogosto tudi družimo.	Dobro – pogosto druženje
Č	Zaenkrat se, hvala bogu, z vsemi razumem. Vsak dan grem za kakšno uro dol, kjer se malce družimo in kakšno rečemo. Pa tudi v skupinah, ki jih obiskujem.	Dobro – pogosto druženje
D	Še kar. Družimo se ob obrokih, na terasi.	Srednje – občasno druženje
E	Če vam odkrito povem, jih niti ne poznam. Nimam dosti stikov, hodit ne morem. Nisem niti vsak dan v jedilnici, tako da mi nosijo v sobo. Pozdravimo se že, kakšnih posebnih stikov pa nimamo, ker ni mogoče zaradi mojega stanja.	Nima dosti stikov
F	S katerimi se vidim, se dobro razumem. Se pa ne družimo dosti. Pri obrokih samo. Ne grem dosti iz sobe.	Dobro – občasno druženje
G	Niso tako družabni ljudje, to ima vsak svoje misli, vsak ima nekaj. Ni tako, kot bi moralo biti.	Slabo
H	Super. Se kar dosti družimo. Včasih igramo Človek ne jezi se pa kakšne karte.	Dobro – pogosto druženje
I	Jaz nimam nobenih problemov. Ja, se dosti družimo. Imam enega prijatelja tukaj, s katerim sva včasih delala v tovarni.	Dobro – pogosto druženje
J	Z vsemi mislim, da se dobro razumemo. Družimo se predvsem med aktivnostmi in obroki, drugače ne.	Dobro – pogosto druženje
K	Ni problema. Z drugimi se družimo dol v skupini ali v jedilnici, drugače mi pa zadostuje druženje s sestrično.	Dobro – pogosto druženje
L	Mislim, da se v redu zastopim z drugimi. Največ se družimo pri fizioterapiji.	Dobro – občasno druženje
M	Dobro se razumemo, vsi so prijazni. Malo se moraš podružiti, sam ne moreš ostati v sobi.	Dobro – občasno druženje
N	V redu. Se kar družimo, kadar imamo čas.	Dobro – pogosto druženje
O	Dobro. Samo se ne družimo pogosto, ker nisem take sorte, da bi se veliko družila.	Dobro – občasno druženje
P	Fino se razumemo. Je dosti stanovalcev tukaj, s katerimi se že od prej poznamo.	Dobro – pogosto druženje

»Ste zadovoljni z oskrbo in komunikacijo zaposlenih?«

OSEBA A - To je pa v redu. Če kaj rečem, me ubogajo, pa pridejo in vse naredijo. Če na primer nimam sveže brisače, samo rečem in dobim.

OSEBA B - Sem zadovoljen, vendar me moti, ker se pogovarjajo kot v otroškem vrtcu (kavica, čajček...). Včasih me moti, da me obravnavajo kot otroka. Z oskrbo pa sem zadovoljen, je pa trenutno še ne potrebujem dosti, je niti ne iščem.

OSEBA C - Sem zadovoljen, se mi dosti posvečajo. Ko prosim, da mi pomagajo, takoj pridejo.

OSEBA Č - Odlično. Nisem pričakoval, da bo osebje tako prijazno, kot je. Če kaj rabiš ali prosiš, pridejo in uredijo. Če pa ona ne more, pa reče drugi in tista pride. Sodelujejo med sabo.

OSEBA D - Jaz sem zadovoljna. Dokler še gre, pa še sama poskrbim zase. So pa prijazne sestre, imajo smisel za delo s starimi. To je veliko vredno.

OSEBA E - To so izredno dobri. Od A do Ž. Ne bi mogla reči, da je katera boljša od druge. Vsaka po svojih močeh pomaga, so zavzete, tudi dobre volje. Ne čutiš, da bi jim bilo odveč delati. Je meni celo kdaj nerodno, ker jih spet gnjavim. Posvečajo se mi zadosti, tudi ponoči imajo dvakrat obhod. To sem bila zelo presenečena. Po 23. uri me pridejo pogledat pa zjutraj okoli 6. ure. A ni to super? Čutiš, da si res lahko brez skrbi.

OSEBA F - Zelo so prijazni. Pridejo, ko jih rabim.

OSEBA G - V redu, se zadosti posvečajo.

OSEBA H - Smo v dobrih odnosih. Še ponoči nas pridejo preveriti, če je vse v redu. Lahko nas obiščejo enkrat ali pa celo dvakrat. Jaz sem napisala, da lahko samo enkrat pridejo, saj nimam kakšnih problemov. Nekje ob 21:30 pridejo pa pogledajo v sobo, če je vse v redu.

OSEBA I - V redu. So zelo prijazni. Nikoli ne nosijo svojih problemov v službo. Meni se še ni treba dosti posvečati, ker se še sam uredim.

OSEBA J - Tudi, vse je v redu.

OSEBA K - V redu je. Lahko rečem, da se počutim varno. Tu je poskrbljeno za nas tudi ponoči. So nas vprašali, če nas lahko obiskujejo, da preverijo, če je vse v redu.

OSEBA L - Odvisno od sestre. dve sta dejansko idealne, ostale pa niso niti blizu teh dveh. Mislim, da niso primerne za to delo.

OSEBA M - Zaposleni so odlični, tudi oskrba. Nimam pripomb.

OSEBA N - Sem zadovoljna.

OSEBA O - V glavnem sem zadovoljna.

OSEBA P - Zelo. Imajo spoštovanje do nas. Me vedno vprašajo, če kaj potrebujem.

Tabela 10.18.: Stiki z zaposlenimi

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	To je pa v redu. Če kaj rečem, me ubogajo, pa pridejo in vse naredijo.	Zadovoljen/a
B	Sem zadovoljen, vendar me moti, ker se pogovarjajo kot v otroškem vrtcu (kavica, čajček...). Včasih me moti, da me obravnavajo kot otroka.	Manj zadovoljen/a – način pogovarjanja zaposlenih
C	Sem zadovoljen, se mi dosti posvečajo. Ko prosim, da mi pomagajo, takoj pridejo.	Zadovoljen/a
Č	Odlično. Nisem pričakoval, da bo osebje tako prijazno, kot je. Če kaj rabiš ali prosiš, pridejo in uredijo.	Zadovoljen/a
D	Jaz sem zadovoljna. Dokler še gre, pa še sama poskrbim zase. So pa prijazne sestre, imajo smisel za delo s starimi.	Zadovoljen/a
E	To so izredno dobri. Od A do Ž. Ne bi mogla reči, da je katera boljša od druge. Vsaka po svojih močeh pomaga, so zavzete, tudi dobre volje. Ne čutiš, da bi jim bilo odveč delati. Posvečajo se mi zadosti, tudi ponoči imajo dvakrat obhod.	Zadovoljen/a
F	Zelo so prijazni. Pridejo, ko jih rabim.	Zadovoljen/a
G	V redu, se zadosti posvečajo.	Zadovoljen/a
H	Smo v dobrih odnosih. Še ponoči nas pridejo preveriti, če je vse v redu.	Zadovoljen/a
I	V redu. So zelo prijazni. Nikoli ne nosijo svojih problemov v službo. Meni se še ni treba dosti posvečati, ker se še sam uredim.	Zadovoljen/a
J	Tudi, vse je v redu.	Zadovoljen/a
K	V redu je. Se mi zadosti posvečajo. Lahko rečem, da se počutim varno. Tu je poskrbljeno za nas tudi ponoči.	Zadovoljen/a
L	Odvisno od sestre. Dve sta dejansko idealne, ostale pa niso niti blizu teh dveh. Mislim, da niso primerne za to delo.	Manj zadovoljen/a – večina neprimerna za delo
M	Zaposleni so odlični, tudi oskrba. Nimam pripomb.	Zadovoljen/a
N	Sem zadovoljna.	Zadovoljen/a
O	V glavnem sem zadovoljna.	Zadovoljen/a
P	Zelo. Imajo spoštovanje do nas. Me vedno vprašajo, če kaj potrebujem.	Zadovoljen/a

OSAMLJENOST

»Kako je bilo z osamljenostjo pred prihodom v dom?«

OSEBA A – Nisem bila osamljena. Sem se zamotila z delom. Vedno sem nekaj našla, s čimer sem se zamotila. Pa še psa sem imela, včasih je prišla še kakšna soseda mimo, tako da ni bilo problema.

OSEBA B - Nisem bil osamljen. Ni bilo nikoli dolgčas (šport, gobarjenje...).

OSEBA C - Osamljen sem bil dve leti po tem, ko mi je umrla žena. Prvo leto je še nekako šlo, drugo leto me je pa samota začela ubijati. Kmalu po tem je pa že prišla bolezen.

OSEBA Č - Doma, ko sem bil bolan, pa sem bil dosti sam, na kavču pred TV-jem. Sem bil včasih kar osamljen, sina pa nisem želel obremenjevati, saj ima svojo obrt in ga za vsako malenkost tudi ne moreš poklicati.

OSEBA D - Doma nisem bila osamljena, smo se s sosedi pogosto družili, če ne drugega, smo se čez ograjo pogovarjali ali se pozdravili.

OSEBA E – Ne, nisem bila osamljena.

OSEBA F - Sem bila prej bolj. Je boljše tu, ker nisem sama, slišim glasove, ljudje so okoli mene.

OSEBA G - Doma nisem bila, sem pa le šla do sosedov, v gozd gobe in borovnice nabirat.

OSEBA H - Z mozem sva sama stanovala v kar precej veliki hiši, kjer nama je čas kar mineval. Nama ni bilo nikoli dolgčas.

OSEBA I – Nisem bil, ker sem imel dobre sosede.

OSEBA J - Bi lahko rekla, da sem bila prej bolj, saj nisem mogla nikamor iti. Povsod stopnice.

OSEBA K - Nisem bila osamljena, saj sem imela moža. Je bilo pa tista dva meseca, ko je bil mož v bolnišnici, katastrofa.

OSEBA L - Bi rekel, da sem tu dosti bolj osamljen kot prej, ko sem bil sposoben še iti h komu na obisk ali pa malce naokrog.

OSEBA M - Ko sem izgubil ženo pred štirimi leti, sem bil večkrat osamljen.

OSEBA N - Prej nisem bila osamljena, saj sem imela vedno družbo ali kako zaposlitev.

OSEBA O - Prej niti nisem bila.

OSEBA P - Nisem bila osamljena, sem vedno imela kaj za delati.

Tabela 10.19.: Osamljenost pred prihodom v dom

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Nisem bila osamljena. Sem se zamotila z delom. Pa še psa sem imela, včasih je prišla še kakšna sosedka mimo, tako da ni bilo problema.	Ni občutil/a osamljenosti – delo, hišni ljubljencek, družba
B	Nisem bil osamljen. Ni bilo nikoli dolgčas (šport, gobarjenje...)	Ni občutil/a osamljenosti – aktivnosti
C	Osamljen sem bil dve leti po tem, ko mi je umrla žena.	Je občutil/a osamljenost – smrt zakonca
Č	Doma, ko sem bil bolan, pa sem bil dosti sam, na kavču pred TV-jem. Sem bil včasih kar osamljen.	Je občutil/a osamljenost – zdravstveno stanje
D	Doma nisem bila osamljena, smo se s sosedi pogosto družili.	Ni občutil/a osamljenosti - družba
E	Ne, prej nisem bila osamljena.	Ni občutil/a osamljenosti
F	Sem bila prej bolj. Je boljše tu, ker nisem sama, slišim glasove, ljudje so okoli mene.	Je občutil/a osamljenost
G	Doma nisem bila, sem pa le šla do sosedov, v gozd gobe in borovnice nabirat.	Ni občutil/a osamljenosti – družba, aktivnosti
H	Nama ni bilo nikoli dolgčas.	Ni občutil/a osamljenosti – še živeč zakonec
I	Nisem bil, ker sem imel dobre sosede.	Ni občutil/a osamljenosti – družba
J	Bi lahko rekla, da sem bila prej bolj, saj nisem mogla nikamor iti.	Je občutil/a osamljenost – zdravstveno stanje
K	Nisem bila osamljena, saj sem imela moža.	Ni občutil/a osamljenosti – še živeč zakonec
L	Bi rekel, da sem tu dosti bolj osamljen kot prej, ko sem bil sposoben še iti h komu na obisk ali pa malce naokrog.	Ni občutil/a osamljenosti – družba
M	Ko sem izgubil ženo pred štirimi leti, sem bil večkrat osamljen.	Je občutil/a osamljenost – smrt zakonca
N	Prej nisem bila osamljena, saj sem imela vedno družbo ali kako zaposlitev.	Ni občutil/a osamljenosti – družba, aktivnosti
O	Prej niti nisem bila.	Ni občutil/a osamljenosti
P	Nisem bila osamljena, sem vedno imela kaj za delat.	Ni občutil/a osamljenosti – aktivnosti

»Ste tukaj kdaj osamljeni?«

OSEBA A - Ne, nisem osamljena. Si prinesem kakšen časopis gor, imam pa tudi dosti knjig tukaj. Grem tudi malo z vozičkom okrog, tako da osamljena nisem.

OSEBA B - Ne, nisem. Prav zanimivo. Ker se usedem v avto, vse poznam, saj sem tu rojen. Se na kaki kavi dobimo, pogovarjamo. Predvsem s starimi ribiči.

OSEBA C - Včasih malce potarnam sestram, saj veste, pride tak dan, ko ti je težko, pa pravijo, saj smo me tu zato, da vam pomagamo. Drugače mi pa ni dolgčas, imam družbo dol.

OSEBA Č - Ne, nisem. Če sem sam, pa kaj ustvarjam v sobi.

OSEBA D - Veste kaj, čez dan že gre, zvečer, ko moram sama s seboj biti, takrat pa mi je malce težko.

OSEBA E - Ne. Včasih pa pride kakšen dan, ko imam domotožje.

OSEBA F - Nisem osamljena.

OSEBA G - Zdaj sem bolj osamljena, ker nikamor ne grem, sem kar tule.

OSEBA H - Ne, osamljena ne. Pride pa kdaj ta kriza, ko pogrešam dom, ampak ta kriza hitro mine.

OSEBA I - Nisem. Če si zaželim družbe, grem dol, če ne, sem v sobi in berem.

OSEBA J - Niti ne. Tu je le družabnost. Grem lahko z dvigalom dol, če bi mi bilo dolgčas. Vedno je tam nekdo, s katerim se lahko pogovorim.

OSEBA K - Ja, sem. Najpogosteje zato, ker sem izgubila moža. Z otroki imam stike, njega pa nimam več. To je neka praznina v srcu, ki ostane. Bila sva poročena 57 let, pa še dobro nama je šlo.

OSEBA L - Sem, ja.

OSEBA M - Tukaj sem velikokrat osamljen, ja.

OSEBA N - Ne kaj preveč, ker imam sostanovalko in je veliko lažje.

OSEBA O - Sem, ja. Mi moje stanje zelo otežuje, da bi kaj počela in se s čim zamotila.

OSEBA P - Ne, ker imam dosti obiskov, berem ali molim. Pa kolegic imam dosti v tem hodniku.

Tabela 10.20.: Osamljenost v domu

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Ne, nisem osamljena. Si prinesem kakšen časopis gor, imam pa tudi dosti knjig tukaj. Grem tudi malo z vozičkom okrog, tako da osamljena nisem.	Ne občuti osamljenosti – branje, sostanovalci
B	Ne, nisem. Ker se usedem v avto, vse poznam, saj sem tu rojen. Se na kaki kavi dobimo, pogovarjamo.	Ne občuti osamljenosti – družba izven doma
C	... pride tak dan, ko ti je težko. Drugače mi pa ni dolgčas, imam družbo dol.	Ne občuti osamljenosti – sostanovalci
Č	Ne, nisem. Če sem sam, pa kaj ustvarjam v sobi.	Ne občuti osamljenosti
D	... čez dan že gre, zvečer, ko moram sama s seboj biti, takrat pa mi je malce težko.	Občasno
E	Ne.	Ne občuti osamljenosti
F	Nisem osamljena.	Ne občuti osamljenosti
G	Zdaj sem bolj osamljena, ker nikamor ne grem, sem kar tule.	Občuti osamljenost – zdravstveno stanje
H	Ne, osamljena ne. Pride pa kdaj ta kriza, ko pogrešam dom.	Ne občuti osamljenosti
I	Nisem. Če si zaželim družbe, grem dol, če ne, sem v sobi in berem.	Ne občuti osamljenosti – sostanovalci
J	Niti ne. Tu je le družabnost. Grem lahko z dvigalom dol, če bi mi bilo dolgčas. Vedno je tam nekdo, s katerim se lahko pogovorim,	Ne občuti osamljenosti – sostanovalci
K	Ja, sem. Najpogosteje zato, ker sem izgubila moža.	Občuti osamljenost – smrt zakonca
L	Sem, ja.	Občuti osamljenost
M	Tukaj sem velikokrat osamljen, ja.	Občuti osamljenost
N	Ne kaj preveč, ker imam sostanovalko in je veliko lažje.	Ne občuti osamljenosti – sostanovalka
O	Sem, ja. Mi moje stanje zelo otežuje, da bi kaj počela in se s čim zamotila.	Občuti osamljenost – zdravstveno stanje
P	Ne, ker imam dosti obiskov, berem ali molim. Pa kolegic imam dosti v tem hodniku.	Ne občuti osamljenosti – obiski, branje, sostanovalci

NEGA

»Kako je poskrbljeno za vašo higieno, če jo primerjate pred in po vstopu v dom starejših?«

OSEBA A - Za zdaj se umivam še sama. Je pa težko, ampak dokler bo šlo, bom sama. Je lažje tukaj kot doma, saj je kopalnica drugače opremljena.

OSEBA B - S higieno je isto kot prej, saj še vedno lahko poskrbim za sebe.

OSEBA C - Po obrazu se umivam sam, vsak 14 dni pa imamo kopanje. Sestre vse postorijo, tako da nisem zanemarjen. Lepo skrbijo. Ko se navadiš, si z vsem zadovoljen. Prej je bilo pa seveda dosti lažje, ko še nisem bil na vozičku, tako da sem se tudi sam umival.

OSEBA Č - Trenutno se še sam umivam, tako da se od prej ni nič spremenilo.

OSEBA D - Sedaj se še umivam sama, ampak bi včasih potrebovala še dodatno roko, saj se moram držati, ne upam si sama iti v kopalnico, ker sem že tolikokrat padla. Ampak, to pa spet stane več, če ti mora nekdo pomagat. Tako, da dokler še gre, se bom umivala sama. Težje se je oblačit in slačit, saj težko roke dvignem. Prej je bilo tudi težko, sin mi pa tudi ni kaj dosti pomagal.

OSEBA E - Sem zadovoljna. Me tuširajo in negujejo, ko je potrebno. Tuširajo me pa vsake 14 dni, tudi plenice zamenjajo, ko je to potrebno. Pred prihodom v dom sem se umivala sama do zadnjega, čeprav je že šlo zelo težko.

OSEBA F - Zjutraj se sama umijem, pri tuširanju mi pa pomagajo, vsakih 14dni imamo tuširanje. Prej je bilo boljše, ker sem se lahko sama uredila. Sem bila pa bolj umazana, sem več delala.

OSEBA G - Tukaj me pa oni stuširajo vsak teden, zjutraj se pa še sama uredim. Doma sem se še sama umivala, s pomočjo vnukinje ali snahe. Mi je to bolj ustrezalo, saj človeka poznaš, ampak sem se navadila.

OSEBA H - Tu še vedno sama poskrbim zase, pa se stuširam in glavo operem. Samo postrize me pa frizerka. Včasih pride kar sem, če je pa zasedena, grem pa k svoji frizerki, ki sem jo prej imela, tako da se ni nič spremenilo s prihodom v dom.

OSEBA I - Glede higijene se ni nič spremenilo. Se še sam umivam, ne potrebujem pomoči. Tudi posteljo še sam posteljem.

OSEBA J - Zaenkrat še vse sama naredim. Se je pa tu lažje umivati in urediti, saj je kopalnica prilagojena in lažje vse postorim kot pa doma.

OSEBA K - Sama se urejam, ne potrebujem pomoči. Je pa lažje tukaj, saj bi se lahko z vozičkom peljala, tuši so pa tudi narejeni za nas starostnike.

OSEBA L - Umivajo me drugi, se sam ne morem. Sem zadovoljen s tem. Je pa seveda bolje in lažje, če se lahko urediš sam, tako kot sem se prej doma.

OSEBA M - Hvala bogu se zaenkrat še sam umivam. Kako dolgo bo tako, pa ne vem.

OSEBA N - Trikrat na dan mi zamenjajo plenice, če pa je potrebno večkrat, jih pokličem in pridejo. Kopajo me pa vsak teden. V redu naredijo. Doma mi je pa pri tem sin pomagal. Mi je pa lažje tukaj, saj je kopalnica bolj prilagojena mojemu stanju. Pa še sina ne obremenjujem več s tem.

OSEBA O - Tukaj v celoti poskrbijo zame, saj sama ne bi mogla poskrbeti zase. Nisem ravno zadovoljna s tem. Bolj redno bi si želela nege. Na vsake 14 dni me stuširajo. En bi to naredil, drug pa tega ne bi in tako. Doma sem pa sama poskrbela za te stvari, saj sem bila še zdrava.

OSEBA P - Še vedno se sama skopam in umijem. Imamo tuš.

Tabela 10.21.: Higiena v domu

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Za zdaj se umivam še sama.	Ne potrebuje pomoči
B	S higieno je isto kot prej, saj še vedno lahko poskrbim za sebe.	Ne potrebuje pomoči
C	Sestre vse postorijo, tako da nisem zanemarjen. Lepo skrbijo. Ko se navadiš, si z vsem zadovoljen.	Potrebna pomoč osebja – zadovoljen
Č	Trenutno se še sam umivam, tako da se od prej ni nič spremenilo.	Ne potrebuje pomoči
D	Sedaj se še umivam sama.	Ne potrebuje pomoči
E	Sem zadovoljna. Me tuširajo in negujejo, ko je potrebno.	Potrebna pomoč osebja – zadovoljen
F	Zjutraj se sama umijem, pri tuširanju mi pa pomagajo. Prej je bilo boljše, ker sem se lahko sama uredila.	Potrebna pomoč osebja – manj zadovoljen – odvisnost
G	Tukaj me pa oni stuširajo vsak teden, zjutraj se pa še sama uredim. Doma sem se še sama umivala, s pomočjo vnukinje ali snahe. Mi je to bolj ustrezalo, saj človeka poznaš, ampak sem se navadila.	Potrebna pomoč osebja – manj zadovoljen – tuje osebe
H	Tu še vedno sama poskrbim zase. Tako da se ni nič spremenilo s prihodom v dom.	Ne potrebuje pomoči
I	Glede higiene se ni nič spremenilo. Se še sam umivam, ne potrebujem pomoči.	Ne potrebuje pomoči
J	Zaenkrat še vse sama naredim. Se je pa tu lažje umivati in urediti, saj je kopalnica prilagojena in lažje vse postorim kot pa doma.	Ne potrebuje pomoči
K	Sama se urejam, ne potrebujem pomoči. Je pa lažje tukaj, saj bi se lahko z vozičkom peljala, tuši so pa tudi narejeni za nas starostnike.	Ne potrebuje pomoči
L	Umivajo me drugi, se sam ne morem. Sem zadovoljen s tem.	Potrebna pomoč osebja – zadovoljen
M	Hvala bogu se zaenkrat še sam umivam.	Ne potrebuje pomoči
N	Trikrat na dan mi zamenjajo plenice, če pa je potrebno večkrat, jih pokličem in pridejo. Kopajo me pa vsak teden. V redu naredijo.	Potrebna pomoč osebja – zadovoljen
O	Tukaj v celoti poskrbijo zame, saj sama ne bi mogla poskrbeti zase. Nisem ravno zadovoljna s tem. Bolj redno bi si želela nege. Doma sem pa sama poskrbela za te stvari, saj sem bila še zdrava.	Potrebna pomoč osebja – manj zadovoljen – pogostejša nega
P	Še vedno se sama skopam in umijem.	Ne potrebuje pomoči

Tabela 10.22.: Higiena pred prihodom v dom

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Je lažje tukaj kot doma, saj je kopalnica drugače opremljena.	Slabše doma – neprilagojena kopalnica
B	S higieno je isto kot prej, saj še vedno lahko poskrbim za sebe.	Ni potreboval/a pomoči
C	Prej je bilo pa seveda dosti lažje, ko še nisem bil na vozičku, tako da sem se tudi sam umival.	Ni potreboval/a pomoči
Č	Trenutno se še sam umivam, tako da se od prej ni nič spremenilo.	Ni potreboval/a pomoči
D	Prej je bilo tudi težko, sin mi pa tudi ni kaj dosti pomagal.	Ni prosil/a za pomoč
E	Pred prihodom v dom sem se umivala sama do zadnjega, čeprav je že šlo zelo težko.	Ni potreboval/a pomoči
F	Prej je bilo boljše, ker sem se lahko sama uredila.	Ni potreboval/a pomoči
G	Doma sem se še sama umivala, s pomočjo vnukinje ali snahe. Mi je to bolj ustrezalo, saj človeka poznaš, ampak sem se navadila.	Bolje doma – pomoč svojcev
H	... tako, da se ni nič spremenilo s prihodom v dom.	Ni potreboval/a pomoči
I	Glede higiene se ni nič spremenilo.	Ni potreboval/a pomoči
J	Se je pa tu lažje umivati in urediti, saj je kopalnica prilagojena in lažje vse postorim kot pa doma.	Slabše doma – neprilagojena kopalnica
K	Je pa lažje tukaj, saj bi se lahko z vozičkom peljala, tuši so pa tudi narejeni za nas starostnike.	Slabše doma – neprilagojena kopalnica
L	Je pa seveda bolje in lažje, če se lahko urediš sam, tako, kot sem se prej doma.	Ni potreboval/a pomoči
M	Hvala bogu se zaenkrat še sam umivam.	Ni potreboval/a pomoči
N	Mi je pa lažje tukaj, saj je kopalnica bolj prilagojena mojemu stanju.	Slabše doma – neprilagojena kopalnica
O	Doma sem pa sama poskrbela za te stvari, saj sem bila še zdrava.	Ni potreboval/a pomoči
P	Še vedno se sama skopam in umijem.	Ni potreboval/a pomoči

»Kako ste zadovoljni z zdravstvenimi storitvami v Domu?

OSEBA A - Imamo zdravnika v domu. Je večkrat na teden tukaj. Sem zelo zadovoljna z njim. Prej pa sem imela zdravnico, ona je bila pa še boljša. Je pa dobro, ker pride, kadar ga potrebujemo.

OSEBA B - Tudi tukaj imam še vedno svojega zdravnika, ne tega iz doma. Jaz še nimam zdravstvenih težav, zato mi ni problem it še k svojemu zdravniku. Vendar, kolikor vidim, če je s kom kaj narobe, hitro rešijo tu. Imamo rdeči gumb in pridejo. Je lažje tukaj v domu, ker je vse bližje.

OSEBA C - Tukaj imamo zdravnika pri roki, to je lušno. Včasih si mislim, če bi tak doma bil, kaj bi sedaj naredil. Moral bi nekoga poklicati, da me zapelje, in ga bremenil. Zdravnik v domu je v redu, tako da sem zadovoljen.

OSEBA Č - Tukaj je dobro, ker je zdravnik pri roki. Drugače pa imamo tudi medicinske sestre, če je kaj manjšega. Imamo zvonček in pridejo, če je treba.

OSEBA D - Če kaj potrebujem, hitro pride zdravnik. Če ga pa ni, pridejo sestre, če ti lahko pomagajo. Drugače te pa odpeljejo.

OSEBA E - Imamo zdravnika v domu, je čudovit in prijazen človek, zavzet. Je velik plus, da je zdravnik blizu, prej me je pa moral nekdo zapeljati do bolnice ali zdravstvenega doma.

OSEBA F - V redu so. Imamo zdravnika v domu, če ga pa ni, pa pokličejo drugega. Prej mi je bilo bolje, ker sem bila navajena svojega zdravnika. Je vedel za vsako malenkost.

OSEBA G - Dobro je. Pride, ko kaj rabim.

OSEBA H - Tu imamo zdravnika in je tudi Bistričan. Je moj sosed bil. Sem zadovoljna z njim. Je pa fino, ker je zdravnik v stavbi. Tudi rešilec nam je na voljo. Vsakega odpelje v Maribor, če je treba.

OSEBA I - Jaz imam še vedno svojo zdravnico. Nisem hotel menjati, ker me ona že dobro pozna. Tu pa menjavajo, enkrat en, drugič drug. Če bi bilo kaj nujnega, bi tudi prišla, imamo tak dogovor.

OSEBA J - So tudi v redu. Tu ni treba nikamor, ker zdravnik pride trikrat na teden. Če pa vseeno kaj potrebujemo, pa pokličejo dežurnega.

OSEBA K - V redu, tudi zdravnik je v redu. To je velik plus, ker je zdravnik v stavbi in imamo dvigalo.

OSEBA L - Imamo zdravnika, vendar menim, da bi moral biti večkrat na teden na razpolago. Mislim, da je dvakrat na teden tu. Sestre sicer pravijo, da je vsak dan na razpolago, samo tukaj ga ni. Seveda pa tu prideš hitreje do zdravnika kot pa, če si doma. Posebej do specialista tukaj zagotovo prej prideš na vrsto.

OSEBA M - Super. Hitro pridejo, če jih potrebuješ. Samo pozvoniš in pridejo.

OSEBA N - Zdravnika imamo v hiši, zato je vse lažje, če ga kdo potrebuje. Doma si pa vedno odvisen od drugih, da te kam zapeljejo.

OSEBA O - Zdravnika imamo kar v domu, tako da je za to poskrbljeno. Pride hitro, če ga kaj rabimo.

OSEBA P - Imamo zdravnika, imamo višjo sestro tukaj. Včasih pozabim, da sem naročena na pregled, pa me zdravnik pride kar sam v sobo spomnit. Super je. Doma sem pa morala vedno nekoga obremenjevat za prevoz do zdravnika, največkrat zet. Pa še traja dlje, da na vrsto prideš. Tu imam pa vse pri rokah.

Tabela 10.23.: Zdravstvene storitve v domu

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Imamo zdravnika v domu. Sem zelo zadovoljna z njim. Je pa dobro, ker pride, kadar ga potrebujemo.	Zadovoljen/a - vedno na razpolago
B	Tudi tukaj imam še vedno svojega zdravnika, ne tega iz doma.	Ima še svojega zdravnika
C	Tukaj imamo zdravnika pri roki, to je lušno.	Zadovoljen/a – bližina zdravnika
Č	Tukaj je pa dobro, ker je zdravnik pri roki. Drugače pa imamo tudi medicinske sestre, če je kaj manjšega.	Zadovoljen/a – bližina zdravnika
D	Če kaj potrebujem, hitro pride zdravnik. Če ga pa ni, pridejo sestre, če ti lahko pomagajo.	Zadovoljen/a – hiter odziv
E	Imamo zdravnika v domu, je čudovit in prijazen človek, zavzet. Je velik plus, da je zdravnik blizu.	Zadovoljen/a – bližina zdravnika
F	Imamo zdravnika v domu, če ga pa ni, pa pokličejo drugega. Prej mi je bilo bolje, ker sem bila navajena svojega zdravnika.	Manj zadovoljen/a – navajenost na svojega zdravnika
G	Dobro je. Pride, ko kaj rabim.	Zadovoljen/a – vedno na razpolago
H	Tu imamo zdravnika in je tudi Bistričan. Sem zadovoljna z njim. Je pa boljše to sedaj, ker je zdravnik v stavbi.	Zadovoljen/a – bližina zdravnika
I	Jaz imam še vedno svojo zdravnico. Nisem hotel menjati, ker me ona že dobro pozna.	Ima še svojega zdravnika
J	Doma me je moral mož peljati k zdravniku, tu pa ni treba nikamor, ker zdravnik pride trikrat na teden. Če pa vseeno kaj potrebujemo, pa pokličejo dežurnega.	Zadovoljen/a – vedno na razpolago
K	V redu, tudi zdravnik je v redu. To je velik plus, ker je zdravnik v stavbi in imamo dvigalo.	Zadovoljen/a – bližina zdravnika
L	Imamo zdravnika, vendar menim, da bi moral biti večkrat na teden na razpolago. Sestre sicer pravijo, da je vsak dan na razpolago, samo tukaj ga ni.	Manj zadovoljen/a – preredko na razpolago
M	Super. Hitro pridejo, če jih potrebuješ.	Zadovoljen/a – hiter odziv
N	Zdravnika imamo v hiši, zato je vse lažje, če ga kdo potrebuje.	Zadovoljen/a – bližina zdravnika
O	Zdravnika imamo kar v domu, tako da je za to poskrbljeno. Pride hitro, če ga kaj rabimo.	Zadovoljen/a – hiter odziv
P	Imamo zdravnika, imamo višjo sestro tukaj. Super je. Tu imam pa vse pri rokah.	Zadovoljen/a – bližina zdravnika

ZADOVOLJSTVO Z BIVANJEM

»Kaj bi želeli spremeniti v domu, da bi s tem spremenili kakovost vašega bivanja?«

OSEBA A - Spremenila bi to, da bi bilo manj mesa na jedilniku. Drugače sem pa zadovoljna tukaj. Se tudi ne bi vračala domov.

OSEBA B - Jaz sem v osnovi skromen človek. Moti me samo to, ker nekateri ne znajo reči niti »hvala«, »prosim«. Zato tudi ni neke ogromne komunikacije med nami sostanovalci.

OSEBA C - Nič ne bi spremenil.

OSEBA Č - Ne, nič.

OSEBA D - Ne, si niti ne želim več.

OSEBA E - Ah, kje pa. Nič ne bi spremenila. Čista in sita sem, kaj bi človek še želel.

OSEBA F - Nič. Vse je tukaj, kar si star človek želi.

OSEBA G - Ah ne vem, nič se ne spomnim trenutno.

OSEBA H - Ne vem, če bi kaj. Hrana je v redu, čisto je, to je meni najbolj važno.

OSEBA I - Na to pa nikoli nisem študiral. Morda pogrešamo en park. Travnik zraven doma bi lahko spremenili v park. Bi ga lepo uredili, dali klopi, posadili drevesa, da bi lahko ljudi, sploh tiste na vozičkih, malce odpeljali v naravo. Jaz tega ne pogrešam, bi bilo pa treba za tiste, ki so omejeni pri gibanju.

OSEBA J - Ne vem, če to spada zraven, vendar te naše delavke, ki nas strežejo, skrbijo za nas. Vse so zelo prijazne, pridne, še preveč, trudijo se, ampak imajo premalo časa, ker jih je tako malo. Pa vedno pride do kakšne bolniške ali porodniške. Tu je pomanjkanje, ampak pravijo, da so taki normativi, da ne smejo dobit zraven še koga. Dosti lažje bi bilo za njih in za nas, če bi bilo to boljše poskrbljeno.

OSEBA K - Jaz bi rekla, da je vse na nivoju. Z življenjem lahko lepo nadaljuješ tukaj, bolje, kot če bi bila sama doma. Pogrešam morda več drevja okoli doma, kakšen park. Vsega, kar si želiš, pač ne moreš imeti.

OSEBA L - Mogoče me moti samo to, da ene punce so za to delo, druge ne. Ene že imajo to prirojeno.

OSEBA M - Ne bi nič spreminjal. Nič kaj takega, kar bi me motilo.

OSEBA N - Nič ne bi spreminjala.

OSEBA O - Ravno to, da bi se mi več posvečale sestre, pa hrana mi ni tako zelo všeč.

OSEBA P - Bi se zlagala, če bi rekla, da mi kaj manjka. Nič ni takega, za vse je poskrbljeno, da se počutimo v domu dobro in varno.

Tabela 10.24.: Zelene spremembe v domu

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Spremenila bi to, da bi bilo manj mesa na jedilniku.	Bi spremenil/a – hrana
B	Moti me samo to, ker nekateri ne znajo reči niti »hvala«, »prosim«. Zato tudi ni neke ogromne komunikacije med nami sostanovalci.	Bi spremenil/a – nekulturen odnos sostanovalcev
C	Nič ne bi spremenil.	Nič ne bi spremenil/a
Č	Ne, nič.	Nič ne bi spremenil/a
D	Ne, si niti ne želim več.	Nič ne bi spremenil/a
E	Nič ne bi spremenila.	Nič ne bi spremenil/a
F	Nič. Vse je tukaj, kar si star človek želi.	Nič ne bi spremenil/a
G	Ah ne vem, nič se ne spomnim trenutno.	Se trenutno ničesar ne spomni
H	Ne vem, če bi kaj.	Nič ne bi spremenil/a
I	Morda pogrešamo en park. Travnik zraven doma bi lahko spremenili v park.	Bi spremenil/a – ureditev parka
J	... te naše delavke, ki nas strežejo, skrbijo za nas. Vse so zelo prijazne, pridne, še preveč, trudijo se, ampak imajo premalo časa, ker jih je tako malo.	Bi spremenil/a – premalo posvečanja zaposlenih
K	Pogrešam morda več drevja okoli doma, kakšen park.	Bi spremenil/a – ureditev parka
L	Mogoče me moti samo to, da ene punce so za to delo, druge ne.	Bi spremenil/a – zamenjava določenih zaposlenih
M	Ne bi nič spreminjal.	Nič ne bi spremenil/a
N	Nič ne bi spreminjala.	Nič ne bi spremenil/a
O	Ravno to, da bi se mi več posvečale sestre, pa hrana mi ni tako zelo všeč.	Bi spremenil/a – premalo posvečanja zaposlenih, hrana
P	Nič ni takega, za vse je poskrbljeno, da se počutimo v domu dobro in varno.	Nič ne bi spremenil/a

»Ali upoštevajo vaša mnenja, predloge ali želje, če jih izrazite?«

OSEBA A - Ja, me upoštevajo.

OSEBA B - Ja, upoštevajo. Vsake dva meseca imamo sestanek, takrat lahko povemo, kaj je npr. narobe, kaj bi bilo zaboljšati. Vam dam primer: Trije dobivajo inzulin, ena pa neke obliže, kaj jaz vem. In to so dajali pri jedi. Jaz pa sem se oglasil, da je to neokusno, da to sodi v drugo sobo in naj tam delajo. In so me upoštevali. Sedaj to počnejo v posebni sobi.

OSEBA C - Imamo vsak mesec sestanek, kjer lahko izrazimo želje in mnenje, kaj bi si želeli spremeniti, tako da nas tudi upoštevajo, če izrazimo mnenja.

OSEBA Č - Ja, me.

OSEBA D - Zdaj že nimam več ne vem kakšnih želj. Mnenje pa moramo zdaj podati v anketah, ki smo jih dobili.

OSEBA E - Me upoštevajo. Zaželela sem si, da mi vsako jutro prinesejo kavo, da jo popijem na tešče, saj imam nizek pritisk, in so me upoštevali.

OSEBA F - Ne vem, nisem nikoli izrazila nobenih predlogov ali želja.

OSEBA G - Če bi me kaj motilo, bi povedala, do sedaj pa še nič ni bilo takega.

OSEBA H - O, bi bi. Čeprav jaz nisem še nikoli nič predlagala ali imela kakšno željo, da kaj spremenijo.

OSEBA I - Ja, to upoštevajo, čeprav jaz nisem še nikoli izrazil kakšnih predlogov, ker sem prilagodljiv.

OSEBA J - Ja, če je možno, upoštevajo. Recimo, če s čim nismo bili zadovoljni, smo to povedali, pa so nas upoštevali.

OSEBA K - Nisem še nikoli kakšne želje, predlogov izrazila. Nas pa spodbujajo, da povemo, če je kaj narobe, če nas kaj moti.

OSEBA L - Me upoštevajo. Sem jih prosil, da ne bi imel mlečnih stvari in mi jih ne dajo. Zamenjam za kaj drugega.

OSEBA M - Do sedaj nisem še nobene posebne želje izrazil. Vem pa, da upoštevajo, če je le mogoče.

OSEBA N - Ni bilo še nikoli kaj takega, da bi se pritožila ali imela kakšne želje, menim pa, da bi me upoštevali.

OSEBA O - Nisem nikoli teh želj izrazila, ker konec koncev, meni nekaj ni vseč, drugemu pa je. Nikoli ne bo za vse prav.

OSEBA P - Zdaj sem že veliko skozi dala, srečna sem, če kakšno lepo besedo dobim, tako da sem skromna in se nad ničemer ne pritožujem.

Tabela 10.25.: Upoštevanje stanovalcev doma

OSEBA	IZJAVA	KODE
A	Ja, me upoštevajo.	Upoštevajo
B	Ja, upoštevajo.	Upoštevajo
C	Imamo vsak mesec sestanek, kjer lahko izrazimo želje in mnenje, kaj bi si želeli spremeniti, tako da nas tudi upoštevajo, če izrazimo mnenja.	Upoštevajo.
Č	Ja, me.	Upoštevajo.
D	Zdaj že nimam več ne vem kakšnih želj.	Ni še izrazil/a predlogov ali želja
E	Me upoštevajo.	Upoštevajo.
F	Ne vem, nisem nikoli izrazila nobenih predlogov ali želja.	Ni še izrazil/a predlogov ali želja
G	Če bi me kaj motilo, bi povedala, do sedaj pa še nič ni bilo takega.	Ni še izrazil/a predlogov ali želja
H	O, bi bi. Čeprav jaz nisem še nikoli nič predlagala ali imela kakšno željo, da kaj spremenijo.	Ni še izrazil/a predlogov ali želja
I	Ja, to upoštevajo, čeprav jaz nisem še nikoli izrazil kakšnih predlogov, ker sem prilagodljiv.	Ni še izrazil/a predlogov ali želja
J	Ja, če je možno, upoštevajo.	Upoštevajo
K	Nisem še nikoli kakšne želje, predlogov izrazila. Nas pa spodbujajo, da povemo, če je kaj narobe, če nas kaj moti.	Ni še izrazil/a predlogov ali želja
L	Me upoštevajo.	Upoštevajo
M	Do sedaj nisem še nobene posebne želje izrazil. Vem pa, da upoštevajo, če je le mogoče.	Ni še izrazil/a predlogov ali želja
N	Ni bilo še nikoli kaj takega, da bi se pritožila ali imela kakšne želje, menim pa, da bi me upoštevali.	Ni še izrazil/a predlogov ali želja
O	Nisem nikoli teh želj izrazila, ker konec koncev, meni nekaj ni všeč, drugemu pa je.	Ni še izrazil/a predlogov ali želja
P	... sem skromna in se nad ničemer ne pritožujem.	Ni še izrazil/a predlogov ali želja

10.3. HIERARHIJA POJMOV

SPOL

ženski (A, D, E, F, G, H, J, K, N, O, P)

moški (B, C, Č, I, L, M)

PRIHOD V DOM

RAZLOG ZA ODHOD V DOM

zdravstveno stanje

- bolezen (C, Č, G, H, I, J, O)

- poškodba (E)

nezmožnost samooskrbe (A, F, L, M, N)

želja po neodvisnosti in samostojnosti (B)

neprilagojeno stanovanje (D, P)

skrb za partnerja v domu (K)

OBČUTKI DOMAČNOSTI

se počuti domače (A, B, C, Č, D, E, F, H, I, J, L, M, N, P)

pogrešanje doma (G, K, O)

ZASEBNOST

dovolj zasebnosti (A, B, C, Č, D, E, F, H, I, J, K, L, N, O, P)

ni dovolj zasebnosti (G, M)

OPREMLJENOST SOBE

zadovoljen/a (B, C, Č, D, E, F, G, I, J, K, L, M, N, O, P)

manj zadovoljen/a

- premajhna omara (A, H)

MATERIALNO STANJE

POKOJNINA

zadostuje (B, Č, I, J)

ne zadostuje (N)

- pomoč svojcev (A, C, D, G, L, M, O, P)

- občina (E)

- prodaja imetja (F)

- partnerjeva pokojnina (H)
- prihranki (K)

PRIBOLJŠKI

lahko si privošči (B, C, Č, E, I, J, K, P)

lahko si privošči + pomoč svojcev (A, H, M, O)

pomoč svojcev (D, F, L, G, N)

PREHRANA

V DOMU

zadovoljen/a (C, Č, D, E, F, G, H, I, J, M, N, P)

manj zadovoljena/a (B)

- pogreša domačo kuho (A)
- premalo zelenjave in sadja (K, O)
- slabšanje kvalitete hrane (O)
- prepogoste mlečne jedi (L)

PRED PRIHODOM V DOM

boljša (O)

- manj mesa (A, K)
- možna izbira hrane (B, G, L, N)

slabša (Č, F, P)

- manj obrokov (J)

težje

- kuhanje (D)

ni možna primerjava (C, E, H, I, M)

ČISTOČA

V DOMU

zadovoljen/a (B, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P)

manj zadovoljen/a (A)

PRED PRIHODOM V DOM

slabša (A, E, F, I, N)

- redkeje čiščenje (G, O, P)
primerljiva (B, C, Č, H, K, L, M)

težje

- delo (D, J)

AKTIVNOSTI

PRED PRIHODOM V DOM

športne aktivnosti

- ribolov (B)
- planinarjenje (B, I, M)
- tenis (B)
- gobarjenje (B)
- hoja v naravo (E, G, P)
- nogomet (L)

dejavnosti

- ročna dela (H)
- šah (I, M)

umirjene dejavnosti

- spremljanje športa po TV (E)
- branje (K)
- skupina za samopomoč (K)

delo

- vrtnarjenje (A, F, G, H, I, J, N)
- kmetija (C, Č, P)
- pomoč sosedom pri kmečkih opravilih (P)
- gostilna (H)
- Rdeči križ (K)

društvo upokojencev (D, O)

potovanja (J)

NADALJEVANJE AKTIVNOSTI V DOMU

lahko nadaljuje (B, D, H, K)

ne more nadaljevati

- zdravstveno stanje (A, F, G, J, L, M, N, O, P)
- ni v sklopu doma (A, N)
- delo (C, Č)
- nezainteresiranost (M)

delno

- zdravstveno stanje (E, I)

OBISKOVANJE AKTIVNOSTI V DOMU

obiskuje

- delovna terapija (C, Č, D, L, N)
- skupina za samopomoč (C, Č, J)
- telovadba (D, G, H, K)
- prireditve v domu (C, D, E, G, H, I, J, K, M, N, O, P)
- pevsko in športno društvo (Č)
- literarni krožek (J)
- maša (E, G, P)

ne obiskuje

- ni zanimanja (B, F)

POGREŠANE AKTIVNOSTI V DOMU

pogreša

- kuhanje (A)
- risanje (B)
- rusko kegljišče (Č)
- vrtnarjenje (H)

ne pogreša (C, D, E, F, G, I, K, L, M, N, O, P)

neopredeljen/a (J)

STIKI

PRED PRIHODOM V DOM

vsakodnevno srečevanje

- otroci (A, B, C, Č, D, F, G, M, N)
- vnuki (F, G)

- sosedje (G)

- svojci (L)

tedensko srečevanje

- otroci (H, I, J, K, O, P)

- sosedje (H)

- prijatelji (I)

občasno srečevanje

- sosedje (C)

- nečaki (E)

PO PRIHODU V DOM

zmanjšanje (A, Č, L, M, N, O)

povečanje (H, J, K)

delno zmanjšanje (C, F, I)

delno povečanje (D)

nespremenjeno (B, E, G, P)

ODNOSI S SOSTANOVALCI

dobro

- pogosto druženje (C, Č, H, I, J, K, N, P)

- občasno druženje (A, B, F, L, M, O)

srednje

- občasno druženje (D)

slabo (G)

nima dosti stikov (E)

OSKRBA IN KOMUNIKACIJA ZAPOSLENIH

zadovoljen/a (A, C, Č, D, E, F, G, H, I, J, K, M, N, O, P)

manj zadovoljen/a

- način pogovarjanja (B)

- večina neprimerna za delo (L)

OSAMLJENOST

PRED PRIHODOM

ni občutil/a osamljenosti (E, O)

- aktivnosti (B, G, N, P)
- družba (A, D, G, I, L, N)
- delo (A)
- še živeč zakonec (H, K)
- hišni ljubljencek (A)

je občutil/a osamljenost (F)

- zdravstveno stanje (Č, J)
- smrt zakonca (C, M)

PO PRIHODU V DOM

ne občuti osamljenosti (Č, E, F, H)

- branje (A, P)
- sostanovalci (A, C, I, J, N, P)
- družba izven doma (B)
- obiski (P)

občuti osamljenost (L, M)

- zdravstveno stanje (G, O)
- smrt zakonca (K)

občasno občuti osamljenost (D)

NEGA

HIGIENA V DOMU

potrebna pomoč osebja

- zadovoljen/a (C, E, L, N)
- manj zadovoljen/a

tuje osebe (G)

odvisnost (F)

pogostejša nega (O)

ne potrebuje pomoči (A, B, Č, D, H, I, J, K, M, P)

HIGIENA PRED PRIHODOM V DOM

slabše

- neprilagojena kopalnica (A, J, K, N)

bolje

- pomoč svojcev (G)

ni potreboval/a pomoči (B, C, Č, E, F, H, I, L, M, O, P)

ni prosil/a za pomoč (D)

ZDRAVSTVENE USLUGE V DOMU

zadovoljen/a

- vedno na razpolago (A, G, J)
- bližina zdravnika (C, Č, E, H, K, N, P)
- hiter odziv (D, M, O)

manj zadovoljen/a

- navajenost na svojega zdravnika (F)
- preredko na razpolago (L)

ima še svojega zdravnika (B, I)

ZADOVOLJSTVO Z BIVANJEM

ŽELENE SPREMEMBE V DOMU

bi spremenil/a

- hrana (A, O)
- nekulturen odnos sostanovalcev (B)
- ureditev parka (I, K)
- premalo posvečanja zaposlenih (J, O)
- zamenjava določenih zaposlenih (L)

nič ne bi spremenil/a (C, Č, D, E, F, H, M, N, P)

se trenutno ničesar ne spomni (G)

UPOŠTEVANJE MNENJ IN PREDLOGOV

upoštevajo (A, B, C, Č, E, J, L)

ni še izrazil/a mnenj ali predlogov (D, F, G, H, I, K, M, N, O, P)

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Katja Kuclar, študentka univerzitetnega dodiplomskega študija Socialno delo, Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, z vpisno številko 06051067, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom »Primerjava glavnih vidikov življenja starostnikov pred prihodom v Dom starejših Slovenska Bistrica in po nastanitvi v njem«.

Datum:

Podpis: